M U H İ T

Sene **4** *№* **41** *Resimli Aylık Aile Mecmuası* *Mart 1932*

Müvezzilerden Pijama kalıbını isteyiniz.

Nushası 50 Kr.

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 4 | Mart, 1932 | № 41

Edebî Musahabe:

Beynelmilel Klasikler
VE KLASİKLERİMİZ

AHMET CEVAT

BAŞKA milletlerin yetiştirdiği yüksek klasikler arasına girmeğe layık şairlerimiz zuhur etmemiş ve türkçede diğer milletlerin klasik eserleriyle mukayese olunabilecek şeyler yaratılmamış, hükmü, tekrar ediyoruz, doğru değildir. İnsan muhayyilesinin ve hassasiyetinin en yüksek mertebesine erişmiş, en şairane usluplarla ifade olunmuş edebî mahsullerimiz vardır. Fakat felaket bunun şurasında ki, bizde millî, klasik kültür fasılaya uğramıştır; o kültürün güzelliklerinden anlamaz nesiller arka arkaya gelmiş, ve şimdi mektep gençliğimizin edebî terbiyede rehberliğini üstlerine almak isteyenler bile o kültürden hemen hemen habersizdir. Bunun için ihtiyacın mahiyet ve hududu takdir edilemeyor, bu ihtiyaca cevap verecek terbiye tedbirleri bir tertip altına alınamayor.

GENÇLİĞE sağlam ve geniş bir edebî klasik terbiye verecek vasıtaları hazırlamak için beynelmilel ve millî klasikleri tasnif edecek, tertip altına alacak bir çalışma programı lazımdır; bu uzun ve yorucu işin her merhalesinde Garp ile Şark arasında mukayeseler yapmak, her nevi klasikler içinde Türklerin eserlerini Garbın eserlerine tekaddüm ettirmek, niyahet bizde misilleri yaratılmamış nevilerin şaheserlerini tâyin ederek birer birer tercümelerine, şerh ve îyzahların teşebbüs etmek lazımdır.

Klasikleri lisanımıza tercüme etmek hararetiyle, Virjil ve Horas gibi Latin edebiyatının en yüksek klasiklerinden ikisinin iki eseri iki büyük edibimizin kalemiyle tercüme edilerek millî kütüphanemiz zenginleştirilmiştir; fakat umulan istifade en küçük mikyasta bile têmin olunmüş sayılamaz, çünkü bu güç işin içine altı ve üstü ile bağlılığı olmayan ulu orta bir yerinden girilmiştir. Virjilin eseri, Fransanın darülfünunlu zümresine, ondokuzuncu asırda, mevzuunu şerh ve iyzah eden Sainte Beuve ün tenkîtleriyle beraber tercüme olunmuşsa da bizim bugünkü mektep ve darülfünun gençliğimizin anlayış ve duyuşuna rehberlik edecek bir eser vucuda getirilememiştir.

Bu işlerin güçlüğünü herkesten evel takdir ediyorum ve yazdıklarım kimseyi muahaze için değildir. Ancak bu güçlüklerin iktiham çarelerini arayanlara mülahazalarımın küçük bir yardımı dokunursa istediğim hasıl olur.

Ondördüncü ve onbeşinci asırdan beri Yunan ve Latin klasiklerini edebî terbiyelerine almağa başlayan Garp milletleri için dahi bu terbiyenin sistemi ve vasıtaları çok ehemmiyetlidir. Her lisanda kadim klasiklerin düzinalarla tercümeleri, şerh ve iyzahları vardır, ve hâlâ, bunların hiç biri zihinleri tamamiyle memnun edecek derecede sayılmayor, hâlâ yenilerine teşebbüs edenler görülüyor. Bundan az evel Homerin en yeni tercümesini yapan Victor Berard hakkında da münekkidler sarf edilecek sitayişler buluyorlar, hattâ şimdiye kadar son tercümeden daha ziyade anlaşılabilir bir tercüme yapılmamış olduğuna kail olanlar vardır.

***

HER milletin edebî mecmuaları, fasılasız, kadim ve millî klasiklerle meşgul oluyor. İşte, mesela, fransızca Conferencia nın yeni okuduğum son nushasında "Terk olunmuş Aşık kadınlar" hakkında H. Bidou nun güzel bir konferansı var. Mevzuun klasik edebiyatlarda işgal ettiği mevkî', ilk esatirî doğuşu, muhtelif devirlerde geçirdiği tekâmül, aldığı belli başlı manzaralar iyzah edi-

liyor; muhtelif san'atkârların eserlerindeki parlak, yüksek, acayip muhayyelat içinden zihinler bedîî bir toklukla çıkıyor:

Güneşin her sabah ufukta şafakla birleşmesi.. Gök yüzünün nurlar, neş'eler, safalar, saadetler içinde bir haclegâh halini alması... Sonra, tabii bir zaruretle, güneşin yükselerek şafaktan ayrılması, onu yês solgunlukları içinde brakması... İşte Aşık Kadınların mutlaka ve ilahlar tarafından mukadder olarak terk olunması fikrinin doğmasına bu ezelî kevnî (kozmik) hadise amil oluyor. Telakkî bir milletin, bir medeniyet seviyesinin esatirî manzumesine giriyor. Asırlarla gelip geçen klasiklere ilham membaı oluyor. Bu ilk ilham hususî ve nisbî tatbiklerle temsilî (alegorik) **legent** ler doğuruyor: Teze (güneş) labirint e giriyor (bulutlar arasına saklanıyor), oradan aşık Aryan ın (Şafakın) himayesiyle kurtuluyor; fakat Tezenin (Güneşin) mukadder vazifesi vardır; ilahe Atena rüyasına girerek vazifesini ihtar ediyor; artık Teze için ayrılmak, Aryan için metrûk kalmak zaruridir...

Homer de Ulis i Penelop tan, Virjil de Ene yi Didon dan, Le Tasse ın eserinde Renaud yu Armide den ayıran hep ilk telakkîsi iyzah olunan aynı ezelî kanundur. İşte klasikler arasında böylè bir telakkî ve ilham an'anası, bin bir uçlu bir zincir gibi, hepsini birbirlerine bağlamak üzere teessüs ediyor. Hâlâ o ilk telakkîye muhayyilesinin fışkırışlarını, hassasiyetinin inceliklerini, san'atinin kemalini getirerek şahsi ve yeni eserler yaratanlar vardır. Hem yalnız şairler değil, ressamlar, heykeltraşlar, bestekârlar da aynı ilhamı san'atlarına mevzu alıyorlar. Esatirî muhayyelattan doğan alegorilerin kaynağı Yunan muhayyilesi gibi Şark: İran, Türk muhayyilesi de olabilir ve olagelmiştir.

Biz işte Garbın kültür alemine girmek üzere iken, az yukarda iyzah ettiğimiz sistemle çalışmaktan başka bir yolumuz varmıdır? ve bu işin en mühim kısmı Şark ve bilhassa Türk klasiklerinin şerh ve iyzahı olmamalı mıdır? Hattâ tâ Sumer esatirine kadar ilerlemek yolunu aramak iycab etmezmi?

GEÇEN ve bu mekalemde beynelmilel büyük klasiklerle - nevilerine münhasır olmak üzere - mukayese olunabilecek millî eserlerimizin varlığını ileri sürmüştüm. Bugün, ilk ispat olmak üzere bir misal getiriyorum: Şeyh Galibin Hüsün ve Aşkı nı.

Mr. Gibb bu büyük Türk şîri hakkında diyor ki:

"Bu necip şiir, zamanın bayağı eserleri arasında, baldıranlar ve böğürtlenler arasında biten muhteşem ve sâf bir zambak gibi durur. Bu şiir, devrinin bütün kusurlarından salim olduğu gibi hakîkî şîrin bütün kemalatın-kendisinde cem' eder. Lisanın diğer hiç bir mesnevisı yoktur ki Hüsün ve Aşk kadar müellifinin şahsiyetini gösterebilsin. Şeyh Galip bu şaheserinde İran şairlerinden hiç birini kendine model almayor. Kendi memleketinin şairlerinden de hiç birinin rehberliğini aramayor. Gerek mevzu' ve histe, gerek muhayyile ve lisanda kendi misilsiz dehasından başka üstadı ve kılavuzu yoktur. Dehası en ziyade muhayyilesinin bediiliğinde ve kuvvetindedir. Şair bu eserde bütün seleflerinin yalnız üstüne çıkmakla kalmayor, onların hepsinden ayrılıyor... Bu hususta Şeyh Galip ile yan yana isimleri anılabilecek diğer hiç bir Türk şairi yoktur. Vakıa Fuzulinin sevimli Leyla ve Mecnunundaki sevgi inceliğini ve derin iptilayı Hüsün ve Aşkta boşuna aramış oluruz, fakat Leyla ve Mecnunda, ancak mevzuu bin kerre kullanılmış bir hikâyenin anlatışında bir orijinallık vardır; Hüsün ve Aşk ın hikâyesi ise - örgü îtibariyle - daha basit ise de, hiç bir seleften ödünç alınmış değildir. İnsanın en necip temayüllerini temsil eden bu şiir seri seri öyle lavhalar çizer ki, şimdi acaip dolu dehşetiyle, az sonra semavi şaşaasiyle Divina Comedia (*) nın mülhem sahifelerini hatırlatır.

Bu harikulâde şîrin harikulâde bir hususiyeti de şairin yirmi bir yaşında iken onu yazmış olmasıdır. Bu genç derviş, muhayyilesile içinde seyahat ettiği o acaibat âlemini nasıl iycad etti? Öyle bir âlem kir başka hiç bir şair mislini tehayyül etmemiştir; öyle bir acaip âlemi ki, Ekrem Beyin (Recaizadenin) pek doğru söylediği gibi onda, Victor Hugo nun eserlerini ondokuzuncu asrın en şanlı edebiyatı sırasına yükselten o latif hüznün bâzı nazirelerine ve o müz'iç dehşetin bâzı heyaletlerine tesadüf ediyoruz.."

Galibin kıymetini yükselten bir hususiyet de Garp lisanlarından hiç birine vukufu olmaması ve Garp edebiyatından hiç bir şey okumamış olmasıdır. Hüsün ve Aşkın büyük kıymeti bizim munekkîtlerimizce, Naciye kadar, hep tanınmış ve söylenmiştir. Büyük Hâmidin eserlerinde ise têsirlerini göstermek mümkündür. Ondan sonra, iyzahı mümkün sebeplerden, kültür fasılası olmuş, Şark an'anasından ayrılınmış, fakat Garp klasisizmine de geçilemenmiştir.

Hüsün ve Aşk ın mevzuu

KLASİK türk mesnevilerinin en sonuncusu ve en güzeli olan Hüsün ve Aşk a bir az daha yakından bakalım. Şeyh Galip hararetli bir mevlevidir. Bu tarikatin tesavvufu şîrindeki felsefi akîdenin kaynağıdır. Felek, Çarh, Mukadderat.. payen muhayyelatta tesadüf edilen ilahların rollerini oynarlar. Bu tesavvüf bir güzel kız gibi tecessüm edilen Aşk ın maceralarında tahyil edilmiştir.

"Sahne Hüsün ile Aşkın doğmasile açılıyor. Hüsün ile Aşk ayni gecede doğuyorlar, ve doğdukları gece yer sarsılıyor, göklerde şimşekler çakıyor; çekilecek ıztırapları ve sonunda erişilecek saadeti evelden gören ilahi Ruh — gülerek ve ağlayarak — kesiksiz değişmek-

(*) Divina Comedia (İlahi Mudhice) İtalya Şairi Dante Alghierinin meşhur şîridir ki insan muhayyilesinin en yüksek eserlerindendir. (1310-1318).

te olan ışıklar ve karanlıklar içinde bekçilik ediyor.. İki gencin arasında münasebet Hüsün ün Aşk ı aramasile başlar. Yusuf ile Zelihada da öyle değilmidir? Buradaki tesavvuf akîdesi: Allah tanılmak ve sevilmek için onu tanıyacak ve sevecek olan İnsanı halk ediyor; İnsan ise henüz sevgiden ve sevilecekten haberdar değildir. Söz, Hüsünden, Aşktan, hattâ yer ve gökten evvel doğmuş olan Söz, yetişiyor, Aşkı Hüsün ün sevgisinden haberdar ediyor, bunun üzerine Aşk da müptela bir aşık oluyor.. Aşkın mihir olarak Hüşün e Gönül Diyarındaki Kimyayı (İksiri) getirip vermesi kabilece kararlaşıyor. Aşk bu maksatla seyahate çıkıyor. Bu uzun ve tehlikelerle dolu seyahatte Aşk, yolu üzerinde fasılasız rasgeldiği meşekkatler, dehşetler altında ezilirken, daima Söz yardımına yetişiyor, ona hep taze gayret ve kuvvet veriyor. Nihayet, ebedî soğuğun karanlık ve çorak sahralarını yürüyerek, cehennem ateşinin dehşetli denizini yüzerek geçtikten; ejderhalar, devler, ifritlerle dövüştükten sonra kendini - Şarkın heyaletler diyarı olan- Çin diyarına erişiyor, karşısına Çin prensesi çıkıyor, zahirde tıpkı tıpkına Hüsün e benziyor. Aşk bu heyaletin cazibesine aldanacak dereceye gelmiş iken Söz yetişerek bağırıyor, yanıldığını söyleyor, ve bu lânetleme diyardan nasıl kurtulacağını öğretiyor.

Armide ve Renaud (Poussin) (Öldürecek iken aşk elini tutuyor)

Nihayet Aşk ümitsizce yaptığı mücadelelerden sonra Gönül Diyarına erişiyor, burada Nur Müjdecileri onu karşılayor; burada da yine Söz kılavuzu oluyor, ve ona son sırrı açarak geldiği yerin seyahate çıktığı başlangıç yerinden başkası olmadığını söyleyor, çünkü:

"...Aşk Hüsündür, aynı Hüsün Aşk

Söz Aşkı Hayret in eline teslim ederek ayrılıyor:

"Var imdi gör ol meleklikayı
"Seyr eyle o Hüsn-ü bîbehayı...
. . . . . .
"Bundan ilerisi hayretindir..."

Gibb in bu eser hakkındaki son hükmü şudur:

"...Asya şîri türk dehasını asırlarla kendisine tabi tuttu, nihayet türk Müz ü Galibin Hüsün ve Aşk ı gibi bir eser yaratmakala Türkler İranın en yüksek şairlerinden daha yüksek bir mertebeye çıkmış oldular; ne Nizami, ne Sâdi, ne Cami, ne de İran şairlerinden hiç biri eserleri arasında Hüsün ve Aşk tan daha yüksek ve daha şairane bir eser gösteremezler".

Şeyh Galip, nisbeten gayet mütevazıane sayılmak lazım gelen fahriyesinde bu eserde kimseye tabi' kalmadığını şu iki beyîtle anlatıyor:

"Tarzı-selefe tekaddüm ettim"
"Bir başka lugat tekellüm ettim"
"Ben olmadım ol güruha peyrev"
"Uymuş bileki Genceviye Husrev".

ŞİMDİ sorulacak bir şey değilmidir: Türk şîrinin bu enfes alegorisi, Garbın münekkîtlerince klasik hem en yüksek bir klasik sayılmakta iken, sırf lisan ve kültür eskiliği sebebiyle, bizim tarafımızdan gençliğin klasik terbiyesine tahsis edilmeye layık görülmemelimidir? Lisan eskimiştir, fakat biz tâ Yunanca ve Latinceden ve bütün medeni büyük lisanlardan klasik eserler almağa azm etmiş, hattâ teşebbüs haline geçmiş bnlunuyoruz. Kültür eskiliği de aynile diğer mehazlar için de fazlasiyle varittir. Her halde Hüsün ve Aşk ı, veya Yusuf ve Zelihayı yeni lisana nesren çevirmek, kültüre ait zaruri tabirlerin iyzahını yapmak Homer in, Virjil in, Horas ın bir eserini tercüme ve şerh etmekten daha kolay olur; ve bu kanaatle biz Muhitte Hüsün ve Aşk ı tefrikaya başlayoruz.

Ene ve Didon (Luvr)

Kitabın, an'ana iycabı, baş tarafına geçirilmiş olan münacat, nât gibi kısımlarından vaz geçiyoruz. Fazla şerhlere luzum gösteren yerleri de atlayoruz. İmkân dairesinde, Galibin kendi sözlerini muhafaza etmekle beraber, anlaşılmayacak arhaizmlerden kaçınıyoruz. Karilerimizin kendi klasiklerimizden seçtiğimiz bu pek mühim tefrikadan memnun kalacaklarını ümit ederiz.

Şeyh Galibin Büyük Mesnevisi

Hüsün ve Aşk

Nesre çeviren : AHMET CEVAT

Muhabbet Oğulları Kabilesi

Gönül, kızgın güneşten feyz alarak, kalem elimde şeker saçan kamış parçası halinde, aşk destanını hoş bir beyan tarzı ile bana şöyle söyler:

Arapta, " Muhabbet Oğulları" namında güzel ahlaklı, yiğitlikte eşi bulunmaz bir kabile vardı. Amma ne kabile idi o? Hepsi dertli, hepsinin bahtı kara, yüzü sarı; giydikleri Temmuz güneşi, içtikleri yakıcı alev; vadileri kum ve gam şişesi; hüzün ve matemleri kum daneleri sayısı kadar; sohbetleri ney gibi hep figan; her biri bir güzele tutulmuş; ağzı kılıç ağzı gibi kanlı; erzakları beklenmedik belalar; her an üstlerine ateş yağar. Ektikleri kıvılcım daneleri, biçtikleri parça parça gönül. Ancak "Söze can verenler o kabileden memnundu" derler. Sattıkları hep can kumaşı, aldıkları hep gizli gönül sızısı.

Acayip bir Gece

Bu taifenin içinde, bir gece, gayet acayip haller göründü: felekler birbirine girdiler; mahlûkların kimisi ağlar kimisi güler. Gök tavanında bir velvele, yer yüzünde bir zelzele koptu; gâh karanlık üstüne karanlık gâh aydınlık üstüne aydınlık yağar. Bin türlü korku, bin türlü neş'e. Çan, nakkare, heyhey sesleri. Ağaçların yaprakları secdeye varmış, dereler hayretten eriyip akmış. Gâh bin tehdit görünür, gâh ümit dalgalanırdı.

Yıldızlar arasında türlü alâmetler belirdi; ferah yağmuru, afetler tufanı oldu. Karanlık içinde bir çok korkunç sedalar, aşina âvazlar yükseldi. Gök güm güm öter, yer bu maceradan yolunu şaşırmış gider. Ru ıztırap herkese geçmiş, gönüller ancak görünüşte neş'eli. Hava, yıldızlar dehşetle doldu; o gece bin serencam mukadder oldu.

Hüsün ile Aşk doğuyor

O gece iki kibarzade dünyaya geldi. Hemen ümit sabahı açıldı. Birden hem ay hem güneş doğdu. Meğer o gecenin acayip hallerine bu doğan ayla güneş sebep imiş. Biri yasemin kokulu bir kız, biri Mesih yüzlü bir oğlan. Kabile bu iki müptelanın doğuşunu duydu ve bu macerayı anladı. Kızın adını Hüsün, oğlanın adını Aşk koydular.

Sonra, Hüsün e kimi Leyla kimi Şirin kimi Azra, Aşk a da kimi Mecnun kimi Ferhat kimi Vamık dediler. Sonra, bu resim (usul) değişti: Aşk Leyla, Hüsün Mecnun oldu.

Bunlar talihsiz iki çocuktu, Felek bunları mahv etmek istedi; istedi ki yollarını şaşırsınlar, isimleri kötülensin, ve yol şaşkınlığı âdet olsun.

Aşk ın beşik hayatı

Aşk dünyaya ıztırap ile ayak bastı. Felaket dolu Felek ona

tabuttan beşik yaptı. Dadısı gözüne uyku girsin diye ona bu ninniyi söylerdi:

Ay yüzlüm, uyu, uyu ki bu gece
Kulağında "yarabbi" sesi yer etsin.
Gerçi kader kimsece mâlûm değildir,
Amma öyle görünür ki yıldızının hükmü budur:
Sitem şişine kebap olarsun.

Ey gül koncası, uyu, bu rahat zamanı az sürecek,
Çarhın sana yaman kastı var;
Felek sert ve merhametsizdir,
Sana da lutf etmesi şüphelidir.
Korkarım ki pek harap olursun.

Ey aşk nerkisi, şimdi naz içinde uyu,
Feleğin eteğine düş, yalvar;
Bin korku ile can gözünü aç,
Encamın belasından kaçınmağa çalış,
Yoksa dönek Feleğin oyuncağı olursun.

Gel safa beşiğinde rahat et,
Bir kaç gececik kederden uzak ol,
Sonunu düşün, yalvarırım sana,
Alış ki süt yerine kan içmek de var,
Azar kadehini elbette içersin.

Yasemin vücutlum, beşiğinde uyu ki,
Yıldızlar daima ayni hal üzere dönmezler,
Feleğin çemberi bu revişte kalmaz,
"Seyr et, sana az vakıtta neyler."
Gam seline kapılmış değirmen olursun.

Uyanıklıkla ülfet etme,
Bir inayet olursa uykuda olur;
Bu katil Felek insana zehir sunar,
İşin Galip gibi feryat olur,
Elem meclisine rübap olursun.

Güzel çocuk, beşiği içinde, hilale yaslanmış parlak yıldıza benzerdi. Beşik her sallandıkça kendi civa gibi titrerdi. O ümit yıldızı sanki aynaya vurmuş güneş, kuyuya aks etmiş mehtap idi. Beşikte uyuya uyuya, ruhu, cismi içinde kuvvet bulurdu. O güzel bebek sanki kaş ucunu makam edinmiş bakış nuru idi. Amma yine gamdan bîzar, sanki rahat döşeğinde hasta idi. Dinlenmek bilmeyordu, şule endamlı bir fidan gibi titrerdi. Hasılı o gül vücutlu ateş bu sallanışla günlerini geçirirdi...

Dinlenmek bilmeyen Kaza, insafsız Felek Hüsün ün de beşiğini nuhusetli btr sallayışla sallardı. Onun da hali mahrumluk içinde sevinç, neş'e içinde murada ermekten mahrumiyet idi...

Hüsün ile Aşkın mektep hayatı

Bu hal ile aylar yıllar geçti; nihayet öyle bir vakıt oldu ki, kabilenin ulu ları toplandı ve bu iki zeki ve güzel çocuğun hüner tahsilile tolun ay gibi kâmil olmalarına karar verdiler.

Bir kabuk altındaki çift badem içi gibi ilim ve edep mektebine vardılar: iki çocuk-mısradan teşekkül etmiş, latif bir şiire matla' beyit halinde. Kalem gibi iki dil bir gönülle, ayni bahsi söylerlerdi. Kâfurdan iki şem'a, ışıklarını birleştirerek mektebi billur saraya çevirmişlerdi. Bir dalda iki gül koncası, bir birlerine bülbül olurlardı.

....Hep dersleri kadere riza ve hakkı teslim idi; muallimleri ise Molla Cunun.

Amma ne Molla Cunun idi o! kâmil bir ihtiyar. Akıllı ve müdebbir insanların müftisi. Muhal fikirler vadisinde tenha yürür, ihtimalat kaydinden vareste. Cehalet gecesini sabaha çevirmiş. Kaba sofuların nehy ettiği şeyleri o mubah görür. İşleri iytirazdan ve mes'uliyetten uzak. Hem dinde hem küfürde mâzur. Yanında padişah ile dilenci müsavi.

(Bitmedi)

Nasıl Yazıyorsunuz?

MUHİT in Yeni Bir Anketi

Falih Rıfkı Bey

MUHİT e çok enteresan, büyük bir zevk ile oknnacak bir mülakat vermiştir.

FALİH Rıfkı Bey edebiyat sahasında günün adamıdır. Son zamanlarda bize kucak kucak eser vermiştir. Ve bu eserlerin her biri de edebiyat kütüphanemizde senelerce yerini muhafaza edecek kîymetlerdir.

Son eserleriyle Falih Rıfkı bizde şimdiye kadar tamamiyle ihmal edilen bir edebiyat tarzını canlandırmıştır: Seyahat edebiyatı... Ekvatordan, medarlardan tutun da Rusyanın soğuk steplerine, Sibirya hudutlarına kadar bir sahayı içine alan geniş mevzulu bir seyahat edebiyatı yapmıştır. Son çıkan Yeni Rusya ise edebiyat âlemimizin en aktüel hadisesidir.

1— Bizde seyahat edebiyatını canlandırmak.

2— Gazetecilikle edebiyatı birleştirerek yeni ve vakalarla alâkadar bir edebiyat yapmak.

3— Tarihî hatıraları bugünün görüşiyle ve bugünün mantıkına vurarak yazmak.

İşte Falih Rıfkı beyin son zamanlarda yaptığı üç büyük iş.

FALİH Rıfkı beyin nesri meşhurdur. Polemik yazıları meşhurdur. Seyahat yazıları meşhurdur. Fıkraları meşhurdur.

Fakat Yeni Rusya müellifinin büyük bir meziyeti daha vardır: konuşuşu...

Falih Rıfkı bey konuşmayı güzel san'atlardan bir iş haline getirmiştir. O bir edebiyat san'atkârı olduğu kadar bir konuşma san'atkârıdır. Konuşuşu belki bugün kendisinin de beğenmediği eski nesirlerinden daha güzeldir.

Nasıl yazıyorsunuz? anketine evvela kendisiyle başladım.

***

SAAT dört buçuk... Falih Rıfkı beyin odasına sermürettip mütemadiyen giriyor, çıkıyor.. Bâzan bir prova geliyor, bâzan bir müsvedde gidiyor... Dehşetli bir faaliyet... İnsan kendisini bir an Deylitelgraf veya New-York Times gazetesinin başmuharriri odasında zann ediyor.

Bu faaliyet biraz hafifledikten sonra konuşmaya başladık... (Nasıl yazıyorsunuz?) sualim ve Falih Rıfkı beyin cevabı:

AZ düşünürsem çok zor, çok düşünürsem pek kolay yazarım; dedi.

"Üç günde bir kitaplık yazı çıkardığım olmuştur; fakat bu kitabı kafamda aylarca hazırlamışımdır.

"Yazımın ilk şeklini değiştirdiğim vakît, nadiren muvaffak olurum. Fakat her yazımı gözden geçirdikçe lüzumsuz fıkralar ve cümleler bulurum. Mümkün olsa her yazımı bir hafta beklettikten sonra neşr etmek isterim."

— *Yazmadan evvel mevzuunuza dair not alırmısınız?.. Bu notlar ne dereceye kadar işinize yarar? Mevzu defteriniz varmıdır?*

— Vardır... Okurken, düşünürken her zaman not almanın mevzu üzerinde harikulade bir tesiri vardır...

— *Size en fazla ilham veren, sizi harekete getiren, yazı yazmak cihazınıza fazla hareket veren ne gibi hadiselerdir? Hangi yazıları daha zevkle yazarsınız?*

Kısa muntazam cümlelerle, tereddütsüz bir cevap:

— Kafamı en fazla harekete getiren, daha doğru bir tâbirle, kafamı en fazla canlandıran, munakaşadır. Polemik yaptığım vakîtler, ne heyecansız, ne de mevzusuz kalırım.

Her gün hiç olmazsa birkaç sahife okumalıyım: kitapsız ve mecmuasız kalırsam kafam kurur gibi olur.

— *Yazı yazarken en fazla müşkül bulduğunuz şey nedir?*

— Yazıda en güç şey, bana, kitap veya makale veya fıkra için plan yapmaktır, gibi geliyor; ve bu planı doldururken ilk heyecanı mütemadiyen muhafaza edebilmek meselesi...

Yazı için bulduğum çare, yazıya geç başlamak, fakat bitirmeden kalkmamaktır.

— *Her yazınız için plan yaparmısınız?*

— Hemen hemen fıkralara bile... Fakat yokarda söylediğim gibi, planda yegâne dîkkat edilecek şey planın başlangıcından sonuna kadar aynı heyecanı muhafaza etmektir.

— *Yazı san'atında şimdiye kadar geçirdiğiniz istihaleleri, merhaleleri anlatırmısınız? Yazıcılık san'atına başladığınız ilk günden bugüne kadar aynı tarzdamı yazıyorsunuz?*

— Hayır... Tanin gazetesinde ve Yeni Mecmuada çıkan yazılarımda ve ilk mütareke günleri yazı yazarken, yalnız edebiyatçı idim. Bu san'attan nefret ettim. Şimdi bence en eyi edebiyat, edebiyatsızlıktır. Bir yazı edebiyat kokusundan uzaklaşabildiği kadar güzeldir. Mümkün

olsa mekteplerde teşbih, cinas, istiare v.s. gibi san'atları hiç öğretmezdim.

Bir fikrin, bir hayalin en kısa, en doğru ve en güzel şeklini bulamadığımız için, bu kusurları bir takım oyunlarla örtmeye kalkışırız. Şahsiyet düşünüşte, görüşte ve duyuştadır. Yazışta değildir.

— *Yazıda muvaffak olup olmadığınızı nasıl anlarsınız? Kolay ve eyi yazmanın sizce sırrı nedir? Yâni kullandığınız yazı tekniğini anlatırmısınız, Beyfendi?*

— Muvaffak olup olmadığımı imzamı atmadan hiss ederim. Muvaffakîyetsizliğimi hafifletmek için kendimi zorlamam ve bunu kendi kendime mâzur bulmaya çalışmam.

Kolay ve eyi yazmanın yollarından biri de, yazmadan evvel mevzuu başkaları ile konuşmaktır. Zihnimde bâzan iki üç esas fikirle ancak donatabildiğim bir mevzuu, başkaları ile munakaşa ederken, âdeta yeni fikirler sağanağına tutulmuş gibi olurum.

Yazıyı başkasına okuyarak kontrol ettikten başka, bir müddet sonra, hızlı hızlı okuyarak kendi kendime de kontrol etmek daha eyidir.

İnsan kaleminden çıkanı kulağı ile işitmelidir. Yazıyı yüksek sesle kontrol muvaffakîyetin sırlarından biridir.

— *Lisan hakkındaki fikirleriniz.. Yazarken lisanda bulduğunuz kusurlar?*

— Ancak mecmualarda ve kitaplarda mahpus kalan yeni türkçeyi gündelik gazeteye bizim nesil nakl etmiştir.

Bugünkü türkçe edebiyatı-cedide ve daha evvelki mekteplere kîyas edilemeyecek kadar ileridir.

Türkçede bulduğum kusur: CÜMLE sidir. Bana öyle geliyor ki fail, meful ve fiil deye b.r kaide çemberi içine alınan Türk CÜMLE si, sun'i, uydurma bir türkçedir. Bu gramerin kimler tarafından ve nasıl yapıldığını tetkîk etmelidir.

Dikkat ediniz: en eyi konuşanların nutuklarına ve hikâyelerine baktığınız zaman hemen hiç bir cümleyi gramer kaidelerine muvafık bulamazsınız. Fiil, cümledeki fikre göre, kâh başta, kâh ortada, kâh sondadır.

Bütün bir milletin baştan başa kendi gramerine zıt konuştuğu iddia edilemez. Gramer yanlıştır.

Gramere göre konuşanlar, en soğuk konuşanlardır.. Bunların nutukları ve hikâyeleri bana, bir mektep çocuğunun inşadı gibi gelir.

Osmanlıcanın kelime ve iştikak zincirlerini parçaladığımız gibi, eğer türkçenin yüksek bir inkişaf bulmasını isteyorsak mektep gramerine isyan etmeliyiz ve bana, Fener Rumlarının varisi belagatçıların eseri gibi görünen mektep türkçesinden kurtulmalıyız.

— *Sizde "Yazı Siniri" denilen hastalık varmıdır, Beyfendi?*

— Vardır... Bâzı kelimeleri kullanmamak, bâzı tarzlarda cümle yapmamak gibi, değilmi?

Falih Rıfkı Bey.

— *Bundan başka, Beyfendi... Mesela buruşuk bir kâğıda, ucu kalınlaşmış bir kurşun kalemle yazı yazabilirmisiniz? Yazı esnasında gürültüden müteessir olurmusunuz? İlhamınız muhakkak sakin bir oda, eyi bir manzara mı bekler?*

— Kat'iyen.. Bu tarzda yazı sinirim yoktur. Gürültülü, gürültüsüz yerlerde, buruşuk veya düz kâğıtlara, kurşun kalemle veya yazı kalemi ile yazarım. Bilhassa gürültü beni hiç rahatsız etmez...

— *Yazıda mantık, fikir insicamını nasıl têmin edersiniz... Fikirlerinizi ne tarzda kullanırsınız?*

— Polemik yaparken karşımdakine satır satır, fikir fikir cevap vermeyi düşünmem. Kendi fikrimi anlatmayı, kendi fikrimi yazmayı düşünürüm. Gündelik gazetelerin karileri, fikir mukayesesi hiç yapmazlar.

Polemikte karşı adamı veya karşı tarafı yenmek esastır. Gündelik gazete karii, hele Şarkta, nezaketi zayıflık gibi telekkî eder ve zayıfa hak vermez.

Karşı adamı veya tarafı susturmak: ertesi gün onun da cevap verebileceği mantık oyunları ve kitap ispatları ile değil, karşı adamın veya tarafın zâflarını bulup mütemadiyen onlara dokunmak, onları ortaya dökmek, karşı adam veya taraf rahatsız edilmekle mümkün olabilir. Realite budur.

Polemikte gündelik gazete ile mecmuayı, ve mecmua ile kitabı karıştırmamalıdır... Her üç vasıtada polemik birbirinden farklı üç san'attır. Bütün bunlarla beraber, polemikte de muvaffakîyetin sırrı insanın kendi fikrine veya tarafına tam ve samimî inanışıdır.

Yeni Rusya müellifini provaları ve müsveddeleri ile yalnız braktığım zaman akşam epeyce ilerlemiş, dışarda lapa lapa kar başlamıştı.. *HIKMET FERİDUN*

Darülbedayi'de

Yalova Türküsü ve Akın

YAŞAR NABİ

SON haftalar zarfında şehir tiyatrosu senenin en fazla alâka uyandıran, en fazla rağbet gören ve alkışlanan iki eserini temşil etti: Yalova Türkûsü ve Akın.

Yalova Türkûsü isimli musikili komedi bir şehir opereti teşkli için atılmış ilk adım olduğu için çok dikkate değer.

Foto Süreyya

Darülbedayi de Akın temsilinden.

Şimdiye kadar memleketimizde birçok, hattâ tiyatro heyetlerinden fazla operet heyetleri teşekkül etmiştir. Lâkin bunların ömürleri pek az olmuş, bir müddet yaşayan heyetler rağbetsizlik karşısında dağılmaya, bin bir türlü istihaleler geçirmeye mecbur kalmışlardı. Bu rağbetsizliğe bakarak şehrimizde bir operet sahnesini yaşatacak kadar seyirci olmadığına mı hükmetmek lâzım gelir? Bunu hiç zannetmiyorum, ve Yalova Türkûsü nün, sadece musikili ve şarkılı olduğu için, gördüğü hiç bir esere nasip olmamış rağbet te bunun aksini ispat eder. Netekim halk her yeni operet heyetini evvelâ rağbet ve âlâkayla karşılamış, fakat her defasında inkisarı-hayale uğradığı için rağbetini temadi ettirmemiştir. Buna yegâne sebep te teşekkül eden operet heyetlerinde idare edici bir baş bulunmamasıdır. Ciddiyet, intizam ve san'at, halkın istediği bu üç şey ancak otoriter bir baş tarafından temin edilebilir. Ertuğrul Muhsin Darülbedayi le beraber türk tiyatrosunu kurtarmıştır. Şahsî hotbinliklerin, geçimsizliklerin en fazla çoğaldığı bu devirde, bir san'at müessesesi için de olsa diktatörlük, halâskâr bir rejimdir. Bahusus ki diktatör yüksek bir ehliyete sahip olursa.

Maalesef henuz bir operet heyetinin diktatörlüğünü îfa edecek bir sîma göremeyoruz. Bu iş şimdilik - her ne kadar bu sahanın yabancısı ise de-Muhsin den daha iyi bir ele tevdi edilemezdi. Operet iyi, fakat artist nerede? Bu hususta Darülbedayi san'atkârlarına ümit bağlamak abestir, çünkü operette temsil kabiliyeti kadar ve hattâ ondan daha fazla bir şeye ihtiyaç vardır: ses. Tiyatro san'atkârlarımız içinde ise bir operette taganni edecek kadar güzel bir ses sahibi, maalesef, kimse yoktur. Yalova Türküşünde de bu mühim noksanı herkes gördü: herşey güzel fakat ses yoktu.

Konservatuvar ve Darülbedayi mektebi müstakbel operet artistlerini yetiştirinceye kadar halkta operet sevgisini uyandırmak için Darülbedayi de Musikili komediler temsili düşünüldü, fikir fena değildi. Tecrübe muvaffak bir netice verdi ve bunda en büyük âmil de musikinin eser gibi adapte edilmeye-

rek bir türk san'atkârı tarafından bestelenmesi olmuştur. Şarkılar temsile iştirâk eden bütün san'atkârlar tarafından söyleniyordu. Bu, san'atkârların sese malik olmadıklarını nazarı-îtibara alınca bir kusurdur. Musikili komedi eserini adapte etmeyerek têlif yazmalı - esasen adapte edilen eserde hiç bir kıymet yoktur - ve vakayı o şekilde tanzim etmeliydi ki şarkılar komedide ehemmiyetsiz bir iki rol alan san'atkârlar tarafından taganni edilmeliydi. (Şarkılı filimlerde artistlerin ses sahibi olmadığı zamanlar ekseriya bu usule müracaat edildiğini görüyoruz). Yazılacak komedideki bu ikinci derecede roller de konservatuvar tahsili görmüş güzel sesli erkek ve kadınlara verilerek - ki bunlar hiç yok değildir - eserin çok daha büyük bir muvaffakîyet kazanması têmin edilebilirdi.

Valova Türküsü musiki ve şarkılarından tecrit edildiği takdirde kalacak eser kötü bir vodvilden başka kir şey değildir. Filhakika bu nevi eserlerde söz kısmından ziyade ses kısmına ehemmiyet verilirse de herhalde daha kibar ve temiz bir komedi bulmak kabildi.

Musiki kısmına gelince, dediğimiz gibi, muvaffakîyeti têmin eden Ferid in güzel besteleridir. Bilhassa Tangosu şimdiden her yerde terennüm edilen ve Avrupadan gelen plâklarda dinlediğimiz tangoların bir çoğundan aşağı olmayan bir eserdir. Bestelerin alafranga kısımları gibi alaturka kısımları da çok hoştu. Feritte halk türk opereti nin müstakbel bestekârını alkışladı. Vedat Ömerin dekorları çok güzeldi, yalnız kübik koltukların boyası âdi sandık tahtalarından yapılmış olduklarını gizleyemeyordu.

Bale heyetine gelince henuz çok acemi olan artistler vücut îtibariyle çok müsait ve ahenktar görünüyarlar. Herhangi bir yabancı bale heyetinin muavenetine müracaat etmektense yerli bir bale heyetini yetiştirmek teşebbüsü çok yerinde bir hareket olmuştur.

Temsillerin bir kısmında rahatsızlanan Vasfi Rıza beyin yerine Muammer Bey oynadı. Yalova Türküsünü bir hafta fasılayla iki defa gördüm; ikisinde de Muammer oynayordu. Vasfi Rıza hakkında bir şey söyleyemeyeceğim, fakat Muammer rolünü hiç aksatmadı ve muvaffakiyetle oynadı, bu genç san'atkârla Darülbedayi kadrosu kuvvetli bir unsur kazanmış oldu.

Bedia Muvahhidin sesi, fazla yükselememekle beraber, çok tatlı ve ahenktardır. Diğer san'atkârlar ise zoraki muganni vaziyetinde idiler. Yalnız nazarı-dikkatimi celbeden bir şey var, artistler bu eserde çok lâûbalileşiyor ve âdeta tulûat yapıyorlardı. Ne kadar kıymetsiz ve ehemmiyetsiz bir eser de olsa, son temsilin ilk temsilin ayni olması Darülbedayi ciddiyetinden beklenirdi, Rejisörün bilhassa bu hususta titiz davranması ve kuvvetli bir san'at terbiyesi almamış bazı san'atkârları şehir tiyatrosu sahnesinde tulûatçılıktan ve lâûbaliliklerden menetmesi lâzımdır. Eserde Neyyire Neyyir hanımın rolü son hafta zarfında Feriha Tevfik hanım tarafından oynandı. Feriha Tevfik hanım N. Neyyir hanımdan iyi değilse de çok serbest oynuyor ve vücudu tiyatromuz için bir kazançtır.

AKIN: Valova Türküsünde olduğu gibi Akın piyesinin Gazi hazretlerinin huzuriyle şereflenen birinci temsili büyük bir muvaffakiyet oldu, dakikalarla süren ve müellifi sahneye çıkartan alkışlardan sonra halk Gazi hazretlerinin locasına teveccüh ederek yeni bir edebî cereyanın büyük mürşidini alkışladı. Filhakika Türke istiklalini kazandırdıktan sonra türk siyasetine, türk içtimaiyatına, türk tarihi tetkiklerine olduğu gibi türk edebiyatına da yeni bir veçhe vermek şerefi yine Gazi ye ait oldu.

(Devamı 73 üncü sahifede)

GECE BİR NETİCEDİR

Hür renkler hapsedildi simsiyah bir saraya;
Birbirine müsavi gibi her şey; gecedir.
Geldi minarelerle kuyular bir hizaya.
Ya her şey dev gibidir, yahut her şey cücedir.

Bir yol bile kalmadı gözlerden hafızaya.
Bu, başlıyan, belki de biten bir işkencedir.
Aynadır boş kafalar şimdi bir muammaya.
Bu, içinden çıkılmaz bir müthiş bilmecedir.

Bütün perdeler indi, bitti bütün komedya.
Ve sükût dudaklarda can veren son hecedir,
Şimdi her kımıldanış usulca, sessizcedir.

Bir torba tutmuş gibi boşlukta bir el güya,
Gülen, ağlıyan başlar düştü ayni torbaya.
Gece bir sebep değil, belki bir neticedir.

CAHİT SITKI

KAPTANIN KIZI

San'at Seyahatı muharririnin diğer bir Güzel hikâyesini karilerimize takdim ediyoruz.

Yazan: Y. K.

KAPTANIN köşkü Nizam da, Hristos tepesinin Heybeli kanalına bakan cihetinde, muntazam bir bahçe ortasında idi. Üç ulu çam, tahini ahşap köşkün üstüne yaz kış muhteşem bir yeşil şemsiye açıyordu. Mimozalar, yasemin sarmaşıkları, insan boyunda gül fidanları ve dalyalar.. Bunların arasında, karşılıklı mahrem birer yeşil köşe halinde iki kameriye.

Kaptanın babası Haydar Reis elli altmış sene evel anılmış bir denizci idi. Üç direkli "Şahini-Derya" sı Kara Denizle Ak Denizin en namlı yelkenlisi, Batum dan Giride, İskenderiye ye, Surye ve Adalar denizi sahiline, yaz kış sefer ederdi. Oğlu Mustafa kaptan dokuz yaşından beri böyle bir babadan aldığı denizcilik terbiyesini yüksek bir tahsille ikmal etmişti. Haydar Reis in vefatından sonra "Şahini-derya", koltuğundan kalkamayacak bir hale gelen ihtiyarlar gibi, Halicin bir kenarında şamandıraya bağlı kaldı. Mustafa kaptan bu baba yadigârını yıkmağa satmağa kıyamamış, hatıra dolu bir aile müzesi gibi saklamıştı.

Meşrutiyetten sonra açılan milli uyanıklık devrinde üç bin tonluk "Resne" vapurunu satın almış, Şahini-Deryanın yerine komuştu. Kaptanın oğlu olmamış, tek kızı Vedia yı tıpkı oğlan gibi büyütmüştü. Küçük Vedia on yaşından sonra, her yaz, Resne nin seferlerine iştirâk ediyor, son baharda mektebine ve ev terbiyesine dönüyordu. Resne yirmi bir, Vedia on sekiz yaşına girdiği zaman kaptan için hayat değişti. Mustafa kaptan, elli beşine basarken, henuz genç ve dinç olduğu halde, romatizmadan denizciliğe veda etmeğe, Resne yi de Şahini-Deryanın yanına bağlamağa mecbur kalmıştı. Kendisini ve hususiyle Vedia yı deniz safalarından mahrum etmemek için beyaz bir kotra satın almıştı. Marmaranın mor hareli lacivert suları üstünde, yazın meltemleriyle şişen beyaz yelkenler Akdoğanı İzmit-Yalova-Adalar arasında gezdirirdi. Dümeni Vedia kullanır, yelkenleri balıkçı kayıklarında çalışmış, bahçevanın oğlu Mihal idare ederdi. Mustafa kaptan, dizleri üzerinde yumuşak bir örtü, oturduğu hasır koltuktan ara sıra ihtarlarda bulunur, emirler verir, veya sergüzeşt anlatırdı.

Şahini-Derya, Resne, Akdoğan.. Bu üç gemi ismi sanki kendi başlarına üç tarihî devrin ayrı ayrı karakterlerini aks ettiriyordu. Şahini-Derya, buhar kuvvetiyle henüz kanatları kırılmamış eski Osmanlı denizciliğinin; Resne, kuvvetini Rumeli dağlarından alan Meşrutiyet hürriyetinin; Akdoğan, yeni ve şehametli hatvelerle terekkî semalarına uçmaya başlayan Cumhuriyet inkîlabının timsali sayılabilirdi.

Vedia babasından yalnız kendi sergüzeştlerini değil dedesinin de hatıralarını tatlı tatlı dinlemişti. Rus muharebesinde dört topla teçhiz edilen Şahini-Derya düşman gemilerine meydan okumaktan çekinmeyerek Batum a, Resne millî kurtuluş muharebesinde işgal kuvvetlerinin şiddetli ve gaddar kontrollarına bakmayarak Samsun a cephane taşımıştı. Vedia nın millî hissiyatı bu fedakârlık misalleriyle terbiye edilmişti. Babası ona kendi gençliğinin bütün edebî ve vatani heyecanlarına kaynak teşkil eden Namık Kemal in, Hâmid in eserlerini okumuştu. Erkek mükemmelliği hakkında, zihninde, cesaret ve fedakârlıktan bir kahramanlık enmuzeci teşkil etmişti: çevik, çelik gibi kuvvetli bir vucut; fedakâr, büyük işler görür, gurur getirmez bir ruh. İşte bu maddi ve mânevi vasıfları kendisinde birleştiren erkek Vedia için ideal erkek sayılırdı.

Son iki sene zarfında adada tanıştığı gençlerden Adnan en ziyade beğendiği insandı ve gittikçe idealine uygun görülmeğe başlamıştı. Adnan adanın en mâruf denizcilik klübü âzasındandı. Tahsil için bir müddet İskandinavyada, bir iki sene de İngilterede kalmıştı; mesleki şimdiki halde liselerde bedenî terbiye muallimliği idi. Senenin dört beş güzel ayını adada amcasının yanında geçirirdi.

Bu sene Akdoğan tenezzühlerine Adnan da iştirâk ediyordu, ve çok defa romatizmasından fazlaca muztarip olan Mustafa kaptan çamlar altında bir pliyan üzerinde uzanıp kalmayı tercih ederdi. Kotranın miçosu Mihalın bile işi olduğu günler beraber alınmasına luzum görülmezdi: Adnan yelkenlerin manavrasına yetişirdi, dümende büyük bir meharet kazanan Vedia için beyaz

fanila pantalonu rüzgârla çarpınan, açık yakalı gömleğinin kolları sıvanmış Adnan ın yelken açıp sarması kadar memnuniyetle seyr edilecek levha yoktu.

Adnan saat üçe doğru Kaptanın köşküne gittiği zaman üç çamın altında uzanıp Akif Bey, Silistre veya Cezmi yi okuyan Mustafa Kaptanın hatırını sorduktan sonra evin geniş taşlığından arkadaki çamlığa geçerdi. Seyrek ağaçlı bir saha üzerinde Vedia yı mahallenin sekiz on yaşlarındaki kız ve erkek çocuklarına askerî tâlimler yaptırırken bulurdu. Vedia nın en safalı eğlencesi, kotra gezintisinden sonra küçük çocukların oyunlarına, gülüşten ve neş'eden hayatına karışmaktı. Buradakiler, bahçevanların, aşçı kadınların, balıkçıların çocukları idi. Vedia onlara temizliği sevdirmiş, hediye ettiği küçük tarakları kullanmağı öğretmişti. Hergün diş ler, kulaklar, tırnaklar muayene olunurdu. Vedia üst baş hırpaniliğine de tahammül etmezdi: terzilik eden Mihal ın ablası çağrılmış, pamuk dokumalarından gömlekler dikilmişti. Tuvaletten sonra oyunlar başlardı: top, ip, diyavolo.. Bir takımı da asker gibi dizilir, manga tâlimiyle eğlenirlerdi. Vedia isimleri Mehmet, Andon, Zeynep, Marika.. olan bu küçüklere müşterek vatan muhabbeti telkîn edebilmişti. Adnan bu meşguliyetlerden hiç bir zevk almazdı, fakat alâkasızlığını hiss ettirmek istemezdi. Vedia yı oradan ayırmak için: "Rüzgâr tam istediğimiz gibi esiyor: hafif poyraz..." veya buna benzer bir şey söylemek kâfi idi.

Dümende büyük bir maharet kazanan Vedia...

***

KAPTANIN köşkünde verilen bir müsamerede Mîmar Burhan Bey dâvetliler arasında idi. Bu genç Almanyada tahsilini bitirmiş, uzun bir staj görmüş, parlak muvafakıyetlerle dönerek İstanbul belediyesinin hizmetine girmişti. Modern bir iki mektep binasile seri' bir şöhret kazanmış, ve şimdi, devlet merkezinde inşası kararlaşan tiyatro binasının planları için on bin lira mükâfat vâd eden büyük müsabakaya hazırlanıyordu. Üç aylık mêzuniyetini BüyükAdada geçirecek, münzevi bir hayat içinde yalnız planlarına çalışacaktı. Güneşten iki saat evel kalkar, lamba ışığı ile masanın başına geçer; muhayyilesinin doğurduğu çizgileri krokilere geçirirdi. Her öğleden sonra, koltuğunda serviyeti, Dil e gider, garsona seçtiği tenha bir yere masa sandalye getirtir, orada hem çayını içer hem de plan müsveddeleriyle uğraşırdı.

Beyaz kotra ile beyaz elbiseli kaptanı çabuk dikkatini celb etmişti. Sahilden ancak birkaç metrelik mesafeden şişkin beyaz yelkenleriyle geçen Akdoğan a bakmamak mümkün değildi. Vedia nın muhteşem endamı ve rüzgârdan tabii bukleleri hafifçe dağılan kumral saçları nazarlarına sihirli bir hedef teşkil etmişti. Dönüşte akşam üzeri iskele yolunda yine ona tesadüf etmişti; genç kız erkek tavırlı yürüyüşü, keskin ve nafiz bakışı ile Burhanın âdeta başını döndürmüştü. O günden îtibaren beyaz kotranın beyaz süvarisi genç mîmarın rüyalarına bile giren bir hayal olmuştu. Belediye âzasından bir zat vasıtasiyle kendisini Kaptana takdim ettirdi, bu sayede müsamereye de dâvet olunmuştu. Kaptan eski ve aziz dostunun himaye ettiği bu genç mîmarı yanına oturtmuş, kızına kendi takdim etmişti. Pek sıkılgan olan Burhan ın gözleri, şimdi de Vedia nın bakışına karşı duramamıştı. "Müşerref oldum, Efendim" iltifatına sinirli bir takallüsle sıktığı dişleri arasından nasıl bir cevap kekelediğini kendi de bilmeyordu. Bununla beraber, ihtimal sırf nezaket eseri olarak edilen yine teşrif buyurulması ricasından istifade etmeyi ihmal etmemişti.

Müsamereden sonra Burhan ın köşke ilk ziyareti Vedia nın mahalle çocuklarına kendini verdiği bir saate ras gelmişti. Genç kız Mihal ın küçük kız kardeşi dokuz yaşındaki Eleni yi bir iskemleye oturtmuş, tarak ve makasla tuvaletini yapıyor, sonra kulaklarını muayene ediyordu:

— Ayıp sana, Eleni, diyordu; bu kulaklarının pisliğini görmeyormusun; sen yalnız yüzünün ortasını yıkamış brakmışsın... Şimdi bak aynaya... Her gün kendin böyle...

Sözünü bitirmeden holden gelen Burhan ı gördü:

"Buyurunuz, Burhan Bey; sizi kızlarım ve oğlanlarımla tanıştırayım..."

Çocuklar birer dağ tavşanı korkaklığı ile, oynadıkları yerlerden başlarını kaldırarak yeni gelene bakıyorlardı.

"Allah bağışlasın, Hanım Efendi; ne güzel kuaför..." sustu. Daha ne söyleyeceğini şaşırmıştı. Bereket versin, çocukların tuvaleti onu başbaşa kalmak ve konuşmak ihtiyacından kurtarıyordu. Bu işlerden çıkan tabii mevzular ilk ağız açmak sıkıntısını dağıttı, içi şimdi az çok rahattı. Bir çocuğun burnunu temizlemek için Vedia nın tuttuğu havlıya bir küçük testiden su dökerken sık sık ve genç kızla beraber görmüş olduğu Adnan da geldi. Bu delikanlının bu evde sahibesinin gönlünde müstesna bir mevkî işgal ettiğini anlamak güç bir şey değildi. Müsamere gecesinde hemen başka kimse ile dans etmemişti. Şimdi de bol paçalı fanila kostümü ile, açık yakalı gömleği ile Vedia nın yanına serbest serbest gelişinde açıktan açığa bir nişanlı tavrı vardı. Adnan elleri sıkarken: "Gidiyormuyuz, diyordu; poyraz bir deniz kızının nefesi kadar hafif ve serin... Akdoğan kanat açmağa can atıyor..."

Vedia nın da sabırsızlıkla bunu beklediği aşikârdı, Burhan a dönerek sordu:

"Siz de beraber gelmezmisiniz, Beyefendi?"

"Teşekkür ederim Efendim, îtiyat bendenizi bu şereften mahrum ediyor: bu saatten sonra benim Dil seferim var...

"Sahi, ben azkaldı unutuyordum: sizin ebedî tiyatro planlarınız... ilerleyor mu bari?

"Bir aya kadar bitiriyorum, Hanımefendi, ufak tefek bâzı tâdilat ile meşgulüm...

"Muvaffakîyet temenni ederim, fakat gitmeğe acele etmeyiniz, beraber çıkarız..."

Yolda ayrıldılar, ikisi iskele, kendi de Dil istikametini tuttu. Tekrar teşrif buyurması ricası az çok samimi bir eda ile söylenmişti. Kalbinde, her sevmeğe hazırlanmış gönülde olduğu gibi, bir ümit şûlesi parladı, fakat ne ümit edebilirdi: iki genç aşikâr bir surette birbirlerini nişanlı saymayorlar miydi?

***

BURHAN için üzüntülü günler başlamıştı. Vedia nın heyali zihnini iz'ac ediyor, huzur içinde çalışmasına mâni oluyordu. Nişanlı bir kızın evine devam etmekten kalb ağrısını şiddetlendirmekten başka bir şey çıkamazdı. En eyi hareketin Adadan ayrılmak olduğuna içinden hükm ettiği halde buna da îktidar bulamayordu. O gece, saat on bir buçuğa kadar, diş ağrısına tehammül eder gibi çalışmış, kendisini dar sokağa fırlatmıştı. Gece parlak ve yıldızlı olmakla beraber mehtap yoktu. Dil yoluna mihaniki bir îtiyat ile doğruldu. Kaptanın köşkü önünden geçerken istemeyerek bahçeye baktı; iki pencerede ışık vardı, perdeler arasından iki baş heyali görüuüyordu. Cürüm işlerken yürekleri atan kimseler gibi oradan uzaklaştı... Dil de Yorgulise giden yola saptı. Uzaktan şen kahkahalar geliyordu. Bunlar arasında, en gürünü tanır gibi oldu... Evet, bu kahkaha yabancısı değildi... Yolun kıvrımından sonra kahkahaların sahipleri de göründü: iki çift. Erkeklerden biri Adnan dı, pişkin bir tavırla mîmara selam vererek geçti.

Adnan, Vedia nın nişanlısı gibi sayılan Adnan, böyle gece yarılarında rum kızlariyle tur yapmağa çıksın... Böyle şen, neş'eli kahkahalarla ortalığı çınlatsın... Demek ki bu delikanlının Vedia ya halis, kuvvetli bir hissi yoktu. Kızı sevse başkalariyle böyle eğlenirmiydi? Burhan zihnen uzun uzun vak'ayı tahlil etti: Kaptan için iki üç yüz bin liralık bir adam diyorlardı. Yegâne mirasçısı da Vedia idi... Fakat fenalık henüz olmuş bitmiş değildi. Resmen ortada nişan bile yoktu... Yoktu ama, aşikâr veya gizli ihbar vasıtalarının hiç birine tenezzül edemezdi, seciyesi buna mâni idi... Yalnız içinden "Zavallı Vedia!" demekten kendisini men' edememişti.

Burhan ın uykusuzlukları artmıştı. Gece yarısından sonra çamların, koyların, tepelerin tek ve tenha bir ziyaretçisi olmuştu. Adnan a ve arkadaşlarına hemen aynı saatlerde tesadüf ederdi. Bir defa da, sabahın ikisinde önünden geçtiği Yat klübüne girdi. Garson uykulu bir çehre ile soldaki odada poker oynayan birkaç kişiden başka kimsenin bulunmadığını söyledi. Poker odasında kareyi teşkil eden dört kişiden biri... Adnan dı. Onu kumarbazlıkla meşhur iki Rum aralarına almışlardı. Dördüncüleri Anika, gece tenezzühlerinde ismini Adnan ın ağzından işittiği Rum kızı idi. Adnan içmişti. Hâlâ da hem oynayorlar hem içiyorlardı... Burhan içinden yine "Vah zavallı Vedia" dedi ve oradan dışarı çıktı.

***

MEVSİMİN son günleriydi. Burhanın planları Ankara ya gönderilmişti. Adada işi kalmamıştı, fakat kalbi onu oraya bağlayordu. Vedia yı üç ay gönlü ile, gözleriyle, zihniyle tâkîb etmişti; ve her gün biraz daha ziyade genç kızın saf ve necip zekâsını, hayata güzel hislerle atılışını, kendi saadetini başkalarına saadet vermede aramasını, yürüyüşünü, gülüşünü, her halini sevmişti. Genç kızın bütün mevcudiyetinden yükselen büyünün tesiri günden güne artıyor, Burhan ı adadan bir türlü ayırmayordu.

Şimdi, o da her akşam sekizden sonra Kaptanın köşkündeki toplantıların daimi bir müdavimi idi. Hayatın içtimai ve ahlakî telekkîsi mûtat münakaşanın zeminini teşkil ediyordu. Ayrılık arife haftasının bu suvareleri Burhan ın ümit telini gâh kopacak bir inceliğe kadar getiriyor, gâh ölmek bilmeyen o hissine iki ideali saran şeffaf bir bulut, iki başı taçlandıracak nurdan bir hâle müşfikliğini veriyordu.

Adnan ın genç kız üzerinde senelerden beri devam eden Herkül tesirini eritmek kolay bir şey değildi. İdman mualliminin çenesi pazuları kadar kuvvetli, palav-

rası ahlakî havsalası kadar boldu. Bir klavsen gibi önünde açık duran Vedia nın vicdanında basılacak tuşları pek eyi bilirdi. Boyskaut magazinlerinde okuduğu sergüzeşt hikâyelerini, kahramanı hep kendi olmak üzere, birinci şahıs sigasile anlatırdı. Maceralar da hep Norvecin fiyortlarında, İskoçyanın dağ ve ormanlarında cereyan ederdi. Bir gün ski ile yapılmış bir tenezzühte kar fırtınasile boğuşularak, bir köylü kulübesi çığ altından; başka bir gün bir kartalın kaptığı altı aylık bir yavru dumanlı dağların tepesine tırmanılarak kanlı pençeden kurtarılıyordu. Tabii bu sergüzeştler için çelik vucut ve çelik irade lazımdı; başkalarını düşünmek, bir insan hayatı tehlikede iken şuur altında fedakârlık hisleri uyanmalı idi. Mustafa kaptanın kızı için muhayyel erkek mükemmeliyeti bununla tamamlanıyordu.

Şüphesiz bir fen adamı, bir ilim adamı, bir mîmar, bir mühendis, bir doktor da insanlara hizmet edebilirdi. Elbette halkın terbiyesine hizmet edecek mektepler, tiyatrolar, darülfünunlar lazımdı. Bankalar, haller, köprüler.. de elzemdi. Fakat doğrudan doğruya hayatı tehlikeye atmayan işler, Vedia için, "nasıl demeli.." kahramanlık sayılmazdı.

"— Fen adamları daima emniyette mi zann edersiniz? Sari hastalıklarla, mikroplarla, dinamitlerle... mücadele edenlerin de hayatı her an tehlikeye mâruz değilmidir?

"— Bunları takdir etmeyor değilim, Burhan Bey. Bunlar da benim nazarımda... birer kahramandır. Yalnız... "nasıl demeli"... benim için daha sempatik işler doğrudan doğruya kendimin de iştirâk edebileceğim sergüzeştlerdir. Ben kendim için mesela mikroskopla, veya dinamitle uğraşmayı bir ideal sayamam... Ski ile kaymak... fırtınalarla boğuşmak... çığlar altından insan kurtarmak... ne heyecan verici şeyler yarabbi! Evet nasıl demeli... Muhakemeden ziyade hisse ait bir şey...

Burhan, sesi titreyerek, kulaklarına kadar kızararak:

"— İtiraf ediniz ki, dedi, bu hissin ismi olsa olsa hodgâmlıktır... Siz insanlar için fedakârlık aşıkı görünmek isteyorsunuz... Fakat siz insanlara ancak kendi zevkînize, kendi temayülünüze, kendi îtiyadınıza en muvafık düşen şekillerde yardıma hazırsınız.. Hakîkî yardım, müessir, muntazam, devamlı yardım böylemi olur?..

Sesin samimî tesirine şuuru kapılan, saniyeden saniyeye necip fedakârlık hissini içinde bulmağa başlayan genç kız tereddütle söze atıldı:

"— Hakkınız var, Burhan Bey... Şimdiye kadar bu meseleleri bütün ciddiyetleriyle düşünmemiştim; hakkınız var...

Ümit teli bir gömlek daha çelikleşmişti. Genç mîmarın muhayyilesinde iki başın üstüne açılan saadet hâlesi biraz daha nurlanmıştı.

* * *

İki dakika içinde hareket etmişlerdi..

İKİ gün sonra, işler yine aynı halde idi.. Gözüne uyku girmeyen Burhan gece yarısından sonra, karanlık, yağışlı, rüzgârlı bir hava içinde yine Dile kadar uzanmaktan kendini men' edemedi.. Görmeyor, işitmeyor, belki de düşünmeyordu. Birden, fırtınalı denizden, pek uzak olmaması lazım gelen bir mesafeden vahşi bir ulumaya benzer bir vapur düdüğü işitildi. Gözlerini o tarafa çevirdiği zaman korkunç bir manzara ile karşılaştı:

Issız ada ile Heybeli arasında, üç kudurmuş rüzgârın çarpıştığı kanalda dağ sırtları kadar kabaran dalgalar ve nasıl zuhur ettikleri meçhul alevler arasında bir gemi yanıyordu. Canavar ulumaları kadar korkunç düdük sesleri kazazede geminin bağrından kopmuş bir istimdat feryadı halinde geceyi uzun uzun nefhalarla dolduruyordu.

Burhan derinden sarsıldı: insan hayatı tehlikede

(Devamı 74 üncü sahifede)

İçtimaî Hayatımızda Bir Yükseliş Hamlesi Daha

Kemalizmin Yeni Büyük Teşebbüsü :

Halk Evleri

TÜRK münevverleri, kendilerinin ve diğer halk zümrelerinin bugünkü yaşama tarzlarına bakarak milletçe ferdiyetçi olduğumuza hükm ediyorlar; dışardan bu hale bakanlar da ayni hükme iştirâk edebilirler; fakat bu hal sırf hayat işlerinin tanzim edilmemiş görünüşüdür, yoksa milletin bir seciyesi değildir; ve bu ferdiyetçilikten fert fert hepimiz muztaribiz. Hattâ bu günkü halimize ferdiyetçilik de denemez: bu, mecburi bir dağınıklıktır. Bu da eski siyasi teazzimizin meşum, felaketli bir neticesidir. Saltanat halkın topluluğundan ve bir serbest "opinion" un - küme küme de olsa - teşekkül etmesinden, kolaylıkla birleşebilmesinden şiddetli bir siyasi korku duyardı. Dördüncü Muradın kahvehaneleri kapatması ve tütün içenleri asması siyasi bir korkudan ileri geliyordu; ikinci Hamidin de sünnet cemiyetlerini bile sıkı bir hafiye gözetlemesi altında bulundurması ayni siyasi korkunun verdiği ihtilacatın eseri idi. Bütün bu tazyiklere rağmen halkın kahvehaneleri de olmuş, dînî-içtimai-siyasi şekillere bürünebilen tekkeleri de. Hükûmetin kendisi ve onun nîmetlerinden istifade eden mumtaz fertlerin zümresi de medreseler ve imaretler yaratarak siyasi nizamlarının kara kitaplı propağandacılarını yetiştirmek lüzumunu duymuşlardı. O mutlakıyetin doğurduğu içtimai nizamda loncalar çok kuvvetli bir teşekküldü; esnafın paşa -kapısına ve yeniçeri- ocağına karşı geldikleri ve istediklerini yaptırdıkları görülürdü. Köy odalarımız ise içtimailiğin kökten millî bir seciyemiz olduğuna delalet eder. Saltanatçılar hakîkatte gafil ve cebin bir siyaset tâkip ediyortardı; bilmeyorlardı ki kanun cemiyetlerin serbest teşekkülüne mani olduğu nispette insanlar kanunun üstünden atlamak ve dışarısına taşmak temayülünü gösterirler, ve memlekette alelade, lüzumlu, faideli veya sadece ziyansız teşekküller yerine gizli ve zararlı cemiyetler doğar; nitekim öyle cemiyetler doğmuştur ve saltanatın başı boynunun altında kalmıştır.

Türke içtimal, millî bir yapı hazırlamak üzere Halk Evleri teşkilatını kuran Gazi Mustafa Kemal Hazretleri.

Meşrutiyetçiler osmanlılık prensipini kabul ettikleri halde, mutlakıyetin gafletine düşmüşler, millî klüplere karşı ilan ettikleri harbin bütün seyyiatını çekmişlerdir. 1908 de Türk hegemonyası altında büyük bir milletler federasyonu mümkün iken ittihad ve terakkinin dar siyasiliği türklüğü izmihlale kadar sürüklemişti.

Türklüğün dâhi evladı Mustafa Kemal hiç bir sarsıntıdan] korkmaz, mumtaz fertler ve hanedanlar yaşatmaz, millî ve halkçı bir cumhuriyet yarattı. Mumtaz fertlere ve hanedanlara siyasi alet olmaktan, kendilerine menfaat çekmekten ve halkı soymaktan başka bir şeye yaramayan riyakâr çehreli teşekkülleri kapattı, dîne yüksek makam olarak saf ve pak vicdanları brakan laikliği tesis etti. Unsur ve milliyet tefrikalarına nihayet verdi. Bütün memleketi ruhan ve filen türkleştirdi. Sulh ve asayişi têmin etti. Ondan sonra sıra Türkün içtimai inkişafına geldi. Büyük Mustafa Kemal geçen seneki seçkilerden evel yaptığı tetkîk seyahetlerinden sonra, C. H. Fırkasının içtimai şıarını, dahiyane bir sezişle, ortaya attı:

SINIF MÜCALESİ YERİNE MESLEKLER TESANÜDÜ.

Bu geniş içtimai tesanüt için zümrelerin üzvi şekilde hücrelenmesi, zümreler arasında hayat münasebetlerinin samimî ve heyecan verici şekilde teessüs etmesi

(devamı 72 inci sahifede)

Boilly nin eseri *MUHİT in İlavesi*

CEZALANDIRILAN ÇOCUK

Londra da

Royal Academy de Fransız San'at Sergisi

GEÇEN ay, Kral Beşinci Jorj un teşebbüsiyle, Londra nın meşhur Royal Academy sinde bir Fransız san'at sergisi açılmıştır.

Bu sergiye bizzat Kral, kendi galerilerindeki Fransız san'at eserlerini iare etmekle işe girişilmiş, Londra ve İngiltere ile Iskoçyanın diğer büyük şehirleri de müzelerindeki Fransız eserlerini vermişlerdir. Bu harekete yalnız İngiltere ve Iskocya değil, Almanya, Avusturya, İtalya, Amerika, Hollanda, Belçika, İsveç.. dahi iştirâk etmiştir. Fransanın paytaht ve vilayet müzelerinden gelen bütün san'at eserleriyle Royal Academy baştan başa bir Fransız san'atı meşheri halini almıştır. Bu sergide teşhir edilen, yalnız, yağlı boya levhalar 500 ü geçmektedir. Dekoratif san'atlar, heykel, halıcılık, kuyumculuk.. v.s. de bol bol temsil edilmiştir.

Bu sergi Fransanın san'atkârlık gururunu yükseltmekte ve İngilizlerle olan dostluk münasebetlerini knvvetlendirmektedir.

Fransız ressamlığı esasen İtalya ve Hollanda mekteplerinin têsiri altında doğmuş ve asırlarla bu têsirlerden kurtulamamıştır. Fakat nihayet Fransanın da milli ressamlığı (13 üncü asırda Poussin le) doğmuş, ilerlemiş, cihanşümul şöhreti haiz büyük üstatlar yetiştirmiştir.

Bu üstatların başlıcalarından bâzı eserlerin kopyasını vermekle iktifa ediyoruz. MUHİT de muhtelif monografiler neşr edilmiştir, ileride yine bu monografilere devam olunacaktır.

Kazmacı (Millet)

Poussin)

ARKADYA çobanları

(Prud'hon)

Düşes de Vicence

(Gros)

Genç kız (Ortada) güzel Zélie

Kendi portresi (Ingres)

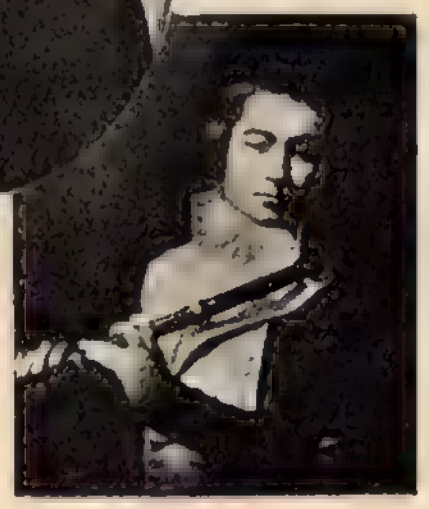

Venedikli flütçü (David)

Foli — Berjer barı (Manet)

Geyik avı (Claude Gellée)

Dalou nun büstü (Rodin)

Nicolas Paganini büstünden (David d'Angers)

(Coysevox)

14 üncü Louis nin bronz büstü

Elizabet dö Valuva (Clouet)

ÖTE BERİ

Opera yıldızının hüviyet varakası.— Meşhur opera yıldızlarından Maryan Brant postahanenin bir ihbarnamesini alır, namına taahhütlü bir mektup gelmişti. Hemen giyinerek postahane gişesine müracaat eder. Mêmur kendisine:

«Evet, Hanımefendi, namınıza böyle bir mektup vardır. Ancak hüviyetinizi ispat edecek bir vesika ibraz edebilirmisiniz? Bir hüviyet cüzdanı olmasa bile, bir banka karnesi, namınıza gelmiş bir mektup?... »

Artist acele acele üstünü, çantasını yoklar, vesika namına hiç bir şey bulamaz:

«— Üstümde hiç bir şey yok, der; fakat beni herkes tanır. Operada her akşam teganni ederim.. Beni bilmeyenmi var?...

«— Ben aksini iddia etmeyorum, Hanımefendi; fakat kanun sarihtir, böyle bir vesika görmedikçe mektubu teslim edemem.

«— Ya, öylemi? Ben size şimdi opera yıldızı Maryan Brant olduğumu istediğiniz kadar şahitle ispat ederim..»

Hemen, ravaçta olan operanın en meşhur bir parçasını sesinin bütün yüksekliği ile teganniye başlar. Halk toplanır, alkışlar yağar...

Mêmur da hüviyet vesikasını görmüş gibi mektubu uzatır: «Alınız mektubunuzu, der. Fakat allah aşkına heyecanınızı teskin ediniz.»

Bir telegrafçının icat fikri.— Telgrafhane bir kanalın kenarında idi, karşı kenarında da başka bir telgrafhane vardı. Araları ancak iki kilometre uzunluğunda bir kablo ile bağlanmıştı. Bir gün, birden, muhabere durdu. Anlaşılan kabloyu buzlar kesmişti. Muhaberenin kesilmemesi son derece elzemdi. Telgrafçı bir çare düşünmekte iken rıhtıma yanaşan vapurun düdüğünü işitir. Hemen makinanın başından kalkarak vapura atlar, düdüğün ipine sarılır; telegrafta kullanılan nokta ve çizgi yerine kısa ve uzun sesler çıkararak düdükle telgrafı çekmeğe başlar:

«Dut, dut, dut, dut-duuuut- duuuut—duuuuuuuut— duut—duut—duut...

Allo, işitiyormusunuz?»

Cevap yok. Tekrar düdüğün kısa uzun sesleri:

«Duut, duut, duut-duuuut - duuuuut...

Allo işitiyormusunuz? »

Yine cevap yok.

Üç defa, dört defa, beş defa aynı tecrübe tekrar edilir... Nihayet karşıki telgrafhanenin operatoru da fikri anlar; o da düdük vasıtasiyle cevap verir. Muhabere tekrar teessüs etmişti.

Bir azil mektubu.— Büyük gazetelerden birinin başmuharriri yazısının biçimsizliği ve okunmazlığı ile meşhurdu. Yazısını okuyabilen

hemen hiç yokmuş. Senelerden beri bu yazıya alışan yalnız bir mürettip varmış, her günkü makalelerin müsveddeleri mutlaka bu müret-tibin elinden geçer, tashihi bile onun tarafından yapılırmış. Bir gün adamcağız hastalanır, yerine en ziyade maharetine güvenilen başka bir mürettip verilir: fakat felakete bakın ki başmuharririn el yazısını bu da layıkîyle sökemez. O günün başmakalesi dizilir, gazeteye de konur; konur amma yanlış dolu. Ertesi günü gazetenin tahrir ve idare kalemleri şikâyetlerle altüst olur. Başmuharrir Bey küplere biner, idare mêmuruna bir mektup yazarak müret-tibin hizmetine derhal nihayet verilmesini emr eder.

Biçare mürettibe keyfiyet anlatılır, o da hâtıra olmak üzere bu mektubun kendisine verilmesini rica eder. Hesabı kesilip caddeye çıktıktan sonra başka bir matbaaya giderek iş arar, elindeki mektubu da hüsnü-hizmet vesikası deye gösterir. Baş muharririn ne yazdığını anlamak değme yiğitin harcı değildi, fakat nasılsa imzası okunaklı imiş. İdare mêmu-

ru imzayı okuduktan sonra mektubu tavsiye-name deye kabul eder ve mürettibe derhal iş verir.

Edison un Turnikesi.— Müteveffa Tomas Edison yazlık evine dâvet ettiği bâzı arkadaşlarına binanın her tarafını gösteriyordu. Her şeyi mükemmeldi, her yeri envaı-alet ve makinalarla teçhiz edilmişti. Yalnız bir turnikesi vardı ki içinden zahmetle geçiliyordu. Müsafirlerden biri kendisine sordu:

«Mister Edison, evinizde her şey son derece mükemmel, fakat şu korkunç turnike ne oluyor?»

Edison, gözleri parlayarak cevap verdi:

«Ha turnikeyimi soruyorsunuz? Vakıa buradan geçen herkes biraz zahmet çekiyor amma evin de üst katındaki su haznesi doluyor: her çevrilişte sekiz galon su çekiliyor.»

Reklama yarayan fil.— Barnum büyük bir canbazhane müdürü idi, New York ta bir müzeum da têsis etmişti. Birçok senelerden sonra seyyar canbazhanesinin vahşi hayvanlarını sattı, yalnız bir fil alıkoydu; bunu da reklama yarar deye satmamıştı.

Kendisi diyor ki: «Aklıma bir fikir geldi: Briçport taki erazimde sapan sürmek üzere bir fil bulunduracak olursam New York taki Müzeum için mükemmel bir reklam olur.

«Bunu düşündükten sonra, fili seyisi ile beraber erazinin bulunduğu yere gönderdim. Burası iki mühim şimendifer hattının kavuştuğu noktaya tesadüf ediyordu. Seyisi Hindistan Pilbanlarına mahsus göz alıcı elbiselerle giydirdim, eline de şimendiferlerin sefer târifasini verdim. Kendisine tenbih ettim, her yolcu treni geçtikçe Hindistanlı Pilban kîyafetiyle istasyonda dolaşacak, filin sapan sürdüğünü şuna buna söyleyecekti. Hadise az zamanda ağızdan ağıza yayıldı, gazetelere geçti. Yalnız Amerika gazeteleri değil büyük Avrupa matbuatı bile New York taki Amerikan Müzeum un

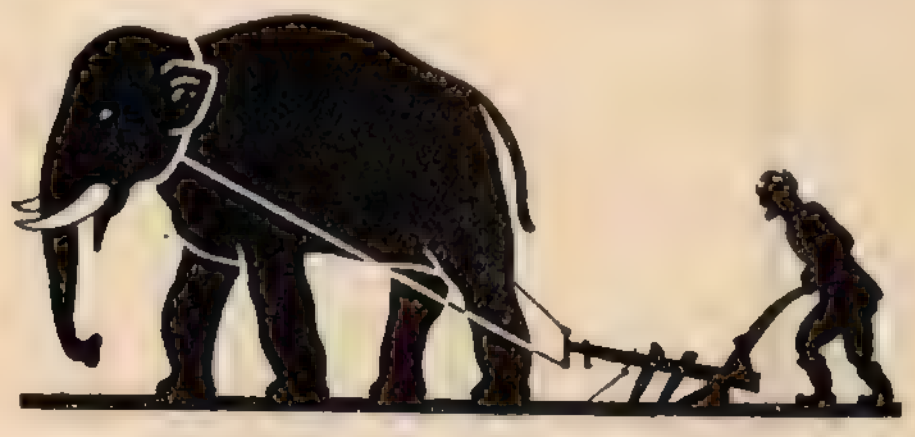

sahibi Barum un erazisinde sapan süren filden bahs etti. Her gün yüzlerle halk mahalline kadar geliyor, gözleriyle görmeden edemeyordu. Altmış dönüm toprağım altı yüz defa bile sürülmüştü. Artık reklam kâfi idi: Müzeuma eyi bir müşteri buldu fili de bir cambaza sattım.»

Kıt'alar

Yeni bir nazariyeye göre karalar, suyun
Bu ilk baharda büyük bir fen heyeti bu nazariyenin tetkîkî için Groenlanda

HEPİMİZİN, bütün orta tahsilini yapmış kimselerîn, hattâ derin tetebbu'larda bulunmuş alimlerin kıt'alar ve şekilleri hakkında muayyen bir fikri vardır: umumen kabul ediliyor ki karaların kenarları, yüzleri, dağların üstleri.. daimi bir değişme halindedir. Bâzı denizlerin sonradan peyda olduğu, bâzı bataklıkların kuruduğu da tamamiyle anlaşılmıştır, bu değişmeleri gösteren haritalar bile yapılmıştır. Fakat arzın değişme sebepleri arasında kıt'aların yüzücü olması şimdiye kadar kitaplarda görülmüş şey değildir. Şimdi ortaya çıkan yeni nazariye şu merkezdedir:

Kıt'alar bütün heyetleriyle, erimiş mâdenden bir deniz üzerinde yüzen ve seyyar bir halde bulunan kara parçalarıdır, Mesela şimalî Amerika şimdiki halde Hattı-üstüvaya doğru yürümektedir.

Bu nazariye pek yenidir, ilk defa olarak ancak altı yedi sene evvel bir alimin zihninde doğmuştur; bu alim de Gratz (Avusturya) darülfünunu arziyat profesörü Dr. Wegener dir. Bu alim bir gün kabinesinde, masasının üstüne asılmış olan musattah dünya haritasına bakıp düşünmekte idi. Kıt'aların çevrelerindeki büyük girinti ve çıkıntı kavisleri dikkatini celb ediyordu. Mesela Afrikanın garbini teşkil eden kocaman sırt Amerikanın iki yarısı arasındaki kocaman körfeze, cenubi Amerikanın şarkındaki Brezilya sırtı Afrikanın garbındaki büyük Gine körfezine ne kadar tetabuk ediyor. Bunları ve diğer kıt'aları, hayaliyle, birbirlerine yaklaştırıp birleştirmekten bir zevk duyuyordu. O ilhamlı anda zihninde büyük bir muammanın halli peyda oldu:

Acaba bu kıt'alar, milyonlarla sene evvel, karşı karşıya tesadüf eden iri çıkıntıları geniş körfezlerine girmek üzere bir parça halinde değilmi idiler? Düşüne düşüne Dr. Wegener bu nazariyeye kuvvetle inanır ol-

Seyyarmıdır?

üstünde yüzüyor ve hareket ediyorlar.
ve civar Kutup memleketlerine hareket etmek üzere hazırlanıyor.

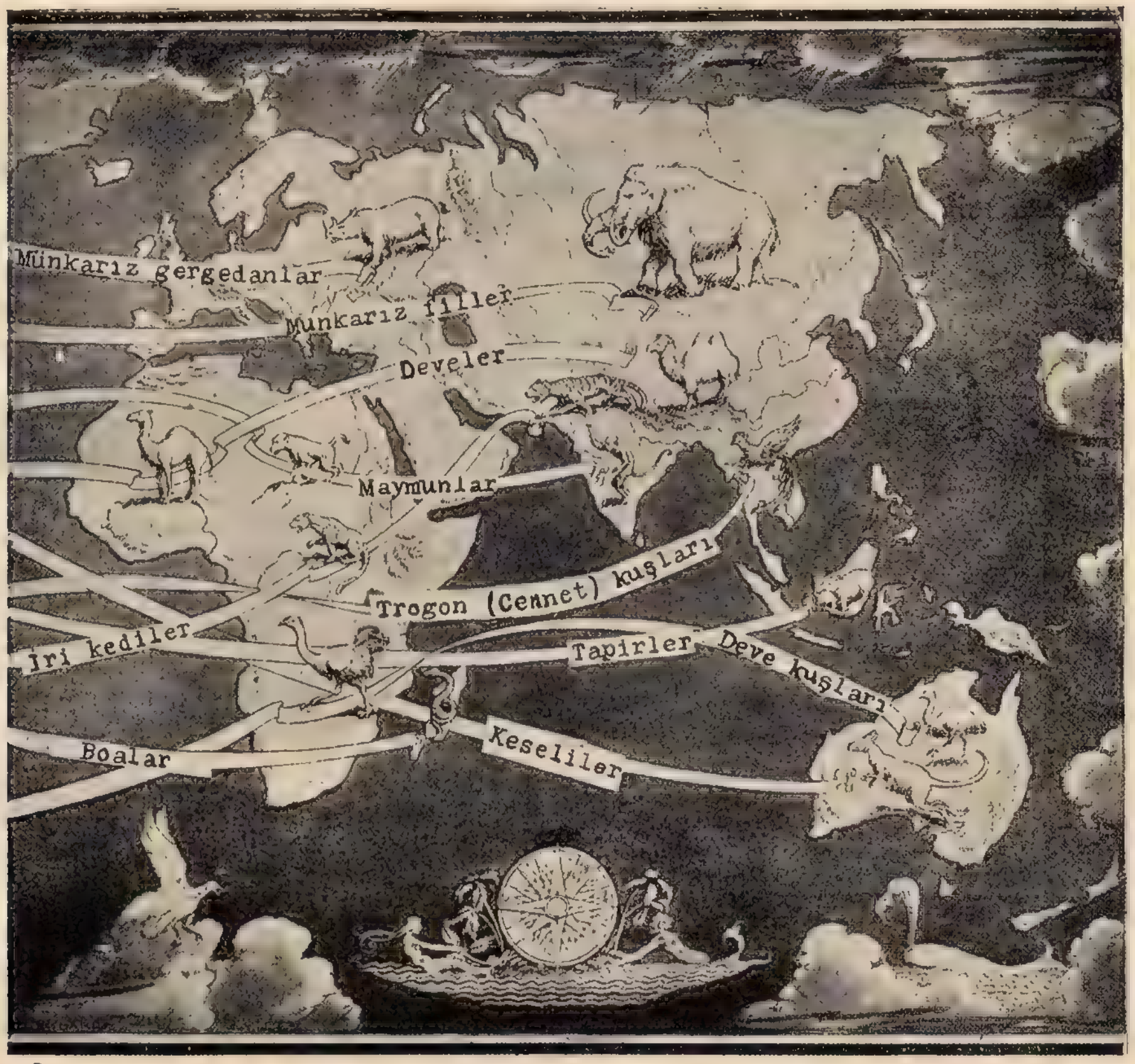

Yokarıda: kıt'alar eski halleriyle:
Aşağıda: şimdiki halleriyle

du ve bu kanaatini ilmî tahkîkler ve fennî tecrübeler ile de têyid etmeğe başladı.

Kıt'alar birbirlerinden nasıl ayrılmışlardı?

Asıl düşündüğü ve zihninde hall ettiği nokta budur:

Arzın içi erimiş -mâdenler halindedir. Bu erimiş mâden denizinin kesafeti, soğumuş kabuğu teşkil eden karaların kesafetinden fazladır, Bu sebepten karalar bütün heyetleriyle ve denizleriyle beraber o erimiş sıcak mâdenler denizi üzerinde yüzen buz kütlelerine benzetilebilirdi. Bu yüzen kütlelerin atalet kuvvetiyle birbirlerinden, gayet tedricî olarak, ayrılması da tamamiyle mümkündür.

Dr. Wegener fennî tahkîkat için Groenland a iki sefer yapmıştı ve son seferinde kazaya uğrayarak bu

(Devamı 78 inci sahifede)

DÜŞÜNCE VE DUYGU ÇİÇEKLERİ

ŞAİR

R. W. EMERSON dan

EDEBÎ zevkîn hakemleri sayılan kimseler, ekseri, herkesçe beğenilmiş resimlere veya oymalara dair bâzı mâlumat edinmiş ve her güzel şeye temayûl gösterir insanlardır; fakat bunların, kendilerinin eyi ruhlu ve hareketlerinin güzel tablolar gibi olup olmadığını tahkîk edecek olursanız hodgâm ve hislerine maglûp kimseler olduklarını öğrenirsiniz. Kültürleri pek mahduttur: bir yeri sürtülerek ateş çıkaracak gibi ısınan ve diğer yerleri soğuk kalan bir kuru oduna benzerler.

Güzel san'atlara dair olan mâlumatları bâzı kaidelerin ve teferruatın mütaleasından yahut renk ve şekil hakkında bâzı mahdut hükümlerden ibarettir; bu bilgilerini eğlence veya gösteriş için kullanırlar. Bu, amatörlerimizin zihinlerinde yerleşmiş olan güzellik doktrininin sathiliğine bir delildir. Şeklin ruha tamamiyle tabi' olduğunu unutuyorlar: sanki ateş mangala nasıl konuyorsa ruh da vucuda öyle konmuş; ruh ile uzviyet arasında sıkı bir imtizaç yok, uzviyet ruhun tarlası hiç değil... Fakat dünyanın en yüksek zihinleri (Orfe, Empedokl, Heraklit, Eflatun, Plütark, Dante, Svedenborg, ve bütün heykel, resim, şiir üstatları) duygulara müteallîk her vak'anın iki kat, dört kat, yüz kat olan mânasını açmakta asla kusur etmemişlerdir.

Biz sadece ateşi içine alan mangaldan, hattâ elinde meş'ale tutanlardan ibaret değiliz; biz ateşin çocuklarıyız, ateşten yapılmışız. Ancak bizim buna dair bilgimiz pek azdır.

Zaman nehrinin ve mahlûkların çıktığı kaynaklar esasen güzeldir. Bu gizli hakîkat şairin mahiyetini, kullandığı vasıta ve malzemeyi ve hali-hazırda san'atın umumi manzarasını mülahaza etmeye bizi sevk eder.

Mesele çok geniştir, çünkü şair bir mümessildir. Herkes noksan «*partial*» birer insandır, şair onlar arasında kemali gösteren insandır; ve bize verdiği kendi malından değil umumun haznesindendir. Gençler deha sahibi insanlara hürmet ederler, çünkü, doğrusunu söylemek lazım gelirse, şair kendisinden ziyade onların mümessilidir. Şair kendi mahiyetinden kendi de istifade eder, fakat gençler ondan daha ziyade.

Tabiatın güzelliği, aşıkların gözlerine, şairin sihriyle daha güzel görünür. Şair muasırları arasında yalnızdır, hakîkate yakınlığı ve san'atı onu onlardan ayırır: fakat san'ati kuvvetiyle onların da er geç o hakîkate müncezip olacakları tesellisiyle yaşar. Herkes hakîkati arar ve onu ifade etmek ihtiyacını duyar. Sevgide, san'atte, hasislikte, siyasiyatta, çalışmada, oyunda, biz içimizdeki zahmet verici sırrı ifade etmesini mütalea ederiz.

İnsan kendinin yalnız bir yarısıdır, öbür yarısı ifadesidir.

Kendini neşr etmek ihtiyacı bu derece umumi olduğu halde tam ifade nadirdir. Bir tercümana neden muhtaç olduğumuzu bilmeyorum, fakat insanların ekseri henüz kendilerine malik olmayan gayrıreşitler; yahut tabiatla olan muhaverelerini nakl edemeyen dilsizlerdir.

Güneş, yıldızlar, toprak, su... Daima mevcuttur ve her an herkese adi duygulardan üstün bir eyilikte bulunmağa âmadedir; fakat bizim bünyemizdeki bir fazlalık veya bir noksanlık onların tam têsirlerini yapmalarına mani' oluyor. Tabiatın üstümüzdeki izleri bizim de san'atkâr olmamıza yetişmeyecek kadar zayıf kalıyor.

Her dokunuştan bir titreyiş husule gelmeliydi. Herkes kendinde duyduğunu ifade edecek kadar san'atkâr olmalıydı. Heyhat, kendi tecrübelerimizde, şua'lar duygularımıza yetişebiliyor, fakat kendilerini ifade edebilecek îktidarı husule getiremeyor.

Şair o kimsedir ki onda bu kuvvetler müvazene halindedir; başkalarının ancak hayalinden geçen şeyi gören ve tutan kimsedir. Almak ve vermek îktidarı onda en yüksek derecededir.

Şair güzelliği temsil eder. Güzellik diyarında hükümdardır ve merkezde durur. Çünkü âlem boyanmış veya süsletilmiş değildir, aslından, ezelden güzeldir; şair de bihakkîn bu âlem içinde imparatordur.

Materyalist tenkît el hünerini ve faaliyeti insanların birinci meziyeti sayar ve söze değil işe bakılır gibi kaidelerle söyleyeni istihfaf eder; şairlerin tabiî olarak söyleyenler zümresini teşkil ettiklerine ve dünyaya söylemek için geldiklerine bakmaz. Fakat Agamemnon un zaferleri ne kadar kîymetli ve takdire layık ise Homer in de sözleri öyledir. Şair kahramandan veya hakimden geri kalmaz; onlar nasıl kendiliklerinden hareket ediyor ve düşünüyorsa o da kendiliğinden söylenmesi lazım gelen şeyi söyler; diğerlerini, asli unsurlar oldukları halde, kendisine nispetle tali ve tabi' vaziyetine: ressam stüdyosunda poz veren veya modellik eden şahıslar, mîmara malzeme getiren kimseler menzilesine getirir... Şair bilir ve söyler. Yeni şeyleri yalnız şair söyler, çünkü onları yalnız o, daha vuku' bulurken, görür ve tasvir eder. Bizim şair dediğimiz, şairlerin hünerine veya aruz san'atine malik kimseler değildir; biz hakîkî şairi kast ediyoruz.

Bizim şairler teganni eden hüner sahibi kimselerdir, fakat musikînin çocukları değildir. Onlara göre tez (mevzu) tali, nazmın kusursuzluğu aslidir.

Bir şîri şiir eden vezin ve kafiye değil, fikirdir: o derece iptila veren, o derece canlı bir fikir ki bütün canlı mahlûklar gibi bir mîmarisi olur, vezinli kafiyeli sözden olan bu mîmarisi ile tabiatı yeni bir mevcut gibi süsler.

Fikirle şekil zaman îtibariyle müsavidir, fakat doğuş ve oluş îtibariyle fikir şekilden eveldir. Şairde doğan yeni bir fikir başkalarına açılacak bir tecrübedir; şair onu bize kendi duyduğu gibi söyleyecek, herkes o servetten kabiliyeti kadar istifade edecektir. Her devrin tecrübesi yeni bir îmana muhtaçtır, ve âlem daima yeni bir şair bekler. Tarih şehadet eder ki bir şairin doğuşu tarihin en esaslı hadisesidir. İnsan, pek çok aldanmakla beraber, yine daima bir kardeşin gelişini bekler ki onu elinden tutsun, bir hakîkate götürsün, onun rehberliğiyle o hakîkatı kendine mal etsin.

ÇOBAN

Doğan akşam yıldızı, sönen sabah yıldızı,
Kavalının sesini titreyerek dinleyor,
Vahşi çiçekler biten dağların en ıssızı
Bu sesi dinledikçe yüreği serinleyor...

Yüce dağlar, önünde uykuya uzanmışlar,
Sarı tepeleriyle, kızıl yamaçlariyle,
Gözlerin uzaklara daldı bir gelenmi var;
"Keziban"mı dönüyor sudan, bakraçlariyle,

Kırda, tozlu yollarda yırtık çarıklarını;
Sürürsün ömrün gibi bir sürünün ardından
Bırak, rüzgârlar öpsün günden yanık bağrını,
O soluk mintanının göz göz yırtıklarından..

Gözünde anlaşılmaz aydınlıklar var gibi,
Kırların şiirini bakışına yaz çoban!
Yüreğinde menbalar kaynayan dağlar gibi;
Kalbin taş kesilse de yaran kapanmaz çoban!..

FEVZİYE APTULLAH

Ben bir şîri ne kadar büyük bir neş'e ile okurum, o şîri ki ruhuma bir ilham gibi emanet edebileyim! O zaman zincirlerim kırılır, içinde yaşadığım kesif hava tabakaları üstüne yükselirim, o kesif hava şeffaf kesilir; yükseldiğim hakîkat semasından kâinat ile, her şeyle olan insanlık münasebetlerimi görür ve anlarım. Bu anlayış beni hayat ile uzlaştırır, tabiatı yenileştirir, her şey gözüme canlanır, ben de ne yaptığımı bilirim.. Öyle bir gün benim için doğduğum günden daha kîymetlidir: doğarken ancak canlı bir mahlûk olarak dünyaya gelmiştim, şimdi hakîkat ve ilim semasına uçmağa dâvet olunurum.

Kâinat ruh aynasından aks eden hayaller suretinde insana mâlum olur. Biz arza, yıldızlara, fizik ve kimya mevzularına hislerimizle, kendi kendilerine mevcut varlıklar nazariyle bakarız; onlar hakîkatte bizim için bizdeki varlığın doğurduğu neticelerdir. İlim insan varlığının hatve hatve, derece derece yükselmesiyle tahakkuk eder, yahut ilim kendimizi bilmenin alametidir. Tabiatte her şey ruhun bir meleksine mukabildir, bir hadise henüz karanlık kalıyorsa sebebi şudur ki onu müşahede edenin

(Devamı 76 ncı sahifede)

ŞÜPHE

Yazan: MEBRURE SAMİ

MÜNİRE NİN çok zengin bir mısırlı ile nişanlanacağı söylenirken, birden bütün Şişli salonlarının dedikodu fırınını ateşleyen yepyeni sözler çıktı ortaya:

— Münire "Nar Bülbülü" muharriri ile evleniyormuş!

***

— Haberiniz varmı? Münire nin, babasiyle arası açılmış. Kızının o zengin mısırlıyı tepip hocası ile - hem de, düşünün rica ederim, bir edebiyat hocasiyle - evlenmeğe kalkışmasını adamcağız bir türlü hazm edemeyormuş.

***

İşittinizmi? Münire nin nikâhı olmuş bile... Ne düğün yapmışlar, ne dâvet! Bu işte ne oldu ise mısırlı ile ortaklaşa işler görmeğe kalkışan bey pedere oldu...

***

— "Nar Bülbülü" muharriri için kadın düşmanı demiyorlarmı idi kuzum? Hem çok azametli bir adamdı.. Nasıl oldu da kendinden zengin bir kız aldı?

***

— Haberiniz varmı? Münire ile kocasının nereye gittiklerini bile bilen yokmuş... Bostancı da kuytu bir yere çekilmişler.. Evlerinden içeri kimseleri sokmayorlarmış.

***

— Şaşılacak şey doğrusu! Hiç de Münire den umulmazdı... Eğlenceyi, süsü ne çok seven bir kızdı o...

***

"Nar Bülbülü" romaniyle kendini her sınıf halka tanıtan ve çok sevdiren Hami Kenan ın hiç bir zaman evlenemeyeceği söylenirken, birden Babıâlinin şu son günlerde hızı tavsayan dedikodularına yepyeni bir sermaye çıktı.

— Çocuklar, bizim Bülbül kafese giriyormuş, duydunuzmu?

— Bekledi bekledi ama, turnayı gözünden eyi vurdu. Kızın babası dehşetli zenginmiş, birader.

***

— Ne de yüksekten atardı, benden üstün, benden paralı kız almam deye...

— Öyle demeyin, çocuklar... Kızın parasında hiç gözü yokmuş onun... Baksanıza, almışlar başlarını ta nerelere gitmişler... Kız zaten babasiyle bozuşmuş... Sade Hami nin kazanciyle yaşayorlarmış...

— İstîklal harbine dair yeni bir eser hazırlayordu... Güya Vekâletin açtığı müsabakaya girecekti... Şimdi zor bitirir eserini... Dedim ya Bülbül dut yedi demektir!

***

SEVGİNİN büyüsü, akasyalarla ergavanların sardığı o deniz kenarındaki küçük beyaz evciğin kulaklarını bütün bu dedikodulara tıkamış, gözlerini de kendi âleminin dışındaki karanlıkları göstermemek için sıkı sıkı perdelemişti.

***

Mepteplerin yaz uykusuna daldıkları aylarda, Hami tam istediği gibi çalışabilmiş ve 20 gün evvel, son eseri, "Kan ve Ateş" i bitirip Vekâletin açtığı müsabakaya yollayabilmişti.

Evleneli de tam on ay olmuştu.

Halbuki onlar coşkunluk ve uygunluklarını daha ilk haftalarındaki kadar taze ve pürüzsüz saklayorlardı.

Sıcak bir Ağustos sabahı ilk "Şimşek" çaktı. Gök bulutlandı. Fırtına uğultusu uzaklardan gelir gibi olmağa başladı.

Hami o gün kuvvetli bir baş ağrısı ile geççe kalkmıştı.

Biraz açılmak ümidi ile bahçelerinin yanındaki koruya çıktı. Ağaçların arasında kendine öyle bir yer seçti ki biraz aşağıda küçük parmaklıklı kapılarını, çiçekleri sulayan karıcığını, kendini göstermeden, görüyordu.

O aralık postacının bahçelerinden içeri girip Münire ye bir mektup uzattığını da gördü.

Karısı zarfı aldı. Başını salladı. Müvezzii bir şey söyleyerek savdıktan sonra etrafına korka korka bakındı. Biraz düşünür gibi oldu. Sonra telaşla kâğıdı açtı, okudu. Gözetlendiğinin hiç farkında olmadan da mektubu büküp koynuna soktu.

Hami, gayrıtabii denecek kadar kıskanç ve vesveseli bir erkekti. Kıskanmak onun için âdeta bir ihtiyaç, bir gıda yerini almıştı.

Münire yi bütün eski muhitinden, o patırtılı gürültülü, lüks ve salon hayatından bu kadar uzak ve yabancı bir köşeye götürdüğü, yaşayış tarzlarını onun ne kadar da candan benimsediğini gördüğü halde bile, yine de kendi kendini yemekten geri kalmayordu.

Hami zaman olurdu ki karısını değil bir insandan, bir ahbaptan, hattâ eşyalardan, çiçeklerden, kitaplardan, ölülerden bile kıskanırdı.

Münire nin, yıllarca evvel gözlerini yummuş musikî

san'at ulularından hayranlıkla bahs etmesine bile tahammül edemezdi.

Bu küçük mektup alma sahnesi onda garip bir ürperti uyandırdı. Biraz ağaca yaslandı; bekledi. Münire kovasını brakmış, eve giriyordu.

Hami de arkasından indi. Tek katlı evin etrafında bir iki kere dolaştı. Münire nin sesi mutfaktan geliyordu; hizmetçiye bir şeyler söyleyordu. Hami geldi, dışardan pencereye yaslandı. Karısının arkası dönüktü. Başını birdenbire çevirince beklemediği bir anda Hami yi gördüğü için ürktü, sıçradı:

— Bravo sana!.. Ne korktum! Koruda değilmi idin sen, nerdeydin? deye telaşla sordu.

— Ne vardı korkacak? Şimdi geldim işte... Yavaş da yürümedim ki...

Kocasının dik dik bakışına ne mâna vereceğini bilemeyen Münire:

— Başın nasıl? Açıldın mı biraz? dedi.

Hami baktı, baktı.. neden "Nar Bülbülüm" deye sevdiği karıcığının yanakları ta göğsüne kadar kızarıyordu bugün?.. Neden gözlerinin içinde acayip bir parlaklık vardı?

Telaşla kâğıdı açtı, okudu.

— Ne var ne yok?... deye sordu. Bekledi.

— Hiç! Ayşe kadınla, ne pişireceğini konuşuyorduk... Yarın için...

— Yarın ne var ki?

— Yook... Bir şey var deye değil...

Hami yine bekledi.

"Mektuptan bahs edecek, şimdi bahs edecek. Ne deye saklasın benden?... Saklaması için ne sebep olmalı ki..." deye düşündü.

— Eee ey sonra, canım? dedi.

Münire:

— Sonrası bu kadar işte, ne olsun ki neneciğim! deye güldü.

***

— Sonrası bu kadar işte!

Hami öğleye kadar, beyninin sızıları içinde hep bunu duydu.

Yemekte dayanamadı... Nihayet sordu:

— Bugün postacı gelmedimi, kuzum?

Gözlerini delercesine dikti kara elmaslarına:

Münire kocasını şaşırtan bir komedyen tavriyle kaşlarını kaldırdı:

— Yoo... Ne münasebet! dedi.

***

BASININ ağrısını bahane ederek, yatağa girer girmez gözlerini yumdu.

Münire de "Allah rahatlık versin" demek için yanaklarına değen dudakların isteksizliğini, onun rahatsızlığına bağışladı.

Hami ile Bülbülünü, birbirlerine bu kadar yakın oldukları şu anda ayıran hem de çok çok ayıran üçüncü bir varlık, koca bir yalan vardı aralarında.

***

Hami yumulu gözlerini sıkıyor, dişlerini sıkıyor, kafasının içinden gönlünü en acıtıcı şüpheleri taşıracak olan cehennemin kapağını açtırmamak için geriliyor, katılaşıyor, başka şeyler düşünmek, karısının yalanını tefsir etmek istedikçe büsbütün sinirleniyordu.

Geç vakitlere kadar uyuyamadı. Zaman zaman, baş uçlarındaki lambayı yaktı, karısının nefesini duyacak kadar yüzüne eğildi, bu kapalı gözlerin altındaki gizli şeyi çıkarıp deşmek istercesine onlara sokuldu, sokuldu.

Bir aralık o kadar dayanılmaz bir bunaltıya kaptırdı ki kendini, kalktı, komodinin, dolabın çekmelerini ka-

rıştırdı, karısını uyandırmak korkusunu bile unutarak uyuyan eşyaların hepsinden gecenin sessizliği içinde uzaya uzaya yayılan gürültüler gıcırtılar çıkarttı.

Duramayordu. Bu vuzuhsuzluğa dayanamayordu. Karısı ona yalan söylemişti. Uyandırıp bunu sorması lazımdı. Yatağa sokuldu.. Kenarına ilişti, elini uzattı, omuzunu dürttü.

Münire uykusunun içinde gülümseyerek:

—Nenecim..Canım, kocacığım benim!.. deye sayıkladı.

Bu tatlı fısıltı Hami nin kulaklarından, ta içine, okşayıcı nefesler üfleyerek geçti. Sabahtan beri gönlünü ezen şüphelerin kara hayaletleri bu güzel sesin büyülü kudreti ile erir silinir gibi oldu... Ve sanki bir el, sade sevgiden, duygudan yuğrulma bir el geldi, onun yanan alnına değdi, şakaklarına bastı, içini şimdiye kadar geçirdikleri ışıklı günlere çevirtti, göz kapaklarını sıvazladı... Kafacığını uyuşturdu.

* * *

HAMİ ertesi sabah, gözlerini açtığı zaman o güne kadar hep uyanınca yanında görmeğe alıştığı kıvırcık siyah saç kümesini bulamadı. Bir müddet, küçük kuş tüyü yastıkta kalan çukura baktı.

Bu boşluğu okşamak ister gibi elini kaldırırken birden gözlerinin önünde bir sabah evvelki yalan sahnesi canlandı, postacıyı sorduğu zaman:

— Yoo.., Ne münasebet! deyen sesi, kulaklarında bütün o yumuşak aldatıcı ahengiyle yeniden işitti.

Tam o aralık odanın kapısı yavaşça açıldı. Münire gülümseyen bir çehre ile girdi, ayaklarının ucuna basarak ona yaklaştı. Hami nin arkası kapıya dönüktü. Uyuyup uyumadığını görmek için karyolaya dizini basıp kocasına doğru eğildi.

Açık gözlerin hâlâ ona dönmediklerini görünce, sitemli sitemli:

— Karıcığına dönüp de bonjur demeğe üşenen koca tenbelim benim! deye işi şakaya vurmağa çalıştı.

* * *

Hami kahvaltı ederken yine bir aralık şüphelerini, kıskançlıklarını unutur gibi oldu.. Ama biraz sonra karısında gördüğü acayip tavırlardan, sebebini anlayamadığı taşkınlıklardan, kahkahalardan, telaşlı telaşlı hazırlanmalardan tekrar kuşkulandı.

Münire, Ayşe kadının başından ayrılmayor, kendi eliyle tatlılar pişiriyor, şarkılar söyleyor, salatalar yapıyor, her haliyle çok istediği bir şeye - kim bilir belki de birine! - hazırlandığını göşteriyordu.

Nitekim öğle sofrasında, - nedense! - pişirilen yemeklerden hiç birinin yetişmediği söylenildi. Neden bunları Münire akşama saklayordu? Hami yine baş ağrısını bahane etti, yemekten sonra yazı odasına çekildi. Eline hangi kitabı aldı ise beşinci satırında gözleri daldı, hep içini burgulayan muammayı halle çalıştı.

Bir aralık Münire nin, bahçeden, sesini işitti. Pancorları aralayarak baktı. Karısı kendine en çok yaraşan lale desenli vual elbisesini giymiş, bir şarkı mırıldanarak çiçek toplayordu.

Bunda Hami yi bu kadar öfkelendirecek, kuşkulandıracak ne vardı değilmi?

Biraz sonra genç muharrir de kendi kendine bunu düşünerek:

— Bir yalan söyledi deye artık ben de her hareketine kötü bir mâna veriyorum... Delimiyim neyim! deye söyleniyordu.

Ne yazık ki içine dolan bu son eyilik hamlesi oldu.

* * *

KİTABINA zorla biraz dalabilmişti ki, Münire koşa koşa geldi. Yazı odasının kapısını açtı, sevinçle:

— Kim geldi biliyormusun? Sacit! Bizim Sacit! Ankara dan evvelsi gün mü ne gelmiş.. Bak hemen de bizi aramış, dedi.

Büyük dayısının oğlu idi bu Sacit. Karısının akrabaları içinde Hami, en az da bu çocuğu severdi. Münire ile Sacid in bütün çocukluları beraber geçtiği için, bir resim parçasından, bir küçüklük hikâyesinden doğan öyle hatıraları vardı ki, Hami bunları paylaşamadığı için kendi kendini yerdi. Onun için de Sacid in lakırdısını bile sevmezdi.

Evlerine kimseleri çağırmadıkları halde neden tutmuş da bu çocuk Ankara dan gelir gelmez onları görmege kalkışmıştı!

Yüzünde beliren kara gölgeleri karısına göstermemek için başını, sanki bir şey arayormuş gibi yazıhanesinin çekmelerinden birine eğdi:

— Ya!... Ne eyi etmiş.. Haydi sen git, ben de geliyorum şimdi, dedi.

Her vakît onun en küçük bir kaş oynatışından bile hoşnutsuzluğunu veya sıkıntısını sezip anlayan Münire ye bu aldırmamazlık da nerden gelmişti bilinmez. Sadece:

— Uzama ama... Çabuk gel.. dedi ve çıktı.

Hami bir müddet arkasından baktı. Ellerini başına götürdü. Şakaklarını sıktı.. sıktı, ve birden titredi. Bulmuştu! İşte nihayet bulmuştu!

Dünkü saklanan mektup Sacit dendi. Bu muhakkaktı! Sacit bu mektupla Münire yi görmeğe geleceğini haber vermişti.

Peki, neden karısı bunu Hami den saklamıştı? Neden yalan söylemişti? Neden bütün yaptığı hazırlıkların sebebini de anlatmamıştı?

Hele neden o vual elbisesini giyip bahçede çiçek toplamıştı?

Hami olanca kuvvetiyle kafasını sıktı. Düşündü.. En korkunç kara hayallerle gönlünü ezdi, hırpaladı.

Birden karar verdi.

Hiç bir şey belli etmeyecek, dünden beri etrafında kurulan yalan dolu komedinin sırrını eyice anlamak için onlara asıl yüzünü göstermeden gülecek, konuşacak, işi aptallığa vuracaktı.

* * *

YANLARINA girdiği zaman, birden susup, Münire nin kızardığı Sacid in de şaşkın bir tavırla ayağa kalkıp ona elini uzatmak içtn yürürken kekeler gibi olduğu hiç de gözünden kaçmadı.

Bununla beraber en çok söz bulan yine Hami oldu, konuşuyor, hem de karısını gizli gizli süzüyordu.

Münire nin helecanlı bir hali vardı. Bir türlü yerinde duramayor, kalkıp vazolardaki çiçekleri küçük küçük fiskelelerle düzeltmeğe çalışıyor, elbisesinin kıvrımları ile

oynayor, sık sık dışarı çıkıp giriyor, piyanonun yanından geçerken tuşlara, kahkahalar gibi taşan, fışkıran akorkarla basıyor, her hareketi, her kımıldanışı ile neş'e, sevinç içinde olduğunu anlatıyordu.

Sandal gezmesi teklifini ortaya ilk atan da yine o oldu:

Kocasına tatlı bakarak hep o aldatıcı yumuşak sesiyle:

— Nenem benim.. Bu akşam öyle güzel bir gurup olacak ki.. Yemeğe de daha çok vakit var.. Bizi denize çıkarmazmısın biraz?.. Sacit de kim bilir ne kadar hasret kaldı Ankara da su yüzüne... dedi.

Bu cümlenin başlangıcı ile Hami nin içine dolan istek, son sözlerle kırbaçlandı. Odaya girerken takındığı maskenin ipleri birden kopuvermişti. Çatık kaşlarla:

— Olur... Gidip kayığı hazırlatayım... Siz de gelin arkamdan... dedi.

Çıkıp kapıyı kapadıktan sonra bir an durdu, sonra kanadı tekrar birden açtı.

Münire gözlerinde sinsi bir gülümseme ile, dudaklarını oynatarak başını yukarı doğru sallayor, Sacid e:- "Anlamadı!" der gibi işaretler yapıyordu.

Rüzgâr başına sardığı ince örtünün uciyle oynayor.

Hami bunu bütün acılığı ile gördü, anladı, fakat yine belli etmemeğe çalışarak:

— Sırtına hirka giymeği unutma.. Akşamları artık serin olmağa başladı havalar, bu incecik elbise ile sonra dönüşte üşürsün, dedi.

***

Hami küreklere geçmişti. Münire ile Sacit de yanyana oturmuşlardı.

Suskunluk bu defa Hami ye çökmüştü. Cıvıl cıvıl öten de "Nar Bülbülü" idi.

Neler anlatıyordu neler..

Arada sırada, sanki kocasının sessizliğini mâzur göstermeğe luzum varmış gibi:

— Hami nin kürek çekerken konuşmamasını ben isteyorum... Çok hızlı çekiyor de, bir de konuşursa nefesi yorulacak deye kerkuyorum.. diyordu.

Rüzgâr başına sardığı ince örtünün uciyle oynayor, bu ipek parçasını vakit vakit Sacid in yüzüne, saçlarına, boynuna değdiriyordu.

Hami sanki karşısındaki gencin yüzünde dolaşan, karısının elleri imiş gibi titizleniyor, görmemek için başını çeviriyordu.

Yine böyle bir dakikada, gözlerini onlara döndürdüğü zaman, Münire nin elini Sacid in dizini okşarken gördü.. "Nar Bülbülü" küçük kırmızı gagasını da eyice yaklaştırmış ona bir şeyler fısıldayordu.

Hami, bu bir an sürmeyen sahneyi, tamamen gördü bile sayılamaz. Fakat küçük beyaz elin o dizden kalktığını kırmızı güzel dudakların o kulaklardan çekildiğini eyice fark edebilmişti.

Ondan sonra da beynine sıcak sıcak, âdeta yakarak bir şeylerin çıktığını, şakaklarının zonklayarak attığını duydu. Deli hamlelerle durmadan, kürekleri çatırdatarak çekiyor, sahilden epeyce uzaklaştıkları halde açıklara doğru neden böyle hızlı hızlı gittiklerini bilemeyen Münire ile Sacid in korku dolu gözlerinden başka bir şey görmeyordu.

Münire nin küreklerden sıçrayan sularla ıslanarak:

(Devamı 77 nci sahifede)

Almanyada Tiyatro

JEAN GIRAUDOUX dan

ALMANYADA tiyatro belediyelerin tercihan ehemiyet verdiği abidedir. Daima yeni veya yenilenmiş. Tiyatroya latif, gönül açan yollardan gidilir, istasyona veya banyo havuzlarına gidildiği gibi. Buraya da yıkanmak için, buraya da başka yerlere gitmek için gidilir. Fransada Roma mükâfatını kazanmış genç mîmarların tasarruf sandığı karnesini koyduğu çantada Almanyanın her genç mîmarı bir tiyatro planı saklar; kemal yaşına giren her Alman mîmarı mutlaka ya bir tiyatro inşa etmiş veya birini yeni san'atın îcab ettirdiği tâdilatla değiştirmiştir; nasıl ki inşa ettiği şeyler arasında bir stadyum veya bir amele bahçesi de varsa..

Almanyada tiyatro şerefli bir müessesedir. Lesing ve Göte den beri terbiyenin, muhayyilenin müşterek evi, ve Wagner onda bütün san'atları mezc ve terkib ettiği zamandan beri de, san'at terbiyesinin evidir. Her Alman tiyatrosu, en ücra bir vilayette de olsa, Fransanın Komedie Française i gibidir, yâni bir hars müzesidir; şehrin ne kadar yeni ressamı, nakkaşı, mîmarı varsa hepsinin de atelyesidir.

Tiyatro ve tiyatroya taallûk eden her şeyin Almanyada yarı mukaddes bir seciyesi vardır. Orada büyük ziyaretgâhlar tiyatrolar sebebiyle Bayreüth veya Oberammergan dır. Bir saksonya şehrinin basit tiyatrosu otuz milyondan fazlaya mal olmuştur.

1913 de Almanyanın 223 tiyatrosundan 99 u belediyeler veya hukûmet tarafından idare olunurdu. Muharebeden sonra, askerî bütcelerden tasarruf edilebilen tahsisat hep tiyatroya, sporlara ve halkın serbest zaman kültürüne verilmektedir.

Fransada isimleri mahdut birkaç meşhur ve aristokrat aktör ile isimleri hatırda kalmayan sayısız plebyen aktörler vardır; Almanyada aktörlerin bu aşağı tabakası yoktur, kuvvetli ve müreffeh bir aktörler burjuvazisi vardır.

Almanyada konservatuvardan şahadetname alamamış hiç bir san'atkâr bulunmaz, çünkü konservatuvar yoktur; *turne fareleri* denilen aktörler de bulunmaz, çünkü turne yoktur. Her şehirde sabit tiyatro ve daimi trup mevcuttur. Almanyada seyirciler san'ata aşık ve sadıktır; tiyatroları idare eden şehirler ve diğer heyetler sahnelerin mütemadi değişikliğini iltizam ederler; o derece ki Almanyanın hali-hazır tiyatro muharrirleri bu umumi yenilik arzusunu tatmine kâfi gelemeyor; klasikleri ve başka memleketlerin meşhur tiyatro piyeslerini de oynamağa luzum hasıl oluyor.

Fransada ancak Komedie Française ve Odeon Fransız klasiklerini oynadığı halde Alman sahnesi beynelmilel tiyatronun hakîkî organı halini almaktadır. Bu hususta aşağıdaki rakkamları söylemek kâfidir; 1904 den 1930 a kadar Max Reinhardt üç bin defadan ziyade Shakespear i, bin beş yüz defa Bernard Shaw u, beşer yüz defa Tolstoy ile Strintberg i, dört yüz defa Molyer ile İpsen i oynamıştır; bu müelliflerin bütün Alman sahnelerinde kaçar defa oynandığını bulmak için ise bu rakkamlar yirmi ve otuzla zarb edilmelidir. Yirmi senede Shakespear in altmış bin defa oynandığı bir memlekette halk ne zengin bir muhayyile terbiyesine mazhar olur? Geçen ay (teşrinisani 1931) Berlin in belli başlı yirmi sahnesinde altı Fransız, ıki İngiliz, iki Macar, üç Rus piyesi oynanmıştır. Operaların ve operetlerin de repertuvarından aynı seçmeciliğin (électisme) bulunduğunu söylersem Alman sahnesinin mass ve temsil kudreti hakkında bir fikir vermiş olurum.

Alman tiyatrosunun bütün bu kalitelerine seyirci halkın da vasıfları ilave olunmalıdır: tiyatroya aşık olduğu kadar sabırlı, tercih ettiği san'atkârlara sadık olduğu kadar nagihani heyecanlara da haristir. Fakat Almanyada en büyük muvaffakîyeti temin eden amil vaz'ı-sahneye verilen ehemmiyettir; bu cihet Fransada ihmal edilerek en büyük ehemmiyet edebî hassasiyete verilmektedir.

Almanyada vaz'ı-sahnenin yirminci asır tarihini taslak olarak çizmek bile uzun bir konferans serisine tevakkuf eder. Yirmi sene evvel sahneye vaz' edenin mevkîi pek ehemmiyetsiz iken şimdi o, sahnenin kralı olmuştur. Mevcut dekorları piyese ve el altındaki aktörlere göre uydurup yakıştırmaktan başka bir vazifesi yokken Margerit in kuyu siperinden Jüliyet e balkon yapmağa savaşırken rejisör şimdi mutlak yaratıcı rolüne çıkmıştır.

Tiyatro dekoru san'atların en âlisidir. Resim,

oyma, musikî ve diğer san'atlar ancak onun hizmetkârlarıdır. Tıyatro dekoru san'atı eski ve bahtiyar asırların mîmarisi yerine geçmiştir. Semiramis veya Teodos zamanında bir sarayın inşası san'at erbabına nasıl bir ilham menbaı idise şimdi de bir tiyatro temsili için yaratılan o dahilî şatolar, o sıcak limonluk sarayları aynı ilhamlar menbaıdır; halk da, onların içinde, eski zamanların saray ve mâbetlerinde hiss edilen kutsi tahayyülü duyar. Tıyatro dekoru bir şatodur, öyle bin senelik değil muvakkat bir şato; yüzüncü gününe ancak müstesna hallerde irişir; ve işte bu kısa ömrü ona hakîkî mîmarinin veremeyeceği o infilaklı ve değişikliği güzellikle tezyin edilmesine müsaade etmektedir. Bütün renkler, bütün dumanlar, bütün görünüşlerle mücehhez olan mîmar-rejisör her mîmarinin prensipi olmak lazım gelen ihtirasa, muhayyile cinnetine kendini terk edebiliyor. İstenildiği zaman durdurulan bir güneş, sesle yükselmesi kumanda edilebilen bir peyizaj, dolaşabilen binalar ve abideler, hâsılı her mîmarın îktidarında olmadığından dolayı mütehassiri olduğu bütün inşa unsurlarından rejisör istifade ediyor.

M. Jean Giraudoux.

Demokrasi ile bu renk ve şekil safahatı arasında bir zıddiyet var gibi görünüyor, fakat rejisör bundan ürkmeyor, bilakis. Halk, tiyatro lüksünün bu zenginlikleri muvakkat ve kendisine ait olduğu için deyecek söz bulamayor.. Böyle bir tiyatrodan istifade eden Alman, en betbaht günlerinde bile, akşama kendini şah tahayyül edebileceğinden emin bir dilenci zihniyetini bulabiliyor. Her Alman tiyatro biletlerine tehalükle abone olur, çünkü o biletler ona bir hafta veya her akşam için merdivenlerinde halis Acem halıları döşenmiş bir yalancı ev têmin ederler, öyle bir yalancı ev ki şimdi demir ve ağaçtan mobilye içinde iken on dakîka sonra, baktınızmı, bunlar som sırmadan bizans mobilyesine tahavvül ediverir.

Rejisörün daha az istipdat ile olmayarak tâkîb ettiği ikinci prensip şudur; bir piyes oynanmalı, ruhuna nufuz ettirilmelidir. Bir piyes en büyük vuzuh ve sadakatle seyircilere verilmesi lazım gelen bir mükâlemeli münakaşa değildir; rejisöre trupundaki aktörleri kullanmağa müsaade eden bir metinden de ibaret değildir. Trup, ne kadar ehemmiyetli olursa olsun, rejisörün hüküm ve îktidarı altındaki vasıtaların bir tanesi sayılır, rejisör piyesi ruhuna nufuz ettirecek suretle temsil etmek için bütün vasıtalarını faalîyete geçirebilmelidir. Bundan dolayı rejisör müelliften kat. kat muvafakkîyet imkânlarını têmin edecek vaziyettedir.

Rejisör bir kere piyes üzerinde soğuk kanla *kesme* veya *germe* ameliyatı yapabilir; halbuki müellif eserinin en zaif noktalarının bile kesilmesinden iztırap duyar. Bunun için, ameliyat masalarının yanından hısım ve akraba uzaklaştırıldığı gibi, müellifler de prova temsillerinden uzaklaştırılıyor.

Fazlası var; müellif eserin sahibidir amma yazarken ne kadar şuurlu olursa olsun onu layikîyle tanıyamaz. En büyük ispat da eserini mükemmel farz etmesidir. Zaif yerlerini bilmediği gibi meziyetlerinde de aldanır. Piyes sadece rejisörün eline halka îzah edilmek üzere verilen bir vesikadır. Müellif ise onu sadakatle muhafaza edilmek üzere emanet edilmiş bir metin, bir şiir bilir. Metinler ve şiirler pek nadir mükemmel olurlar ve rejisörün ameliyatından geçen bir piyes muhakkak kazanır. Vaz'ı-sahne edenin vazifesi o vesikanın tercümanlığını eyi becermektir; piyesin esaslı vasfı trajik mi veya komik mi olduğunu keşf etmektir. Çok muharrirler rejisöre getirdikleri dramların komedi hattâ fars olarak oynandığını görmüşlerdir. Bir çok üç perdelik piyes muharrirleri eserlerinin yirmi tabloya

parçalandığını halk ile beraber seyr etmişlerdir. Müelliflerin îtirazları, mutaleaları varsa onları başka bir piyes yâni yeni bir vesika yaratmak üzere saklamaları da muvafık olur.

Rejisörün bu hükümdarlığından pek büyük faideler çıkmıştır. Rejisörlük bütün nispeten bati ve münferit san'atları - resmi, mîmariyi, dekorasyonu- tiyatro san'atının faal hayatı içinde sıkı sıkı birleştirmiştir. Bu birleşme sayesinde adi hayat için de yeni bir dekor hazırlanmış, yeni yapılan amele şehirlerinde ve tâmir edilen tahribat sahalarında bu inşa tarzı hakim olmuştur. Tiyatro rejisörlüğü hukûmet adamlarını, fabrika şeflerini, şimendifer kumpanyalarının reislerini şehircilik işlerinde ve umumi binaların üslûbunda nazar genişliğine alıştırdı. Tiyatro sahnesi, böylece Almanyada, bütün mîmarinin mîkyası oldu.

Şimdi, kral rejisör, klasik şaheserleri bile artık mazinin miras braktığı donmuş şekillerde değil, birbirinden farklı muhtelif manzaralar altında vermektedir. Şimdi Alman sahnesinde mesela sıska bir Falstaf, mustaskî bir Hamlet, dev cüsseli bir Şerûben görülebiliyor. Reynhardt ın muhtelif devirlerde, birbirini tamamlayan veya birbiriyle tenakuz eden telekkîlerle Bir Yaz Gecesinin rüyası nı sahneye koyduğu görülmüştür. Bu artık iki şair arasında, şuurlu olarak tercümanlığı deruhte eden şair - rejisörle vesikayi yaratmış olan şuursuz şair - müellif arasında bir mücadele halini alıyor.

M. Max Reinhardt.

Almanyada şöhret bulmuş rejisörler çoktur, her birinin kendi nazariyesi vardır, şöhretini de bu nazariye hususiliği ile kazanmıştır. Bu hususta büyük terzilere ve büyük ahçılara benzerler. Rejisörler nazariyeleriyle ihtiraslı taraftarlar ve muhalifler peyda ederler. Âdeta birer mektep reisidirler.

Almanyada bugünkü rejisörlerin en meşhurları Reynhardt ile Piskator dur. Şöhretleri büyük olduğu nispette nazariyeleri arasında da fark vardır. İlanlarda halk müelliften ziyade rejisörün ismini arar, piyesten ziyade rejisörün bu piyesi nasıl anladığını merak eder.

1918 de muharebe kâbusunu dağıtacak cereyanlar bulmak maksadiyle Almanyanın gençlik namına ne kadar şair ve muhurriri varsa hepsi birden içtimai mücadele mevzularına atıldılar. Mülkiyet, cinsler, büyük iskandallar yığın yığın roman, piyes ve filmlere mevzu teşkil etti. Tiyatroya komünistler girdi, ve Alman sahnesinde doğrudan doğruya tahrikâtçı bir tiyatronun vaz'ı-sahnecisi sıfatiyle Piskator meydana çıktı. Şimdi sahneye ancak hali-hazırın kaba ve sert hadiseleri taassupla hakimdir. İhtimal ki sahne bu istîladan ancak yeni ve kuvvetli şairlerin yetişmesiyle kurtulabilir.

Reynhardt ile Piskator un vaz'ı-sahne telekkîleri iki doktrin kadar birbirinden ayrıdır. Birincisi Viyanalı bir Yahudi olmasına rağmen, rejisörlükte gösterdiği bütün cür'etleriyle beraber tiyatroda mûsalemet ve îtidal telekkîsini temsil eder. İkincisi, Piskator, ise sirk biçimi tiyatrolariyle 1930 da proleterlerin sahnesini yaratmış oluyor. Porogramını kendi şöyle îzah eder:

«San'at yok. Yalnız siyaset. Proleterlerin terbiyesi ve tahrikâtı.»

Kendisiyle görüşen Bernard Zimmer e usulünü şöyle anlatmıştır:

«Tiyatro nari bir silahtır. Dekor, aktörler, musikî, sinema, tenvirat, bütün îktidarım altındaki vasıtalar bu silahın mermileridir. Bunları toplayor, yoğuruyor, halkın üstüne atıyorum. Metin mi? Metin de öyledir. Sözleri de cephane gibi kullanmalıdır. Mesela Raspotin piyesinden yalnız iki tablo sakladım, on altı tablo kendim ilave ettim. Müellif mi? Müellif halkı tanımaz. Ben artık tamamiyle bitmiş olarak getirilen piyesleri kabul etmeyeceğim. Bizim için muhafazası istenecek metni ne kadar az olursa piyes de o kadar eyidir.»

İşte Piskator bu prensiplerle, sahne üzerinde, alelade figüranlar değil sahiden vak'aya karışanlardan ordular seferber eder, aktörlerle maryonetleri birbirlerine katar; renkli ziyadan, sinemadan, merkezî sahneden ve seyyar sokaklardan istifade eder. Kâmilen şeffaf camdan bir tiyatro rüyasını her yerde tâkîb eder; bütün Berlin i kıyamlardan ve kîtallerden seri seri temaşalara koşturur; ve bütün oyunlarda kahramanlar ikinci Giyom, Troçki, ikinci Nikola, Mareşal Foş, Libkneht ve petrol kralı gibi hakîkî tarihî şahsiyetlerdir. İşte Piskator ile yeni proleter tiyatrosunun en yüksek noktasına erişilmiş oluyor.

J. B. Chordin in tablosu *MUHİT in İlaveri*

BULAŞIKÇI KADIN

Yeni Bir Muharebe Filmi

NİEMANDSLAND (KİMSENİN OLMAYAN MEMLEKET)

Kimsenin olmayan memlekette, beş asker müsterih bir hayat tanzim etmişlerdir.

Yahudi terzi cepheye gelirken, evlendiği zamana ait bir fotografiyi de beraberinde getirmişti.

Fransız ve Alman harp içinde olduklarını hatırlayorlar.

BÜTÜN Berlin bu filmi seyr etmeğe koşuyor.

Sahneye koyan Viktor Privas isminde bir Rustur. Senelerden beri Berlin filimlerinde rejisörlük ederek şöhret kazanmıştır, bu eseri bütün Alman münekkitlerinin ittifak ile takdirine mazhar olmuştur, senenin en büyük muvaffakîyeti sayılmaktadır. Filim tamamiyle san'atkârın şahsi eseridir.

Mevzuu

Beş isimsiz şahıs: bir Alman (marangoz), bir Fransız (makinist), bir İngiliz (Büro kâtibi), bir Zenci (Beynelmilel dansör), bir de küçük Yahudi (terzi).

Umumi harpte bunlar ayrı ayrı kışlalarda, ayrı bayraklar altında askerlik hayatına atılıyorlar. Muharebe ilerleyor, dramla başlayan oyuna komedi karışıyor. Yaralı olan İngilizle Yahudinin kurtarılması bu beş şahsı mahsur bir Kanya içinde bir araya getiriyor, birbirleriyle tanıştırıyor. Dışarda obuslar patlayor, kurşunlar vızlayorken içerde bambaşka bir hayat sürüyor: münakaşalar, harp mes'uliyetleri, tekrar sakin muhavereler, bir arkadaşlık hayatı.

Zenci aşçılık ediyor. Fransız şarabını, İngiliz bisküvilerini ortaya koyuyor. Dünya muharebesinin en şiddetli anlarında bu «Kimsenin olmayan memleket» de asayiş hüküm sürüyor. Müşterek yemeğin dumanı tütüyor. Top sesleri dinince bu barışık insanlar tüfek dipçiği ile dikenli telleri parçalayorlar. Bütün Berlin in alkışladığı bu filimde çok kuvvetli san'atkârların rolleri vardır.

JAPONYA VE JAPONYALILAR

Büyük muharebeden sonra, dünyaya, ilk defa olarak harp halini iade etmek tehlikesi Japonyanın Mançurya seferinden çıkıyor. Bu memleket ve ehalisi hakkında gördüğümüz bîtarafane bir tetkikî hülasa ediyoruz. Tetkikîn mnharriri G. E. Sokolski on dört sene kadar Japonya ve Çinde gazete muhabirliği etmiş, makalesi New York Timse Magazine de çıkmıştır.

JAPONYA küçük bir adalar grupundan teşekkül eder. Yalnız bu tek yak'a memleketi ve halkı anlamak için lazım gelen anahtarı verir. Asıl Japonya 145 bin mil murabbaı sathındadır, bu itibarla Kalifornyadan daha küçüktür. Fakat Amerikanın onda bir sathında olan bu eraziye ehalisinin yarısından fazla insan sığışmaktadır. Nufusu: 64,000,000 dur.

Japon adalarının tabii zenginlikleri yoktur. Dağlık ise de mâdenleri pek azdır. Manzaraları fevkalâde güzeldir, fakat ehalisini geçindirecek hububatı yetiştirecek kadar münbit ve düz yerleri yoktur. Etrafı denizle kaplanmıştır, denizden çıkan gıdalar mebzuldür; fakat fırtınaları müthiştir; afetlerin en büyüğü olan zelzeleler ise daimi tehlikesidir.

Zarif ahşap evleri birer san'at eseri, sadeliğin mükemmel numunesidir. Bir an içinde, hareketi-arz olur, her şey yıkılır, Japonyalılar tekrar yuvalarını kurmağa başlarlar. Toprağın her karışı halkının kanı ve teriyle yoğrulmuştur. Kendilerini kadere teslim ederek çalışırlar, çünkü tabiatın bir soluğu ile bütün çalışmalarının heba olmağa mahkûm olduğunu bilirler.

Japonyayı limanlarını Garba açmağa mecbur etmek suretiyle inkılaba sürükleyen Komodor Perry.

1923 senesi Eylülünün birinde Tokyo ya gitmiştim. Saat on bir buçukta şehir her zamanki gibi kara bulutlar altında ve fa'al bir hayat içinde idi... Öğleye iki dakîka kala yer sarsıldı, birkaç saniye içinde bütün şehir ve memleketin büyük bir kısmı harabeye döndü. Birden, Japonya birinci sınıf devletlerden iken ikinci sınıf bir memleket haline tenezzül etti. O gece halk sokaklara dökülmüştü. Çocuklarını arayan ana ve babaların sesleri, ana ve babalarının isimlerini bağıran yavruların feryatları işitiliyordu; fakat o hal içinde bile intizamsızlık yoktu. Facıa, felaket, karanlık Japonlara kader disiplini vermiştir. Hemen ertesi sabah tekrar yapıya, yuva kurmaya giriştiler: tıpkı boradan karıncalıkları yıkılan karıncalar gibi...

***

JAPONYANIN modern bir memleket haline gelmesi askerî gayret ve vatan muhabbeti sayesinde olmuştur. Seksen sene evvel Japonya meçhul bir küçük krallıktan ibaretti; onunla Hollandalılar arasında ticari münasebetler vardı. Amerika komodoru Perry Japonya sularında yaptığı bahrî tazyikîn icbariyle memleket bütün dünyaya açılmıştır. Bunun üzerine Japonya derebeylik usulünü lağv etti, İmparatorluk kalmakla beraber büyük bir millet olmaya karar verdi. O zamanki Japonlar kendi kendilerine "Büyük bir millet olmak için neler lazımdır?" deye sormuşlardı. — Kuvvetli ordu, kuvvetli bir donanma, maddi iktidar. İşte idealleri bunlar oldu, ve bu maksatla çalıştılar...

1895 de Çini harben mağlub ettiler. 1901 de Avrupa devletleriyle müsavi olarak Bokser isyanına karşı ordu gönderdiler, ve 1902 de İngilterenin müttefikî olmuşlardı. 1905 de Rusyayı yendiler. 1910 da Kora yı ilhak

Eski bir Japon Muharibi

ettiler. 1914 de büyük muharebeye ittilaf devletlerinin müttefikî olarak karıştılar. 1919 da Paris sulh konferansında beş devleti-muazzamadan biri idiler.

* * *

JAPONLAR, bütün haklarında yazılan şeylere rağmen kurnaz bir millet değildirler. Beynelmilel konferanslarda umumiyetle kayb ederler. Parlak muvaffakîyetler aramak mizaçlarına, müstakîl fikirler, projeler ileri sürmek disiplinlerine muhaliftir. Bir mesele teşkilat ve sebat ile hall olunacak ise Japonya onda muvaffak olur. Parlak nutuklarla, muhayyile kuvveti ve zihin cevelanlığı ile hall edilecek ise umumiyetle muvaffak olmaz. Japon milleti el ile tutulur neticeler elde eden askerî ricale îtimad eder, politikacıların laftan ibaret işlerine ehemmiyet vermez.

Beynelmilel münasebetlerde Japonlar herkesten hariç tutulmaktan, himayeye ve hususi muameleye talip ve tabi' vaziyette bulunmaktan hoşlanmazlar. Mesela Japonlar Amerikaya muhacır göndermek hususunda umumi târifeye nispeten imtiyazlı bir halden istifade ediyorlar, fakat bu müstesnalıktan kendileri memnun değildir ve umumi kaidenin Japonlara da tatbîk edilmesini taleb ederler. Bu seciyelerini göze çarptıran diğer bir misal: Japonya tayyareci Herndon ile Pangborn a karşı fena muamelede bulundu, halbuki Lindberg i dehşetli merasimle karşıladılar. Çünkü iki ilk tayyareci müstahkem mevkî'ler üzerinde uçmuşlar ve fotoğraflar almışlardı, Lindberg in seyahatı ise resmî olmuştu. Birinci misalde ise Amerikaya dost bir millet muamelesi gösterdiler.

Japonlar ve bütün Asya milletleri garplıların kendilerini müstesna bir ırk mevkiinde tutmalarından, ırkî ve milli üstünlük iddialarından usanç getirmişlerdir. Azametli tavırlara tahammül etmezler, hemen onlar da kendi ırk ve milletlerinin üstünlüğünü göstermeğe gayret ederler.

...Japonlar kendilerine, şimdi, tarihî bir şahsiyet arar gibi görünüyorlar. Bu şahsiyet ne olacak, bunu bilmek bir az güç; çelikten, elektrikten ve Konfüçyus tan; Marx ın iktisadi nazariyelerinden ve Şinto dan; şahsî hüriyetten ve cebrî içtimai disiplinden bir halita.

Japonyada iptidai kîyafet

Sinir Hastalıkları Mutahassısı Doktor

CAHİT CEVAT

Hastalarını *her gün saat 14 den 18 e kadar Laleli* de *Şair Haşmet sokağı 27 numaradaki* muayenehanesinde kabul eder.

Salı günleri meccanen

KOMEDYA-TRAJEDYA

NAHİT SIRRI

SAN'AT hummasını o daha çocukken hiss etmiş, henüz on bir yaşında o hümma ile yanmıştı. Babası onu Manakyan ın tiyatrosuna bir ramazan gecesi ilk defa olarak götürmüştü. Ve sahnede ıztırap çeken, seven, bir gayeye îmanını bağıran insanlar karşısında, temsil san'atının yüksek mahiyetini anlamış:

— Büyüyünce ben de böyle oyuncu olacağım, sözü kat'î bir eda ile ağzından çıkmıştı.

Babası, Babıâlı dairelerinden birinde bir kalem müdürü, Ûla-evveli rütbeli, sakallı ve göbekli, altın bastonlu ve kelli felli bir Beyefendi idi. İlk önce mümeyyizliğini, müdürlüğünü, sonra da mektupçuluğunu ve müsteşarliğını tahayyül ettiği oğlunun bir oyuncu parçası olmak için izhar ettiği arzuya fevkalade hiddet ve esef etmiş, kendisi gibi bir zattan böyle bir evlat çıkmasına şaşıp kalmıştı. Halbuki, bundan evvel çocuk birçok kereler Hasan la Şevkî nin tiyatrolarına gitmiş, ve süpürge sapları ile döğüşerek tenekeler fırlatmak ve uzun kollu hırkalara burun silmekle kopartılan kahkaha fırtınaları karşısında, sebeplerini tamamen tâyin edemediği bir istikrah hiss etmişti. Fakat bu yeni oyuncuların ciddiyet ve vekar içinde büyük felaketlerle cenkleşmelerine hayran olmuştu. O gece çocuk, karşısında hayatı, içinde yaşadığı hayattan bin bir kere daha heyecanlı ve daha ihtiraslı bir hayatı görmüş, ve bütün bu hayatı kendisine göstermek üzere halk edebilen bu oyuncular için de varlığında hürmet, hayranlık duymuştu.

O ramazan gecesi, evlerine iftara gelen - babası gibi şişman ve kelli felli - iki misafirle beraber Manakyan a götürülmüştü. Locada önde oturmuş, pederi ile misafirlerinin sırf kendisine vermek üzere deye almışken çıtırçıtır yemeğe koyuldukları fıstıklara ve fındıklara el sürmeyerek, iki yumruğu şakaklarında, yaşlı gözlerle oyunu seyr etmiş, sonra tek atlı kupa arabalariyle Şehzadebaşından Fatih deki konak yavrusu evlerine dönerlerken, babasına:

— Ben de büyüyünce böyle oyuncu olacağım! demişti.

Babası kendisini tekdir etmiş ve evde karısına:

— Güzel şeylere maşaallah bizim Fuat pek heveslî. Büyüyünce oyuncu olacağım, diyor, deye dert yanmıştı.

Annesi onu müdafaa ederek demişti ki:

— Aman Bey, çocukların her sözüne kîymet verilirmi? Eyiyi fenayı bilse çocuk olmaz canım!

— Vallahî bilmem, ben de çocuk oldum ama, asker olmağa heves ettim, doktor olmağa heves ettim, böyle adi şeylere heves etmedim!..

Oyunculuk sahihten fena, zelil bir şeymi idi? Çocuk bu yeni tiyatroyu parmakları heyecanla birbirine kilitlenmiş, gözlerinden ağır ağır dökülen yaşları silmek hatırına gelmeden seyr etmişti. Sahnede gördüğü felaketlere acımış, zulümlere hiddetlenmiş, adaletin biraz geç de olsa son zaferine sevinmişti. Yüzlerce seyircinin çehresinde de hemen aynı merhameti, aynı hiddeti, aynı sevinci görmüştü. Bütün bu heyecanı yaratmanın zelil ve çirkin bir şey olamayacağını pek güzel hiss ediyordu.

Fuat o geceden sonra imkân oldukça Manakyan trupunun temsillerine gitmiş, Manakyan dan başka Fehim efendi yi, Aleksanyan la Şahinyan ı, zevç ve zevce Binemeciyanları, Hekimyan ve Kınar hanımları bellemiş, her birini oyunlarının bütün hususiyetleri ile anlamıştı. Aradan seneler geçtikçe, ilk önce kendisini sadece hayran etmiş olan bu sahnenin bütün zaif ve kusurlu yerlerini görmüş, kırık iskemlelere kurularak Paris in en zengin salonlarında en mûteber ve mühim şahsiyetleri temsile kalkan bu (Mösyö marki) lerle (Madam Kontes) lerin bir bardak su istemek için de türlü heyecanlar taşıyan bir ses kullanmalarındaki gülünçlüğü, hele konuşulan türkçenin berbatlığını anlamakta gecikmemişti. Lakin tekmil bu noksanlar hakîkatte tiyatronun büyüklüğüne karşı bir delil teşkil edemezdi ki! Bir gün aktör olmak hususunda çocukken vermiş olduğu o kararın imkânsızlığını büyüdükçe her gün daha fazla hiss ediyor, lakin sahneye olan meclubiyet ve hürmeti hiç azalmayor, hattâ gittikçe artıyordu.

Aktör olmak, facialar oynamak, bütün bir hayatı birkaç saat içinde yaşatmak, her gece başka bir şahsın hüviyyetine bürünerek dün bir kahramanın, bugün bir caninin ve yarın bir mazulmun şekline girmek, bin bir hayatı bir hayat içinde duymak ve duyurmak, bu ne büyük ve ulvi bir mazhariyetti!..

***

SONRA, bir gün, meşrutiyet îlan edilivermiş, ve edilivermiş, ve edilivermiş, ve

Rezalet, babası aktörlüğe hâlâ bu sıfatı verdiği için, Fuat artık "— Ben de aktör olacağım, diyemiyor, babasını ihtiyarlığında betbaht etmemek için bu fedakârlığa kendisini mecbur add ediyordu. Hukuk mektebine devama başlamıştı, bir taraftan da kaleme gidiyordu. Lakin Necmettin beyin bir gün füc'eten vefatı, onun her kararını altüst etti ve anladı ki bir gün, yakın bir günde, mutlaka sahneye çıkacaktır. Ve senelerden beri ezberlediği dram ve haile rollerine daha büyük bir hırs ile çalışmağa, bilhassa Hamid in muhayyilesinden doğan mahlûkat ile, Tarık la, Eşber le, Davalaciro ile her gün saatler geçirmeğe koyuldu. Bir iki ay bu vaziyet devam ettikten sonra da, bir gün gazetelerde bir ilan gördü.

Resmî bir tiyatronun teşekkül etmek üzere olduğu haber veriliyor, ve kendilerinde sahne için kabiliyit gören gençlerin Fransadan sureti-mahsusada celb edilen Mösyö Antuvan a müracaatları bildiriliyordu. Bu ilan, onun beline sarılıp gazetenin bildirdiği yere kadar kendisini sürükleyen ve Antuvan ın karşısına çekip çıkaran bir zincir oldu. Aktörlüğüne şüphesiz annesi de memnun olmayacaktı. Lakin onu razı etmenin babasını razı etmek gibi imkânsız olmayacağından Fuat emindi. Annesi gevşek iradeli bir kadındı.

Locada öne oturmuş.

Antuvan a gidinceye kadar pek büyük bir heyecan duydu. "— Acaba ne deyecek?" diyordu; aynı zamanda da göreceği adamın ehemmiyet ve kîymeti kendisine âdeta korku veriyordu. Onun fransız sahne tarihinde çok mühim bir rol oynamış, muharrir ve san'atkâr, bu sahneye pek büyük kabiliyetleri keşf ederek ve yetiştirerek mal etmiş olduğunu, eski an'aneleri ve zincirleri yıkarak memleketinin tiyatrosuna feyyaz bir hayat getirdiğini biliyordu. Karşısına çıktığı zaman oldukça sukutu-hayale uğradı. Bu, orta boylu, kîyafeti mühmel ve vucudu dört köşe bir adamdı. Hiç tebessüm etmeden, çok kısa cümlelerle konuşuyordu. Fuad ın biraz fransızca bildiğini anlayınca, yanındaki tercümana: "— Sana luzum kalmadı!" şeklinde bir işaret etti ve sonra dedi ki:

— Tabii ezberinizde bâzı parçalar vardır. Bunlardan birini okuyun bakayım.

Hâmid in Eşberinden bir meclisi bellemişti. İskender in aşkı ve ihtişamiyle küçük vatanını hakîr gören hemşiresi Sumru ya karşı Eşber in derece derece yükselerek kardeş katili olmağa kadar giden tehevvürünü gösteren büyük ve enfes rolü yaptı. Fransız, matruş ve aplak yüzünde kırışıkları arttıran bir dikkat içinde Fuad ı dinlemişti.

— Söyleyiş serbes. Ses tatlı, hele heyecan cidden samimî. Fakat siz hiç bir zaman bir trajedya aktörü olamazsınız. Bu şişman vucut, bu etli yüzdeki yumuk gözler, bu büyük vucuttan çıkan ince ses, bunlar ancak bir komedya aktörüne yarayacak aletlerdir. Türkçede Molyer in eyi tercümleri varmış. Bunlardan ezberinizde bir şey varmı?

Âdeta mağrurane: — Hayır, dedi.

— Siz bana on gün sonra Molyer den, mesela Hasis in veya Tartüf ün bir parçasını ezberlemiş olarak gelin!..

Söz kat'i idi. Fuat itaat etti.

***

ON seneden beri Millî tiyatronun tam birinci safa geçmiş aktörlerinden biriydi. Halk kendisini seviyor, büyük rolün kendisinde olduğunu haber aldığı her piyese bilhassa rağbet ediyordu. Muharrirler ve mütercimler, "Fuat için büyük bir rolü var!" deyerek piyeslerin kabul edileceğinden emin bulunuyorlardı. Fakat bunlar hep komedya rolleri idi. Antuvan ın hükümlerinde isabeti düstur olarak kabul edildiği için, kendisi bile bilahara dram ve trajedya rollarine geçmeğe çalışmamış, buna cesaret etmemişti. Tatlılardan ve böreklerden bahs edilirken gözleri parlayarak dudakları gevşeyip sulanan obur adam rolü; yedi kat bohçanın ardında gizlediği parasını sayarken elleri korkudan, meftunluktan, sevinç ve hırstan titreyen hasis adam rolü; sonradan ve kim bilir

nasıl edindiği zenginliği her kese ilan edebilmek için kendisini mütemadiyen rahatsız eden ve âleme mütemadiyen maskara olan adam rolü; torunu yerinde bir genç kız alarak başına bin bela getiren ve bu gelen belalarla da ancak gülünç olan adam rolü.. faciaya kadar gitse bile sadece güldürmek maksadiyle temaşagerin karşısına çıkan şahısların rolleri.. Onun söylediği sözlere ve canlandırdığı vak'alara halk uzun ve biraz kalın kahkahalarla gülerken, Fuad ın facialara yaramayan ince sesi hüzünle burkulur, fazla etli yüzünde keder ve isyan işmîzazları dolaşır, bakışları daima güldüren o küçük ve

Tiyatronun müdürü bu rolün tek seyircisi idi.

biraz yuvarlak gözleri hüzünle nemlenip bulutlanırdı. Komedya aktörü, bu sıfat kendisine bâzan tulûatların komiki-şehirliği gibi bir şey gelir, seyirci sıralarından yükselen kahkahalar, üzerinde bir hakaret tesiri yapardı. Bâzan birdenbire durur, irkilir, isyan edip bağırmak:

"— Ne gülüyorsunuz? Yaşattığım bu tipte ıztırabın ifadesi yokmu? Mesela çok sevdiğiniz bu Mürai, bu Tartüf rolünde gülünçten ziyade feci' yokmu? Bu kadar aldatabilen, bu kadar yalancı olan adam korkunçtur. Yaşamak için bu kadar aldatmak mecburiyetinde bulunan bir adam zavallıdır. Ne gülüyorsunuz?" demek isterdi. Lakin sahnenin esiri idi, her ne bahasına olursa olsun bu hayattan ayrılmamağa azmi vardı.

***

ÜÇ aydır sahneden uzak yaşayordu. Ağır ve affetmez bir hastalığın pençesinde günden güne eriyor, yüzünün o fazla etleri her gün daha azalıyor, ufalmış yüzünde gözleri şimdi büyük ve ateşli görünüyordu. Fakat Fuat, birdenbire gelip kendisini yere çalan bu hastalıktan dolayı pek müteessir değildi.

Sahneyi fevkalade özlemiş olmakla beraber, içinde yeni bir ümidin ateşleri yanmış bulunuyor, her gün baktığı aynada kendisini hep daha solgun ve harap gördükçe yeni bir ümitle renksiz dudakları açılıyordu. Daha sıhhatte bulunduğu en son günlerde; bir muharrir eski Roma hayatını tasvir eden klasik bir facianın tercümesini getirmişti. Bunda, Romalı bir serdarın hayatın kahr edici felaketleri içinde ezilip can vermesi gösteriliyordu. Ve aynada şimdi yüzüne bakarken, hakîkaten felaketler çekmiş, kurtulmak için ölümün seve seve beklenileceği felaketler çekmiş bir adam çehresi görüyordu. Hastalığın pençesinden henüz kurtulduğu gün, daha vucudu hiç kuvvetlenmeden, yüzünde henüz o ölüm rengi, sesinde bu yorgun ve bitkin eda ile Romalı serdarın rolünü oynamak hevesinde idi.

Hemen her gün, birkaç dakîkasını ne yapıp yapıp ayırarak ziyaretine gelen tiyatro müdürüne bu arzusunu açtı. O acaba Fuad ın yakında ölüme mahkûm olduğunu biliyordu da, son günlerini tatlı bir ümitle doldurmak maksadiyle mi bu arzuyu kabul etti, yoksa bir türlü yatağa yatmak istemeyerek dizinde bir battaniye ile sedire uzanmış olan adamın yüzünde ve halinde trajedyayı, haileyi hakîkaten canlı bir şekildemi gördü?

— Olur, dedi.

San'atkâr sevinmiş, bir çocuk gibi sevinmişti:

— Öyle ise bana rolümü gönder de hemen ezberlemeye başlayayım.

— Yorulmayasın sakın?

— Hayır, bilakis avunurum. Hem zaten kefeni yırtmış olduğumu pek eyi hiss ediyorum.

***

ROLÜ baştan başa ezberlemiş, hattâ o rol için lazım gelen kıyafeti de tamamiyle hazırlamıştı. Romalıların giydikleri entari içinde zavallı vucudu kayb oluyor, kollar

ve boyun bir iskelet inceliği ile meydana çıkıyordu. Bu incelmiş vucudu, sapsarı olmuş rengi ve çukura batmış gözleri ile seyircilerin karşısına çıktığı zaman halkın duyacağı ürpermeyi düşündü. Onu senelerce bir hakaret gibi müteessir eden kahkahalar halkın dudaklarında artık donacak ve halk onu bir komik saydığı, bu kadar hata edebildiği için kendi kendinden utanacaktı. Fakat daha eyileşmeden, rengi düzelip sîması daha etlenmeden, bu yarı ölü halinde oynayabilseydi! Nekahet devresini de beklemeden sahneye çıkmak isteyordu. Bundan dolayı hastalığı yeniden tepse bile, bir gecenin zaferi bir ömür kadar güzel olabilirdi.

***

KENDİNİ bilhassa eyi bulduğu bir sabah, bunu müdüre söyledi. O kabul etmek istemeyor:

— Nasıl olur? Çok hastasın, bir kere doktora sormalıyız, diyordu.

Fuat ısrar etti: — Brak, canım, ben eyi olduğumu hiss ediyorum. Esasen hazırlanmak da on on beş gün sürer. O vakte kadar büsbütün eyi olurum. Sana son pérdedeki rolümü yapayım da gör.

Müdürün îtirazını dinlemeyerek ayağa kalktı, rolün kıyafetine girmek üzere yandaki odaya geçti. Beş dakîka sonra avdetinde, tepeden tırnağa kadar bir Romalı kıyafetine girmişti. Ve girer girmez, son perdenin son meclislerini oynamağa başladı. Roma nın en çok nifak ve hırs içinde yüzdüğü devirlerde yaşamış bir serdar tasvir ediliyordu. Ve zaferden zafere sevk ettiği orduların başından düşmanlarının desiseleri yüzünden alınıp bir köşeye atılmış olduğu halde, yine kendinden korkulan ve aleyhinde türlü tertibat alınan bu serdar, zaten ölümün pençesinde bulunuyor, zaten ölümle pençeleşiyordu. Tiyatronun müdürü, karyolanın ayak ucundaki koltuğa gömülmüş, iki eli şakaklarında, Fuad ın nihayet oynamak mazhariyetine eriştiği trajedya rolünün tek seyircisi oldu. Onun bir türlü sevemediği, severek oynayamadığı komedya rollerini bütün bir halk seyr ederken, oynamak için vucudunun belki son kuvvetini verdiği bu trajedya rolünün yalnız bir seyircisi vardı. Ve bu münferit seyirci, hayret, merhamet ve korku içinde, ıztırap ve ölüm sahnesinin ne dereceye kadar sahih ve ne dereceye kadar oyun olduğunu kestirememekten mütevellit ürpertilerle gark olmuş, sonuna kadar seyr etti. Kesik kesik öksürürken, dönen başını iki eliyle sıkarak yere düşmemek için oraya buraya dayanmak mecburiyetinde kalırken: "— Benim için artık her şey geç kalmıştır, işte artık ölüm terleri, ölüm terleri döküyorum!" deye ellerini alnında gezdirirken ne dereceye kadar rol yapıyordu? Zavallı Fuat da bunun farkında değildi. Ve tiyatrodan gönderilmiş deftere bakarak ezberlediği rolde yavaş yavaş yatağa yaklaşması, yavaş yavaş yatağa düşerek ölüm soğuğuna karşı sırtındaki entariye büsbütün sarılıp büzülürken uzun uzun öksürmesi, ve sonra, birden bire gözlerini hayata kapaması yazılı bulunduğundan o da yavaş yavaş yatağa yaklaşıyor, vucudu ağır ağır yatağa düşüyordu. Bunlar hep rol îcabımı idi? Sahne müdürü de, aktör de öyle zann ediyorlardı. Sonra, aktörden (rol îcabı) kısık kısık sesler çıktı, öksürükler duyuldu, ve birden bu sesler, bu öksürükler rolün îcabına uymadı. Yatağa düşen aktör, cesedi bile düşmanlarını ürkütecek bir muazzam Roma serdarına yakışmayacak bir perişanlık içinde vucudu iki kat ola ola, yüzü morara kızara öksürüyordu. Ve artık piyesin daima mûtena sözlerini söyleyemeyor, ağzından boğuk seslerle beraber beyaz bir köpük geliyordu. Sahne müdürü ayağa kalkmıştı, fakat hâlâ mütehayyir, hâlâ müterediddit, ilerleyemedi. Ve o, sanki bir şey bekler gibi ayakta müterediddit dururken, aktörün gözleri birden cama benzedi, yana kaydı, ve kollariyle bacaklarındaki ihtilaçlar birden durdu.

***

MEŞHUR Komedya aktörü Fuat Raif, hayatında ilk defa olarak oynadığı trajedya rolünü, o rolün tıpkı aslı gibi, ölümle bitirmiş, son ölüm sözleriyle beraber can vermişti.

Fakat çok memnun ve mağrur öldü. Çünkü tek seyircisinin gözlerindeki hürmet ve korkuyu son ânına kadar fark etti, ve bu hürmet ve korku ile dolu gözlerin hayranlığı senelerce kulaklarını tırmalamış ve kulaklarında uğuldamış kahkahaların inkisarını unutturacak kadar büyük ve mutlak olmuştu.

"Onikî ay Demeti"nden:

MART

Bulutlardan süzülüp baharın düştü rengi
Damla damla denizin berrak mavi kalbine.
Temiz bir çocuk ruhu doldu her yere yine

Her gürültü; her seste başka hayat ahengi,
Her nefeste, her şeyde bir sevinç denizi var.
Yeni doğan dünyada saadetin izi var.

Sulardan esen rüzgâr okşayor yaprakları,
Bayramda birbirini öpen bebekler gibi.
Güneşle yıkanırken semanın temiz kalbi.
Bulutlar bir uykudan kalkan göz kapakları.

VAHDET GÜLTEKİN

Küçük Çocuklarda Teşekkül

YENİ doğan bir çocuğa yabancı bir kimse baktığı zaman onda bütün yeni doğan çocuklardan farklı bir şey göremez. Ellerini ayaklarını kımıldatıyor, suratını buruşturuyor, ağlama denecek bâzı sesler çıkarıyor; işte o kadar. Onda şahsi ve hususi sayılacak hiç bir şey keşf edilmez. İlk haftalarda anası babası bile çocukta bir şahsiyetin mevcudiyetinden bahs edemez. Sonra neler oluyor da etrafındakiler o çocukta kendine mahsus bir şahsiyet fark etmeye başlayorlar?—Bir çok şeyler: mesela bir gün yavrunun bakışında babasının veya annesinin bakışına benzer bir hal keşf edilir ; yahut bir gün teyzesi tuttuğu zaman ağlarken sustuğu görülür; teyze artık buna bayılır, çünkü çocuğun kendisini sevdiğine hükm eder; çocuk yanında olan birisi odadan dışarı çıkarsa ağlamağa başlar, tekrar dönerse susar. Derhal hakkında: «Ne tuhaf yumurcak. İlle dediğini yapacak.» gibi hükümler verilir. Çocuğun istediği veya istemediği bir sürü şeyler olur, büyükler bunların hepsini anlamağa ve çocuğun arzusuna göre hareket etmeğe mecbur olurlar. İşte çocukta bir şahsiyet alametleri görünmeye başlamıştır. Yavrunun ne zaman etrafındakilere karşı ayrı ayrı *muamelesi* görülürse, birinin kucağına gülerek sevinerek atılırsa veya onu yadırgayıp ağlarsa; ne zaman başka çocuklarda görülmeyen her hangi bir hali görülürse... artık o çocukta şahsiyet başlamıştır demektir.

İki üç yaşına basan bir çocuğun bir şahsiyeti olduğuna kimse şüphe etmez; artık onun nasıl bir küçük adam olduğu tetkîk edilir, o şahsiyetin terbiyesine alâkadarlık gösterilir. Bir çocuk yuvasında birkaç çocuk birden müşahede altına alınırsa iki çocuğun bile birbirine benzemediği görülür. Ahmet daima neş'elidir, arkadaşlariyle oynamağa koşar ; Mehmet bir kenara çekilr, başkaları oynarken o yalnız seyr eder; Ali sevine sevine kendisine öğretilen « teşekkür ederim », « lutfen » sözlerini sarf eder, Veli bu gibi tekellüfleri hiç sevmez, annes ve di-

Şahsiyet Nasıl Eder?

Columbia darülfünunu Muallim Mektebi Çocuk Ruhiyatçısı Bess V. Cunningham dan telhisen.

ğer mürebbileri ona nezaket formüllerini söyletmek için çok zahmet çekerler; Fikriye çok ciddi ve çok dikkatlidir, olur olmaz işlere karışmaz, sorulan bir şeye ağır ağır, çekinerek cevap verir; Şükriye savuruktur, üstüne başına dikkat etmez, buna mukabil annesinin ufak tefek hizmetlerine koşar...

Bu çocukların terbiyesiyle ayrı ayrı meşgul oluyoruz. Onlara eyi çocuk olmak, arkadaşları ile eyi geçinmek, nazik olmak; başkalarını incitmemek gibi itiyatlar vermeğe çalışıyoruz. Çocuğa göre de kolaylıkla veya az çok zahmet çekerek buna muvaffak oluruz; fakat hiç bir zaman o çocukları birbirlerinin aynı yapamayız; birinin çabuk kızmak veya çabuk ağlamak, diğerinin sükûnetini muhafaza etmek, başkasının en küçük bir söz üzerine kulaklarına kadar kızarmak, bir başkasının hiç sıkılmadan yüze karşı durmak... gibi türlü türlü şahsi hususilikleri, farklı seciyeleri kalır.

Çocuktaki şahsiyet üzerine tesiri olan amillerden biri verasettir. Bir çocuğun güzel veya çirkin, uzun veya kısa boylu, zeki veya gabi, istîdatlı veya istîdatsız olması verasete taallûk eden bir meseledir. İrsi kabiliyetsizlikleri ve kusurları terbiye ile tâdil etmeğe imkân vardır, fakat kâmilen kaldırmağa yoktur. Bununla beraber en anormal çocuğa bile faideli itiyatlar aldırılabilir ve bnna çalışmaktan vazgeçmemelidir.

Mutahassısların laboratuvar tecrübelerinden alınan neticeler arasında terbiye noktasından büyük ehemmiyeti olanlar vardır. Dr. Watson un kendi tecrübelerinden çıkardığı şu neticeler bu ehemmiyettedir: çocukta her hangi bir müdahaleye mukavemet fıtridir. Korku aksülamelleri âni bir gürültü veya istinad edilen bir şeyin birden bire çekilmesi gibi sebeplerden husule gelir. Umumiyetle çocuklar okşanmaktan ve temin olunmaktan memnun kalırlar.

Bir çocuğu bileğinden veya dirseğinden tutup hareketlerine mâni olmak derhal mukavemete sevk eder. Çocuk ayağı ile teper, kızar, her ne suretle olursa olsun kurtulmağa çalışır. Bu mukavemetin başlıca sebebi niçin bileğinden, dirseğinden tutulduğu hakkında kendisince mâkul bir sebebin bulunmamasıdır. Bu mudahalede onu tutuan ve hareketlerine mâni olan büyük adamla kendisi arasında anlaşma yoktur. Yoksa çocuk bu mudahalenin hikmetini bilmiş ve kabul etmiş olsa mukavemet etmeyecekti.

Mürebbi ile çocuk arasında anlaşma prensipi çocuk terbiyesinde pek mühimdir. Anneler ve bütün mürebbiler bu prensipi bilmiş olsa çocuklarını terbiye ederken rasgeldikleri güçlüklerin çoğunu yenmek yolunu bulabilirler. Sokakta annesiyle yürüyen küçük bir çocuk yol üzerine inmeğe annesi ise onu mütemadiyen yaya kaldırımına getirmeğe çalışır. Çocuk bu müdahaleye kızar, mukavemet eder. Fakat

annesiyle aralarında bir anlaşma mevcut olursa onu titizlendiren, kızdıran sebepsiz müdahale amili kalkmış olur; çocuk da kendiliğinden uslu uslu annesini tâkîb eder.

SULHU TEHDİT EDEN HADİSELER

Tâmirat Meselesi

Hitler Kimdir?

ADOLF Hitler Aşağı Avusturyada, Bresau şehrinde, 21 Nisan 1889 da doğmuştur. 11 yaşında Viyana ya giderek îlan ressamlığına intisab etti. Henüz pek genç iken Sosyalist oldu. Umumi muharebede Avusturyanın bir avcı alayında askerliğini yaptı, bütün harp esnasında ancak çavuş rütbesine terfi edebildi. Mütarekede Münih e giderek tekrar fırçalarına döndü. Onu istihdam eden atelyede bir grev koptu ve Hitler ilk defa olarak arkadaşları tarafından müdürün yanında mataliplerini müdafaya memur edildi. Bu işi o kadar hararetle yaptı ki müdür hatipliğini takdir ederek kendisine şöyle dedi:

«Hitler, hayatta muvaffak olacaksınız. Sosyalist kalırsanız muhakkak sendika kâtibi olursunuz; nasyonalist olursanız büyük bir hatip olarak tanılacaksınız.» Bunun üzerine o da kararını verdi: hem sosyalist kalacak hem de nasyonalist olacaktı... Programı sonra düşünecekti.

1919 yazı esnasında Münih in bütün birahanelerinde görünürdü, bilhassa Hofbrau onun bir az da karargâhı olmuştu. Tekrar askerlik üniformasını giydi ve inkîlap hareketini bastıran Ceneral Epp onu tâlimatçı zabit olarak kullandı; bu sırada Ludendorff ile tanıştı ve birleşti. Fakat Hitler Cenerallın bati tabyesinden ayrıldı ve kendi başına fırkayı idareye girişti. Bavyera prenslerine yanaştı ve fırkasının sandığına para koparmak için Ford a bile müracaat etti. Üstünde askerî üniformasını andıran ve o zamandan beri hayalini o şekilde tespit eden bir spor elbisesi olduğu halde bütün memleketi dolaştı; kuvvetli hatipliği ile gözlerini kamaştırdığı kütlelere programını îzah etti: «Bavyera Bavyeralılarındır. Devlet (Reich) in Faşizm ile temizlenmesi... Sosyalizmin ve Yahudilerin nufuzuna mâni olmak - bir vatan altında Avusturya ve Bohemya Almanlarını da toplamak, fakat cenubi Tirol Almanlarına dokunmamak, çünkü Almanyanın tabii müttefikî olan İtalyayı gücendirmemek lazımdı.»

Hitler in bir alman müzesinde balmumundan yapılmış bir heykeli.

Haftalar, aylar geçtikçe program aldı yürüdü, spor şenlikleri ve ücretli konferanslar ile fırka günden güne büyüdü. 1923 birinci teşrininde Ludendorff ile beraber, Berlin üzerine yürüyüş emri verildi: siyah gömleklilerin Roma üzerine yürüyüşü gibi. Münih te muvakkat bir hukûmet bile teşkil ettiler. Fakat Berlin den gönderilen muntazam bir fırka asker hareketi bastırdı; Ludendorf file Hitler tevkîf olundu. Ceneral tebriye edildi, Hitler vatana hiyanet cinayetiyle beş seneye mahkûm oldu. Mahkeme reisi mildiyetini sorduğu zaman o: «Vatanım yoktur, fakat

Nasyonal-Sosyalistler Franzesfelde de bir merasim esnasında.

mensup olduğum Cermen ırkı ile iftihar ederim» deye cevap vermişti.

İki küçük Hitlerist.

Az sonra cezası tecil edildi. Fransızlar tarafından Rein havzasının işgali üzerine Ruhr a gitti, millî hareketi cesim sınaatın menfaatine muvafık surette idare etti. Bu sayede cesim sınaat sahiplerinden büyük sermayeler tedarik etti, 1925 senesi nihayetine doğru ırkçı (Raciste) fırkayı tesis etti, resmî organı «Halkın müşahidi-Völkişher Beobahter» gazetesi oldu. Bunun üzerine Pomeranya nın büyük çiftçileri de, başta bizzat Hugenberg olmak üzere, bu harekete alâka gösterdiler. Irkçı fırka Young planına karşı şiddetle mücadele etii ve bu sayede 1930 seçkilerinde Reihstag meclisine 110 millî sosyalist mebus girebildi (yalnız Hitler Almanya yerlisi olmadığı için seçilemedi). Fakat bu vaziyet hoşuna gitmeyor değildir, çünkü ona perde arkasından fırkayı idare etmek fırsatını veriyor.

Son iki senede nufuzu gerek Almanya dahilinde gerek bütün dünyada son derece artmıştı. Taraftarlarının miktarı günden güne çoğalıyor. Şimdiki halde Hitleristler 1.000.000 a baliğ olmaktadır. Hitlerin, bir gün, belki pek yakında, bütün Almanyaya hakim olabileceği söyleniyor, kendisinin buna kuvvetle iymanı vardır.

Hitler ne diyor?

İktidarı aldığımız zaman ne yapacağız?

Adolf Hitler

MEMLEKETİN yapısında husule gelmekte olup yarının Almanyasını teşkil edecek olan değişmeleri tanımadan bugünün Almanyasını ne anlamak ne de layıkîyle takdir etmek mümkündür. Alman milleti tarihî yolların çatıştığı bir noktaya, iki ayrı yol gösteren iki levha önüne gelmiştir; bu tarihî dönemeçte eski zihniyet yeni zihniyete karşı ümitsizce mücadeleye girişmiş ve millî sosyalizm yeni Almanyanın hakîkî çehresi halinde görünmeğe başlamıştır. Milli sosyalizm yeni bir siyasi ideal yaratmakla meşguldür, bu ideal yıkılmak üze-

re olan burjuva ve proleter ideolijisi ankazı üzerine bina edilmiştir. Bu ideal ilan ediyor ki en yüksek kîymeti haiz içtimai unsur ne fert ne de beşeriyettir, ancak millettir. Bu akîdeye sadık kalan millî sosyalizm başka milletleri idare ve istismar etmekten çekinir. İstediği yalnız ve yalnız şudur: Alman milletine yaşayacak kadar yer brakılsın. Büyük ve hür bir milletin bunu istemeğe hakkı vardır.

Brunswick de faşistler, reislerini selamlayorlar.

Almanyada Hitler hareketinin muzaffer olması harpten evvelki Almanyanın muzafferiyeti olmayacaktır. Eski Almanya tarihe karışmıştır, her ne kadar millî sosyalistler, vatanlarının hürmetkârı sıfatiyle, onu küçültmek istemeyorlarsa da; *nazi* rejimi maziye rücu olmayacaktır. Nazi bayrağı altında, yeni bir ırk, yaşamak hakkını kazanmak için, harb ediyor.

Harp mesuliyetini taşımayan ve iddia olunan mücrimiyeti kabul etmeyen bu genç Almanya mukadderatını milli sosyalist hareketine tevdi etmiştir, gayesi de daha eyi bir yaşayıştan kendisini mahrum eden ve daha uzun nesiller müddetince mahrum edecek olan harp borçları yükünden kurtulmaktır. Harp borçları meselesiyle beraber memleketin sulh içinde yeniden îmarı meselesini hall etmeğe karar veren genç Almanya, onu bugün mali ve ahlakî harabiyete sürükleyen marksist unsurları hükmü altına almak niyetindedir. İki bin senelik bir

(Devamı 75 inci sahifede)

Bir genç kadın, Hitler e buket takdim ediyor.

Hitler, hucum taburlarından birinin sancağını selamlayor.

Sıhhat–Muvaffakîyet–Saadet

J. Tomine

Çocukların Ahlakî Terbiyesi

«İlk seneler zarfında ailenin bütün meşgalesi çocuğa munhasır olmalıdır.»

Çocuk daha genç yaşta iken aile içinde seciye ve zekâ terbiyesine başlanmalıdır ki bu suretle tahsil çağında mektep muhitinin vereceği terbiyeye esaslı ve kavi bir zemin hazırlanabilmiş olsun.

En mühim mesele çocukta eyi tabiatlar yaratmaktır; çünkü ancak bu eyi tabiatlarla, fena temayüllerin önüne geçilebilecektir.

Eyi ve müspet bir terbiyeyi ancak güler yüzle, itimatla, eyilikle elde edebileceksiniz. Tabii surette yetişmek için, çocuk ferah ve neş'eli bir muhite muhtaçtır. Bu muhit onu okşar, ona muhabbet gösterir. Fakat bu hususta anneye düşen vazife çok mühimdir: «Fazla serbestliğin çocukta mizaç değişikliklerı yapmasına meydan vermemelidir; bunun için annelerin çok metin bir seciyeye ve iradeye sahip olması lazımdır.»

Çocuğun hassasiyetini nahak yere tehyic etmeyiniz. Çocuk etrafını anlamaya başlar başlamaz, ekseriya anne onu azarlar, oyuncağını saklar, ağlatır, hırpalar, umacılar, cadılar, hortlaklar ve daha bilmem nelerle, hayalî tehlikelerle o müdafaasız yavruyu ürkütür. Çocuğu itaata sevk etmek için en çok müracaat edilen yol, bu korkutma yoludur.

Bu yol çok teessüf edilecek bir tedbirdir. Uzvi noktai-nazardan, böyle bir terbiyenin yaptığı hassasiyet ve heyecan, deveranı-dem cihazında teşevvüşler doğurur; şuur noktai-nazarından, çocukluk tahayyülatını gayrıtabii surette büyütür ve onda gayrıhakîkî şeylerin nufuzu altına girmek kabiliyetini çoğaltır; ahlâk noktai-nazarından ise böyle endişeler ve heyecanlar utangaçlığa, iradenin mahv olmasına mincer olur; bu helecanlar, kendilerini mütemadiyen işgal eden hayalî tehlikelerin korkusu ile hiç bir şeye cesaret kuvveti kalmayan ve hayatta bâzan önümüze dikilen hakîkî mani'ler karşısında da aciz kalan korkak mahlûklar vucuda getirir.

Bu suretle terbiye edilen çocuk, çok mütehayiç ve zararlı surette hassas olur: ve hayatta çok müşkül vaziyetlerde kalır.

Bilakis, çocuğunuzun cesaretini her şekil altında ve her vasıta ile artırmaya çalışmalısınız.

Çocuğunuzu karanlık bir yerde bir şey aramaya yollayınız; ona: «Haydi benim arslan çocuğum, deyiniz, kilerden bardağı al da getir». Kendisi hakkındaki bu teveccühünüzden memnun kalacağı şüphesiz bulunan çocuk, müşkül bir işi muvaffakîyetle görmüş insanlara mahsus bir tavırla göğsünü gererek bardağı getirir ve size bu suretle bir hizmet ifa etmiş olmaktan sevinç duyar. Onu hiç bir şeyden; karanlıktan, fırtınadan, hayvanlardan korkmamaya alıştırınız. Eğer başka birisi ona, olmayacak hayallerle dolu bir şey anlatmış ise derakap bunun yanlışlığını söyleyerek fikrini tashih ve onu îkaz ediniz. Eğer sizden hikâye, masal isterse, ona tarihî vak'aları, cesur adamların hayatını, La Fontaine in bugünkü hayata tatbîk edilmiş masallarını, terbiyevi kîymeti olan masalları anlatınız.

Her hangi fena bir hadiseden duyduğunuz nedameti kat'iyen çocuğunuzun yanında ızhar etmeyiniz. Onda fenalıktan pişman olmak hissini değil, eyilikten sevinç duymak hissini kuvvetlendiriniz. Ona: «Yalan söylememelidir.» demeyiniz; «Daima doğruyu söyle.» deyiniz. Onun zihnini fenalıktan sakınmaya değil, eyiliği tanımaya ve onu yapmaya sevk ediniz.

Bütün cehdinizle onu bu eyi hislere alıştırınız; gayet seyrek cezalandırınız ve eğer cezalandırmak mecburiyetinde kalırsanız, dirayetinizi ve hüsnü-telekkînizi musamaha ile kullanmaya çalışınız: «Çocuğunun yanında hiddetli hareketler yapma, ona fena bir misal teşkil etmiş olursun.

«Onu dövme. Onunla mülayemet ve ciddiyetle konuş; ona daima cesaret ver, cesaretini kıracak hareketlerde kulunma.

«Fırsat buldukça onu mükâfatlandır. Çocuğa: sen fenasın, çirkinsin, yahut aptalsın, bir şeyden an-

(Devamı 78 inci sahifede)

İnsanımsı Maymunların

Hayatın En

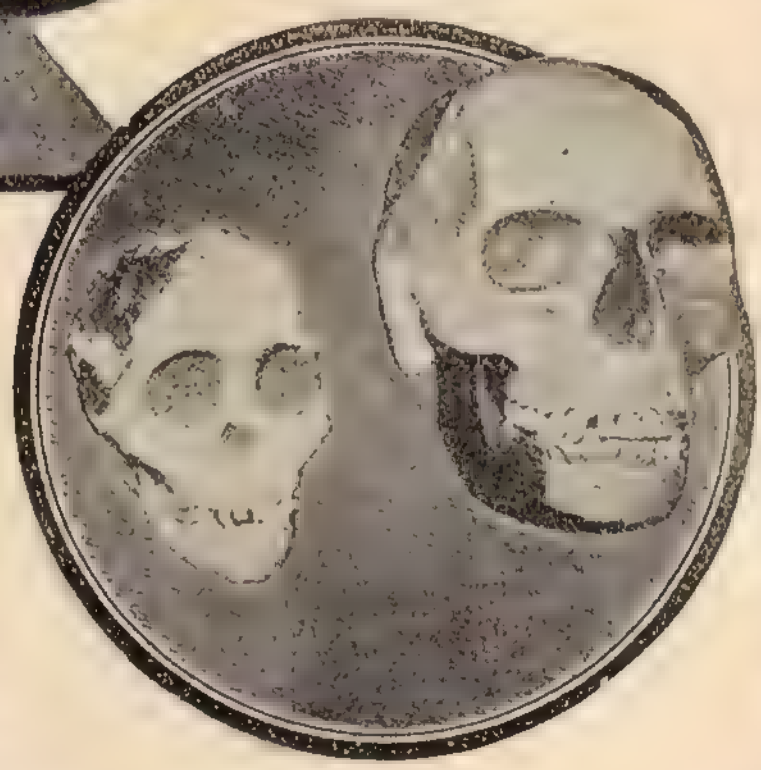

Yokarıda solda: Cava Pitekantropus u bu iptidai heyette tasavvur edilmektedir.

Aşağıda solda: Afrika insanı,sağda: Piltdown insanı; bulunan kemiklere göre tekrar kurulan kafaları.

Amerika tarihi-tabii Müzeum u alimlerinden Dr. W. Gregory nin mükâleme suretindeki îzahlarını aynen derc etmekte idik. Fakat birkaç aylık makaleler toplanmış olduğu için bu îzahları ay: ay hülasa ederek vermeğe luzum hasıl oluyor. Dr. Gregory nin îzah ettiği gibi, küremiz bir milyar sene yaşadıktan sonra, hayat su birikintileri içinde tutkal kıvamında ufak ufak lekeler halinde görülmüştür. Bunlar o zamanki kimyevi kuvvetlerin mahsulü sayılıyor. Hayati madde evvela hücre grupları halinde iken kurt biçiminde mahlûklar haline geçmiş, daha sonra hava teneffüs eden su mahlûkları ve balıklar hasıl olmuştur. Buradan karaya da sirayet eden hayat sahibi mahlûklardan türlü türlü hayvanlar teşa'ub etmiş, nihayet maymun şûbesinden uzun bir tekâmül ile insanımsı, yarı insan yarı maymun, denebilecek mahlûklar zuhur etmiştir. Bugün mevcut maymun şûbelerinden kuyruksuz ve en mütekâmil olanları ile insanlar arasındaki fark çok büyüktür. Burada hayat zinciri kopmuş görünüyor, bu zinciri tekmilleyen halkalar kayb olmuş olmak lazım gelir. İnsana menşe' olan insanımsı maymunlar milyonlarla seneler orman hayatından uzak yaşamak suretiyle tekâmül ederek hakîkî insanlar zuhûr edebilmiştir.

DR. GREGORY insanların ilk ecdadı sayılmak lazım gelen insanımsı mahlûkların îzahına başlayor.

İnsanları insanımsı maymunlardan ayıran hakîkî vasıf söz söyleyebilmektir. Bu istîdat, insanlar içtimai bir hayvan olduktan sonra tedricî bir surette husule gelmiştir. Hattâ taştan aletler îmal eden ilk insani mahlûkların söz söyleyebildikleri şüphelidir.

İnsanımsı maymunları daha ziyade tekâmül ederek insanlığa doğru yürümeğe, bilgilerini hıfz ederek lakırdı ile meramlarını ifade etmeğe icbar eden mühim hadise eski orman muhitinin yok olmasıdır. Ormanlar eski halleri üzerine berdevam olsaydı içinde yetişen ve yaşayan maymunların hayat tarzlarını değiştirmeğe ihtiyaçları olmayacaktı, binaenaleyh vucutlarında, dımağlarında, zihinlerinde hiç bir değişiklik olmayacak, eskisi gibi maymun olarak kalacaklardı. Nitekim ormanlar içinde kalan maymunlar değişmemiş ve tekâmûl îtibariyle insandan birkaç halka geri kalmışlardır.

İlim adamları en büyük dîkkatlerini hayat zincirinden kopmuş olan bu *zayi' olmuş halkalara* vermişlerdir. *Zayi' olmuş halkalar* deye insan ile büyük kuyruksuz maymunlar arasındaki hayat zin cirinin tekmilliediği farz olunan ve bugün arz üze-

Çene kemikleri: (Üstte:) Bugünkü insan (Ortada) Piltdown (Aşağıda) Orang-Otang.

İnsan Oluşu

Büyük Sırrı

Mağara insanlarının hayatı.

(Altta): Dr. Gregory Afrika insanının kafa tasındaki beşerî çizgileri gösteriyor.

rinde hiç yaşamayan, kâmilen yüzbinlerle senelerden beri munkarız olan mahlûklara deniyor. Zincir nasıl halka halka uzanıp gidiyorsa mahlûklar da hayat silsilesi üzerinde böylece çeşitten çeşide, neviden nev'e, ta menşeden, tedricî bir teselsülle ayrılıp gitmektedir. Yan yana olan iki çeşit arasında büyük farkların bulunması mümkün değildir. Nerede büyük farklar görülürse mutlaka ara yerde tedricî vasıflarla ikisini birleştiren başka halkaların bulunduğu muhakkaktır.

Zayi' olmuş halkalar olmak üzere birçok insanî mahlûklar tasavvur ile ihya olunmuştur. Bu tasavvur ve ihtimale vucut veren deliller pek çoktur, fakat en mühim delil bu mahlûkların ince kum tabakaları içinde brakmış oldukları kafa tasları ve diğer kemiklerdir. Bu kemiklerin hepsi fosil (müstehase-topraklaşmış bir halde) bulunmuştur. Bunların en meşhurlarını birer birer gözden geçirelim:

En evvel Cava da bulunan ve Cava nın *pilekantipus* u (maymun insanı) denilen mahlûkun mevcudiyetini bildiren kemikleri alalım. Bunlar 1891 de Hollandalı alim Dübois tarafından keşf olunmuştur. Fakat bu kemikler bir Mısır mumyası gibi güzel güzel bir beze sarılmış, tabuta konmus, üstüne ismi adresi yazılmış olarak bulunmuş değildir. Solo nehrinin kadim mecrası üzerinde derin bir tabakada dağınık bir halde bulunmuşlardır. Bulunan kemikler: bir kafa tası, sonra uyluk kemiği, daha sonra üç diş ve nihayet çene kemiğinin bir parçasından ibarettir. Bu dağınıklık alimler arasında bir çok munakaşalara sebep olmuştur. Evvela, bu kemiklerin hepsi tek bir mahlûka mı, yoksa birkaç tanesinemi aittir, meselesi ileri sürüldü. Sonra, kafa tası bugünkü insanın kafa tasından o derece aykırı şekilde idi ki bâzı alimler bunun beşerî olduğuna bile ihtimal vermeyordu. Gibon cinsinden bir maymuna ait olmasını hakîkate daha yakın buluyorlardı. Halbuki uyluk kemiği tamamiyle beşerî idi. İkisi

Neandertal adamı (kafa tasına et geçirilmiş farz olunduğu takdirde).

azı dişi olan dişler ise maymun ve insan dişleri arasında kalıyorlardı.

Alimler arasındaki münazaalara en ziyade insan ve maymun kemiklerinin birbirlerine benzeyişi sebep oluyordu. Fark büyük olsaydı münakaşaya luzum kalmazdı. İşte *Cava pitekantropus* u kemiklerinin açtığı dâva otuz sene sürmüştür. Nihayet 1921 de yine Dubois nın kendisi o keşf etmiş olduğu kafa tasının alçıdan bir taslağını çıkararak meseleyi hall edebilmiştir. Bu taslak üzerinde dımağın brakmış olduğu izler görünebiliyordu. Bu izlerden şüphe kalmayacak surette kafa tasının beşerî sayılması alimlerce kabul olunmak zarureti hasıl olmuştur. Bu suretle Cava nın pitekantropusu zayi' olmuş halkalardan biri sayılmıştır. Yâni mevcut maymunlardan hiç bir nev'i, dımağın haricî izleri îtibariyle, pitekantropus ile aynı nevi'den olmak üzere hayat silsilesine ithal edilemez. O dımağ ancak insanın beyniyle mukayese edilebilir. Hattâ o dımağın sahibi olan mahlûkun söz söyleyebildiğine de kuvvetle ihtimal verilmektedir.

Aynı vasıfları haiz kafa tasları daha başka yerlerde bulunmuştur. Bu maymun-insanların ne kadar zaman evvel yaşadıkları hakkında muhtelif kanaatler vardır. Her halde büyük *Don* (incinat) devrinin başlangıcından beri yaşamış olduklarına hükm edilebilir. Bu da aşağı yukarı 1.000.000 sene demektir.

Cava pitekantropusundan sonra insana yakın, daha iptidai ve daha eski bir enmuzeç olmak üzere, cenubi Afrikanın insan-maymunu gösteriliyor. Bu mahlûkun kafa tası 1925 de Dr.R. Dart tarafından keşf edilmiştir. Bunun doğrudan doğruya insanların ceddi sayılabilecek ilk halkayı teşkil ettiğine kuvvetli bir kanaat vardır. Bulunduğu yer son derece dîkkate layıktır, çünkü orası öyle bir yerdir ki arzıyat alimlerince bir milyon seneden beri ağaçsız olmak lazım gelir. Böyle bir muhit, az yukarda îzah ettiğimiz gibi, maymunların insanlaşması için elzem olan muhittir. Afrika

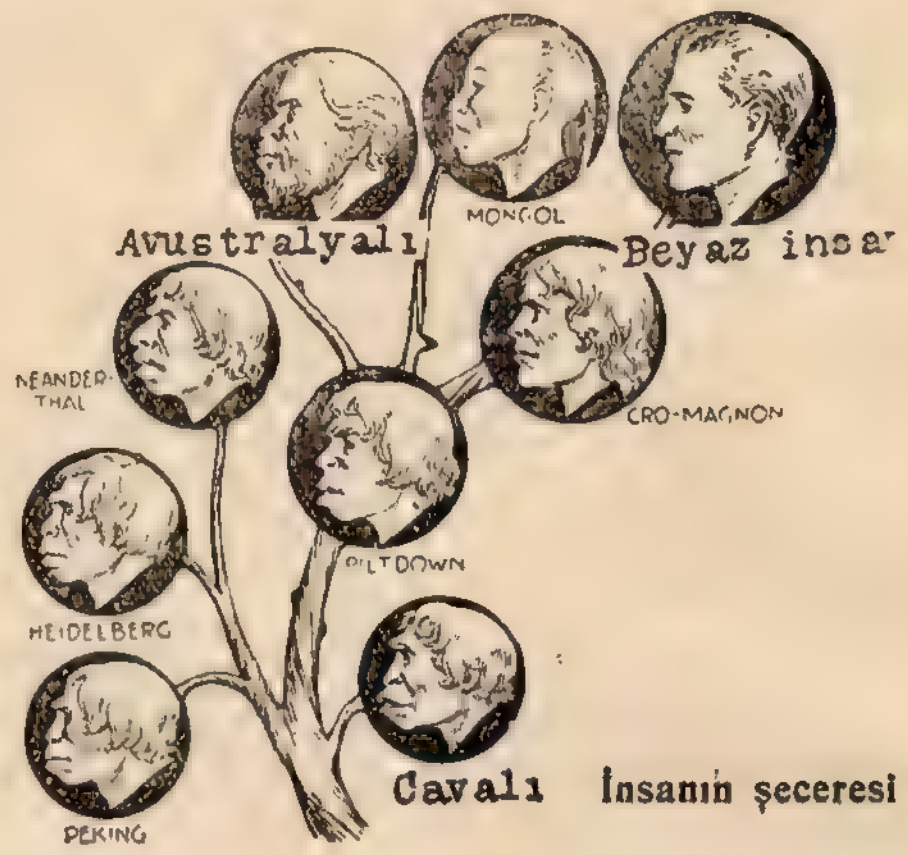

Cavalı İnsanın şeceresi

maymun-insanının her halde Cava pitekantropusundan çok daha eski olduğu da anlaşılmaktadır.

İnsanın menşei sayılmak lazım gelen yer hususunda dahi alimler arasında münakaşalar olmuş ve olmaktadır. İnsan menşeinin milyonlarla senelerden beri ormansız ve geniş bir mıntaka olmak lazım geldiği kolay anlaşılan bir şeydir. Bu gibi mıntakalar ise eski dünyada, Asya ortasında ve Afrika cenubunda vardır. Amerika ile Avustralyanın beşere menşe' olamayacağı umumiyetle kabul edilmiştir. Noktai-nazarlar ikiye ayrılıyor: Darvin e göre insanın menşei cenubi Afrika olmak lazım gelir, fakat diğer alimler insanın beşiği olmak üzere daha ziyade orta Asyayı kabul ediyorlar.

Zayi' olmuş halkalardan sayılmak üzere şöhret kazanmış kemiklerden biri de Piltdown insanına ait olan kafa tasıdır. Bu kemik İngilterede bulunmuş ve bulunduğu mahalle nispetle sahibine Piltdown insanı denilmiştir. Bu kafa tasını bir işçi toprağı kazarken bulmuş, kazmasiyle de parçalanmıştır, bu kemik parçalarını toplayıp Britiş Müzeum a götürmüşler, muhtelif alimler ayrı ayrı o parçaları bir araya getirerek kafa tasını eski halinde ihyaya çalışmışlar; fakat vasıl oldukları neticeler birbirinin aynı olmamıştır. Aynı yerde bulunan iki üç dişle bir çene parçası da münakaşalara sebebiyet vererek işin içinden sağlam bir netice ile çıkılamamıştır.

Bulunan fosil insan kemikleri pek çoktur. En sonra bulunanlardan biri Pekin insanı namı verilen

(Devamı 79 uncu sahifede)

Dünya Filmi

1313.000 kilometrelik mesafeyi 11 günde kat' ederek Londra dan Kap memleketine giden ve tekrar oradan Londra ya dönen "Helena„ tayaresi.

Tayyareden paraşütle harikulade bir iniş... Drawing hava paraşütü denilen bu yeni sukut cihazı İngiltere ve Amerika hava kuvvetlerinde kullanılmaktadır.

Fransız hava kahramanları Cadas ve Robida: Fransız Hindi-Çinisinden Fransaya 77 saatte gelerek Costes ve Bellonte un rekorunu kırmışlardır.

Japon başvekilinin hususi hayatı.

Japon piyadesi Chinchow da hukûmet konağını işgal ediyor.

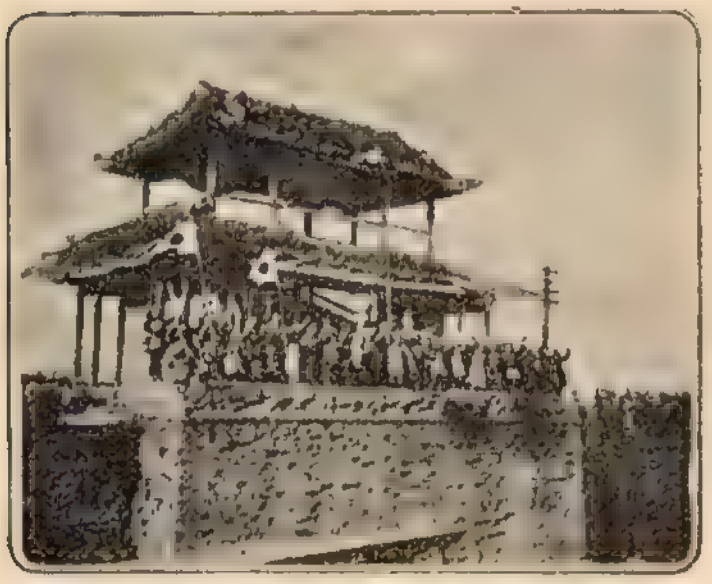

Japon piyaeesi: Chinchow şehrinin su larında şenlik yapıyorlar.

Japon suvarisi Chinchow yolunda.

Bir Japon askerî tayyaresi bomba alıyor.

Bir Japon gazeteci kadın

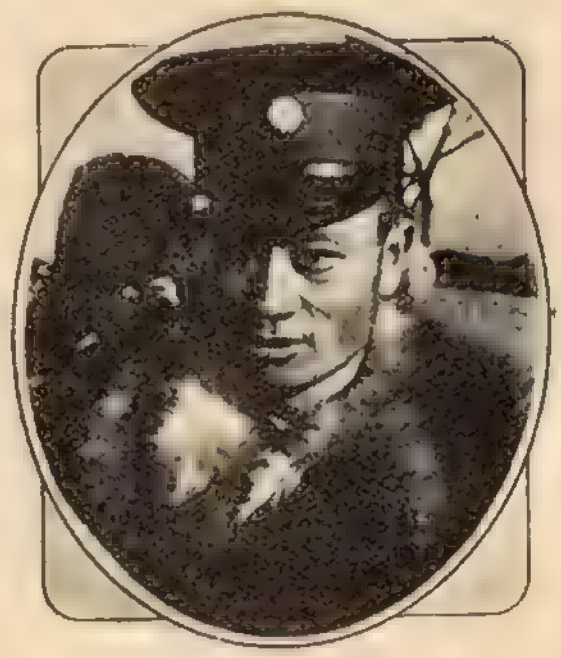

Mançuryada bir Çin zabiti.

Çin piyadesi Sedd-i-Şin den müdafaa mevzii olarak istifade ediyor.

Japon kuvvetlerinin 7 K. Senide hiç bir mukavemete maruz kalmadan işgal ettikleri Şanghay da tarihî bir kapı.

Şanghay da beynelmilel filo... (Bu filo son hadiseler üzerine Batewya dan gelen Amerikan ve Fransız harp gemilerinden müteşekkildir.)

Şanghay daki beynelmilel gönüllü kuvvetlerden bir İskoç alayı, başlarında millî fanfarlariyle, resmi-geçitte...

Şanghay da beynelmilel gönüllü kuvvetlerden bir tank müfrezesi

Çinde Eski
Pirinçten

Kısmen çürümüş olan pirinç samanı havuzun içine atılır.

Çürüyen pirinç samanı üstünde manda gezdirilir.

ÇİNDE yüzlerle seneden beri kâğıt îmali san'atı mevcuttur. Fakat son zamanlarda hariçten getirilen makina ile îmal olunmuş kâğıtların istîmali pek çabuk yayılmış ve eski san'atı sıkıştırmıştır. Bununla beraber hâlâ ücra vilayetlerde eski usullerle kâğıt îmali vardır. Kullanılan ham maddeler: pirinç samanı, ince Bambu ve dut dallarıdır.

İmal usulleri ilk maddeye göre değişir. Pirinçten kâğıt yapmak için pirinç samanı demet demet bağlanarak açıkta brakılır ve su ile ıslatılır. Arasıra altüst edilerek tekrar su ile ıslatılır. Bu müddet zarfında saman elyafı yumuşar.

Sonra bu yumuşatılmış, çürütülmüş sa-

Usta elindeki elekle bir tabaka hamur alır.

Hamur tabakaları ayrılarak kâğıt yaprak haline konur.

Kâğıt yaprakları güneşe serilerek kurutulur.

Bir El San'atı

Kâğıt İmali.

Çürümüş samanlar çuvallara konarak derede yıkanır.

Hamur tabakaları [illegible] presi altında sıkılır.

Kâğıt paketleri sıkıştırılır, düz bir taşla kenarları düzeltilir.

Hammallar kâğıt paketlerini pazara götürür.

manlar, bir havuz derununda sönmüş kireçle on misli sudan yapılmış mahlûl içine atılır, üzerinde bir manda gezdirilerek yarım saat kadar eyice ezdirilir.

Beş gün kadar burada duran ve birkaç defa altüst edilen samanların çürümesi lazım olduğu dereceyi bulur.

Çürük samanlar akan derede yıkanır, kireçler temizlenir. Yumuşak gübereler üç ayaklı bir tenekeye konarak yoğurulur. Bu yoğurma ile beraber yıkamaya müracaat edilir. Kâğıt hamuru hazırlanır.

Hamur elekten geçirilerek tabakalar haline getirilir. Güneşe yayılarak kurutulur. Sonra toplanarak üst üste istif edilir; paket paket bağlanır, pazara götürülür.

Çuvallar tazyik edilerek suları süzdürür.

Deniz Teslihatını

Tahdit Münazaaları

Devletler arasında teslihatı tamamiyle terk etmek niyet ve teşebbüsü yoktur. Ancak teslihatı tahdit etmek için mütekabil tedbirler düşünülüyor. Mütekabil korku buna sebep ise de her türlü tahditatın bir faide vermediği de anlaşılıyor. Bunun fennî ve sınai sebepleri vardır. Buna dair fransızca (Je sais tout) mecmuasının son nushasında gördüğümüz güzel bir makaleden aşağıdaki îzahları alıyoruz. Kari'lerimizin bu en aktüel mesele hakkında verdiğimiz muhtasar ve kolay anlaşılır mâlûmattan memnun kalacaklarını ümit ediyoruz.

Waşington ve Londra konferanslarında neler kararlaştı.

Son muharebenin nihayetinde ve neticesinin müsaade ve îcabatı dahilinde bir sıra beynelmilel îtilaflar yapıldı; ezcümle: Versay muahedesi, Waşington ve Londra konferansları. Bu îtilaflarda bir dereceye kadar harp gemilerinin hacmı (tonajı) ve toplarının âzami kalibresi tahdit edildi. Versay muahedesinde yalnız Alman gemilerinin hacmı tahdit edilmiş, zırhlılar için âzami 10000, kruvazörler için 6000 ton, torpitolar için 800 ton kabul olunmuştu.

Waşington ve Londra konferansları İngiliz, Amerikan, Japon, Fransız, İtalyan gemileri hakkında da buna benzer bâzı tedbirlerin alınmasına karar verdi.

Saffı-harp gemileri için en büyük hacım 35000 ton, ve en kuvvetli toplar için en büyük kalibre 406 milimetre; kruvazörler için en büyük hacım 10000 ton, en büyük kalibre 203 milimetre; tayyare gemileri için 25000 ton ve 203 milimetre; deniz altı gemileri için 2000 ton ve 130 milimetre kabul edildi.

Londra da İngiltere, Amerika ve Japonya arasında kararlaşmış olduğu halde Fransa ile İtalyanın kabul etmediği, kruvazörlerle torpidoların muhtelif nevilerine ait bâzı tâli tahditler vardır.

Fen ve sınaatın terekkisiyle gemi inşaatında husule gelen tekâmüller.

Az zaman zarfında gemi inşaatında pek mühim terekkiler ve tekâmüller hasıl olmuştur:

1) Gemi teknelerinin hafifleşmesi (yapıştırma usulünün değişmesiyle ve son derece hafif ve mukavemetli yeni halitaların istîmali ile).

2) Muharrik makinaların kuvvet ve sür'at cihetinden tekâmülü (şimdi eskisine nispeten aynı ha-

Deniz Tayyaresi, hangarından çıkıyor: Tayfa kanatlarını takıyor.

İngiliz zırhlısı Nelson.

cımda fakat on misli daha kuvvetli kazanlardan ve turbinlerden istifade olunabiliyor).

Bu tarekkîler sayesinde aynı hacımda yapılan 10000 tonajlı bir gemi 3700 ton kazanıyor. Kezalik eskiden 1 beygir kuvvetine tekabûl eden sîklet 60 kilogram iken şimdi ancak 18 kilogramdır. Eski Bretanya zırhlısı ile şimdi İngilizlerin yaptırdığıNelson dritnavtında nispetler bu merkezdedir. Hattâ Almanlar 1 beygir kuvvetine tekabûl eden sîkleti 17 kilograma indirebildiklerini îlan ediyorlar. Bu fennî tərekkîlerin neticeleri yeni yapılacak gemiler için son derece mühimdir.

Evvela, inşa meselesi son derece muğlak bir iş oldu, çünkü muayyen bir tonaj içinde pek muhtelif unsurların muvazenesini tesis etmek güçlüğü hasıl oldu.

Saniyen, yeni inşa edilen gemilerin gerek yapı ve gerek bakım masrafları kat kat arttı.

Yeni gemilerin sağlamlığı.

Zann olunduğu gibi, denizaltı gemilerinin atacağı torpiller ve tayyarelerin yağdıracağı bombalar sebebiyle, artık büyük saffı harp gemileri istîmaline imkân kalmamış değildir. Amerikanın yeni yaptırmakta olduğu Waşington zırhlısı ile sabit olmuştur ki böyle bir gemi müteaddit torpillerin infilakina ve müteaddit hava bombalarına ve cesim topçu ateşlerine mukavemet edebilir.

Yeni gemilerin ne olabileceği.

Şimdi bu mâlûmattan sonra, hacmı ve silahlarının kalibresi tahdit edilen bir geminin mukavemet ve sür'at îtibariyle ne olabileceği hakkında bir şey söylenebilirmi? Yeni bir gemi, mesela Nelson,

(Dev. 79 uncu sahi.)

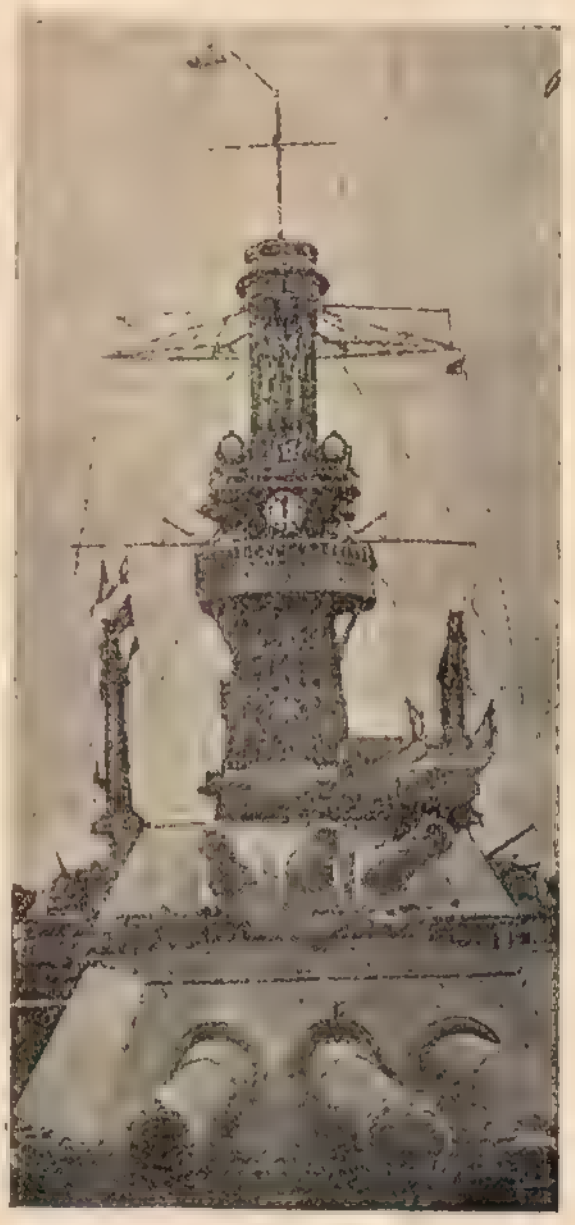

Amerika zırhlısı New Mexico.

Harp gemilerinin hacmı.

Bahri askeri kuvvetler.

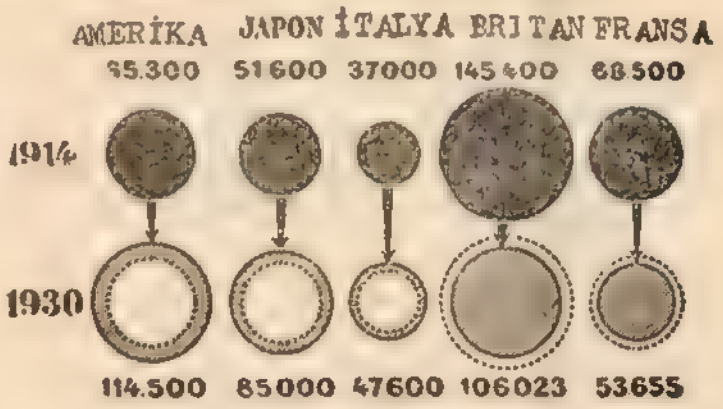

Bahriye Bütçeleri.

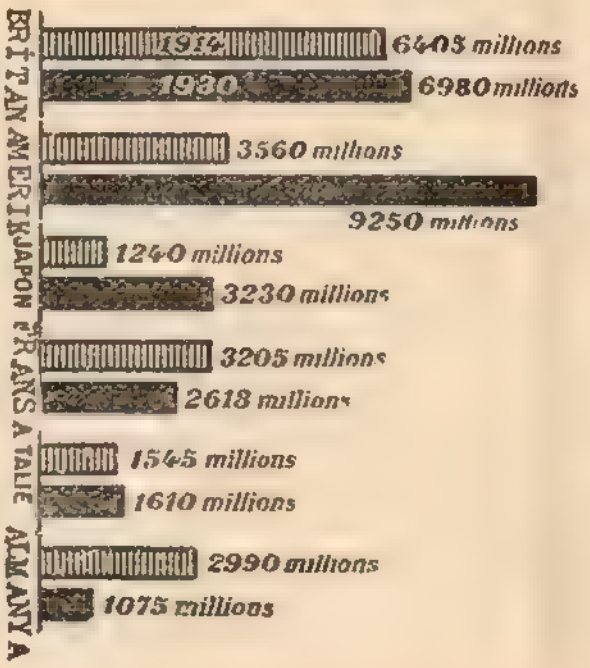

Homère den *Tercüme eden: Yaşar Nabi*

(Geçen nushadan devam)

Ve Atre oğlunun ruhu ona cevap verdi:

— Laert in bahtiyar oğlu, basiretli Ülis, şüphesiz, senin büyük bir fazilete malik bir karın var, ve kendisini bakire olarak alan kahraman Ülis i unutmamış olan İkaryos un kızı faziletli Penelop akıllı bir kadındır. Bunun içindir ki faziletinin şöhreti ölmeyecektir ve Layemutlar dünyevi insanlara akıllı Penelop şerefine latif şarkılar ilham edeceklerdir. Lakin kendisini bakire olarak alan adamı öldürmekle Tindar ın kızı hiç de böyle hareket etmedi. Bu sebepten çirkin bir şarkı onu insanlara hatırlatacak ve o şöhretini bütün kadınlara ve hattâ faziletli olanlara bile yayacaktır!

Onlar Ahrette yerin zulmetleri altında ayakta olarak böyle konuşurlarken Ülis ve arkadaşları, şehirden çıkarak, derhal Laert in güzel meyva bahçesine geldiler, bunu o da çok zaman evvel birçok zahmetler çektikten sonra satın almıştı. Onun evi burada idi ve etrafında kendisi için çalışan hizmetçilerin üzerinde oturdukları, yedikleri ve uyudukları sıralar vardı. Orada Sikel isminde, şehirden uzakta tarlalar içinde oturan ve ihtiyara bakan ihtiyar bir kadın da vardı.

O zaman Ülis iki çobana ve oğluna dedi ki:

— Şimdi eve giriniz ve yemek için domuzların en eyisini öldürünüz. Ben babamı tecrübe edeceğim, bakalım beni görür görmez tanıyacakmı, yoksa yanında uzun zaman yürüdükten sonramı tanıyacak.

Böyle söyledikten sonra, cenk silahlarını hizmetçilere verdi ve onlar derhal eve girdiler. Ve, büyük bahçeden geçerken o ne Dolyos u, ne oğlunu, ne de hizmetçilerinden birini bulabildi. Ve onlar bahçenin etrafını çevirmek için dikenler toplamaya gitmişlerdi ve ihtiyar da onların önünde gitmişti.

Ve Ülis babasını bahçede yalnız buldu; üzerinde yırtık ve delik deşik adi bir gömlek vardı ve otları yoluyordu. Ve bacaklarının etrafına sıyrıklardan muhafaza için yırtık kösele parçaları sarmıştı; ve ellerinde çalılardan korunmak için eldivenler ve, başında ona bir kat daha sefil bir manzara veren keçi derisinden bir külah vardı.

Ve sabırlı ve ilahi Ülis, babasını ihtiyarlıktan beli bükülmüş ve büyük bir ıztırap içinde görünce yüksek bir armut ağacının altında, uzakta, göz yaşı döktü. Ve derhal onu öperek vatan toprağına nasıl döndüğünü anlatmak ve yahut tecrübe için ona sual sormak arasında tereddüd etti. Ve onu acı sözlerle tecrübe etmek daha muvafık olacağını düşündü. Ve böyle düşünerek ilahi Ülis, bir ağacın etrafına çukur kazan babasının yanına yaklaştı. O zaman, ilahi Ülis, yaklaşarak ona şöyle söyledi:

— Ey ihtiyar, sen bahçe yetiştirmekte hiç de maharetsiz değilsin; zeytin ağacı, üzüm bağı, incir, armut ağacı, her şey burada itina ile yerleştirilmiş. Bu bahçede hiç bir toprak parçası ihmal edilmemiş. Lakin sana bir şey söyleyeceğim, ama kızma: sen kendine aynı şekilde itina etmeyorsun. Hazin ihtiyarlığa ve seni örten kirli ve utanılacak elbiselere tahammül ediyorsun. Şüphesiz ki tembelliğinden dolayı efendin seni ihmal ediyor değildir, çünkü sende hiç de bir uşak hali yok, ve güzelliğin ve ihtişamınla bir hükümdarı andırıyorsun. Sen hamam ve yemekten sonra ihtiyarların âdeti veçhile yumuşak bir yatakta uyuyanlar gibisin. Lakin bana doğru söyle: Sen kimin hizmetçisisin? Kimin bahçesinde çalışıyorsun? Bana hakîkatı söyle ki onu bileyim: bana şimdi birinin söylediği gibi İtak a mı geldin, çünkü bunu söyleyen ahmağın biriydi, "Misafirim sağmıdır yoksa öldümü" deye sorduğum zaman beni ne dinlemesini ne de anlamasını bildi. Lakin işte söyleyorum; beni dinle ve anla. Çok zaman evvel sevgili vatan toprağında ben yabancı seyyahlar içinde ilk defa evime gelen bir adamı misafir etmiştim. O İtak da doğmuş olduğunu ve babasının Laert olduğunu söyleyordu. Onu evime götürerek muhabbetle kabul ettim. Ve evimde birçok eşyam vardı ve ona misafirperverlik îcabı zengin şeyler hediye ettim, çünkü yedi talan [*] altın, üzerine en güzel çiçekler resm edilmiş bir oyma gümüş sebu, oniki adi hırka, bir o kadar halı, oniki güzel hırka ve bir o kadar gömlek, ve, üstelik, bizzat kendisinin intihab ettiği güzel ve bütün işlerde mahir dört kadın verdim.

Ve babası ağlayarak ona cevap verdi:

— Yabancı, şüphesiz sen bana sorduğun yerde bulunuyorsun; lakin fena ve küfürbaz adamlar onu harab ediyorlar ve söylediğin pek çok hediyeler kayb olmuştur. Eğer İtak da misafirini bulmuş olsaydın o seni, misafir ettikten ve âdet veçhile senden aldığı kadar hedi-

[*] Eski Yunanlılarda müstâmel bir nevi sikiet ölçüsü.

yeler verdikten sonra geri gönderirdi. Lakin bana doğru söyle! Zavallı misafirini kabul edeli kaç sene oluyor? O benim oğlumdu. Zavallı! Dostlarından ve doğduğu yerden uzakta onu ya denizde balıklar yediler, yahut, karada yırtıcı hayvanlar ve kuşlar tarafından parçalandı, ve ne annesi, ne babası, onu dünyaya getiren bizler onu gömemedik ve ona ağlayamadık. Ve zengin cihazlı arısı, akıllı Penelop da ölüm yatağı üzerinde sevgili kocasına ağlamadı ve onun gözlerini kapayamadı, çünkü ölüler için böyle yapılması âdettir! Lakin bana doğru söyle ki ben de öğreneyim. Sen kimsin? Şehrin ve akrabaların nerededirler? Seni ve İlahi arkadaşlarını buraya getiren gemi nereye yanaştı? Bir tüccar gibi yabancı bir gemi üzerindemi geldin, ve seni karaya çıkardıktan sonra onlar yollarına devammı ettiler?

Ve basiretli Ülis, ona cevap vererek böyle söyledi:

— Şüphesiz, sana bütün hakîkati söyleyeceğim. Ben Alilas lıyım, orada benim meşhur malikanelerim vardır; Polipemon oğlu Afeydas ın oğluyum ve ismim Eperitos dur. Bir fena ilah, arzuma rağmen, Sikaniye sahillerinden beni buraya sürükledi, ve gemim, şehirden uzakta sahilde durdu. Ülis vatanından ayrılalı işte beş sene oluyor. Şüphesiz o giderken, sağ tarafında kuşlar belirdi, ve ben bundan sevinerek onu gönderdim ve o da hareket ederken bu işaretten dolayı memnundu. Ve biz tekrar görüşeceğimizi ve birbirimize muhteşem hediyeler takdim edebileceğimizi ümid ediyorduk.

O böyle söyledi, ve ıztırabın muzlim bulutu Laert i kapladı, ve derin iniltilerle, tozdan beyazlaşmış başını iki eliyle kapadı. Ve Ülis müteessir oldu, ve babasını bu halde görmekle şiddetli bir teessür hiss etti; ve ileri atılarak onu kolları arasına aldı ve onu öptü ve ona dedi ki:

— Baba! Beklediğin benim, ve yirmi sene sonra vatan toprağına dönüyorum. Lakin ağlamayı ve inlemeyi brak, çünkü, sana söyleyorum, acele etmemiz lazımdır. Ben evimde talipleri öldürdüm ve haksız ve fena hareketlerinin cezasını verdim.

Ve Laert ona cevap verdi:

— Eğer sen buraya dönen oğlum Ülis isen beni îkna' edecek bariz bir alamet göster.

Ve basiretli Ülis ona cevap verdi:

— Evvela, sen ve muhterem annem, buraya geldiği zaman bana vâd etmiş olduğu hediyeleri almak üzere beni annemin sevgili babası Otolikos un yanına gönderdiğiniz zaman, Parnas dağında bir yaban domuzunun beyaz dişleriyle açtığı bu yarayı gözlerinle gör. Lakin dinle, ve sonra îtina ile ekilmiş bahçenden, küçükken ve bahçede senin peşinden koşarken senden istediğim ve bana verdiğin ağaçları söyleyecğeim. Ve biz ağaçlar arasında dolaşıyorduk ve sen her birinin ismini bana söyleyordun, ve sen bana onüç armut, on elma ve kırk hurma ağacı verdin; ve Jüpiter mevsimleri üzerlerine ağır bastığı zaman meyvaları olgunlaşan elli sıra bağ kütüğünü meyvalariyle beraber bana vereceğini söyledin.

O böyle söyledi, ve Ülis in kendisine gösterdiği aşikâr delilleri dinlerken Laert in kalbinin ve ayaklarının bağı çözüldü. Ve kollarını sevgili oğlunun boynuna sardı ve sabırlı ve ilahi Ülis, hareketsiz, onu kucakladı. Nihayet, Laert nefes aldı, ve aklını, brşına toplayarak, ona böyle söyledi:

— Jüpiter baba, ve siz, ilahlar! Eğer talipler hakîkaten hakaretlerinin cezasını çektilerse, şüphesiz ki siz hâlâ Olimp dağındasınız! Lakin, şimdi, bütün İtaklıların derhal buraya hucum etmesinden ve Kefalonyalıların her şehrine haberciler göndermelerinden korkuyorum.

Ve basiretli Ülis ona cevap verdi:

— Cesur ol, ve bundan dolayı hiç endişe etme. Lakin haydi bahçenin yanındaki eve gidelim. Telemak ı, sığırtmacı ve domuz çobanını derhal yemeği hazırlamak üzere oraya gönderdim.

Böyle söyledikten sonra, güzel eve doğru gittiler ve orada Telemak ı, sığırtmacı ve domuz çobanını bol etleri keser ve kırmızı şarabı karıştırırken buldular. Bu esnada hizmetçi kadın Sikel âlicenap Laert i yıkadı ve yağla tâtir etti, ve omuzlarına güzel bir hırka geçirdi, ve Minerv, oraya sokularak, milletler hükümdarının uzuvlarını kuvvetlendirdi ve ona eskisinden daha büyük ve daha muhteşem bir gösteriş verdi. Ve o, banyodan çıktı, ve sevgili oğlu onu layemnt ilahlara benzer görünce hayran oldu ve ona şu sözleri söyledi:

— Ey baba, şüphesiz ebedi ilahlardan biri seni böyle güzellik ve ihtişamda kusursuz yapıyor.

Ve basiretli Laert ona cevap verdi:

— Ah ne olurdu, Jüpiter baba, Minerv, Apollon beni dün, Kefalonyalılara kumanda ederek güzel Nerikos şehrini zapt ettiğim zamanki halimde olmama müsaade etselerdi. Omuzlarım silahlarımla kaplı, talipleri evimden kovar, ve bir çoklarının bacaklarını kırardım, ve sen bundan memnun olurdun.

Ve onlar böyle söyleşiyorlardı, ve, işlerini brakarak, yemeği hazırladılar ve intizamla sıralara ve koltuklara oturdular, ve yemeğe başlamak üzererler iken Dolyos la, çalışmaktan yorulan oğulları geldiler; çünkü onları beslemiş olan ve ihtiyarlığından beri Dolyos a bakan ihtiyar kadın Sikel onları çağırmağa gitmişti. Onlar Ülis i gördüler ve onu tanıdılar ve hayretle durdular. Lakin Ülis onları îkna' ederek şu sözleri söyledi:

— Ey ihtiyar, yemeğe otur ve artık hayretten kurtul. Ellerimizi yemeklere uzatmaya hazır, sizi uzun zaman bekledik.

O böyle söyledi, ve Dolyos, iki kolunu açarak atıldı, ve Ülis in ellerini yakalayarak, onları öptü, ve ona şu sözleri söyledi:

— Ey dost, mademki sen, seni özleyen ve bir daha göremeyeceğimizi zann eden bize döndün, demek ki ilahlar seni getirdiler. Selam! Sevin, ve ilahlar seni mes'ud etsinler. Lakin bana hakîkati söyle ki ben de bileyim.

Basiretli Penelop senin döndüğünü biliyormu? Yoksa ona bir haber gönderelimmi?

Ve basiretli Ülis ona cevap verdi:

— Ey ihtiyar, o biliyor! Niçin bu şeylerden endişe ediyorsun?

O böyle söyledi, ve yeniden cilalı koltuğuna oturdu. Ve, şöhretli Ülis in etrafında, Dolyos un oğulları, aynı şekilde sözleriyle efendilerini selamladılar ve ellerini öptüler. Sonra babaları Dolyos un yanına oturdular.

Onlar evde böylece yemek yerlerken Osa, taliplerin acıklı ölümünü haber vererek şehrin her tarafını dolaştı. Ve, bu haber üzerine hepsi her taraftan gürültü ve iniltilerle Ülis in evi önüne koşuştular. Ve onlar ölülerin her birini kendi evlerine götürdüler ve onları kefenlediler; ve diğer şehirden olanları da seri' gemilere koyarak geriye gönderdiler. Sonra, kalben muztarip, pazarda toplandılar. Ve kalabalık toplandığı zaman Öpeyt ayağa kalktı ve hepsinin ortasında söz söyledi. Ve ilahi Ülis in ilk olarak öldürdüğü oğlu Antinoos için kalbinde tahammül edilemez bir ıztırap vardı. Ve oğlu için göz yaşları dökerek o böyle söyledi:

— Ey dostlar, şüphesiz bu adam Yunanlılara büyük fenalıklar yaptı. Gemilerinde götürdüğü kahramanların hepsi telef oldu, ve işte dönüşünde Kefalonyalıların en kahramanlarını öldürdü. Haydi! Sür'atle Pilos a ve Epeyenlerin hüküm sürdükleri ilahi Elis e kaçmadan evvel, haydi! Çünkü çocuklarımızın ve kardeşlerimizin katlinin intikamını almazsak biz ebediyyen istihkar ediliriz, ve müstakbel insanlar bizim ayıbımızı hatırlayacaklardır. Bu takdirde hayat bana hiç de tatlı gelmeyecektir ve derhal ölülerin yanına gitmeyi tercih ederim. Bizden evvel kaçmamaları için, haydi!

O ağlayarak böyle söyledi ve bütün Yunanlılar acı hiss ettiler. Lakin o zaman Medon ve ilahi şarkıcı uykudan uyanınca Ülis in evinden çıkarak onlara yaklaştılar. Ve pazarın ortasında durdular. Ve hepsi hayretten dona kaldılar, ve basiretli Medon onlara dedi ki:

— Beni dinleyin İtaklılar, Ülis bu işleri layemut ilahların yardımı olmaksızın yapmamıştır. Bizzat ben de Ülis in yanında Mantor un şekline girmiş layemut bir ilah gördüm. Şüphesiz, layemut bir ilah bâzan Ülis in karşısında görünerek onu teşci' ediyor ve bâzan salona atılarak talipleri korkutuyordu ve bunlar yığınla yere düşüyorlardı.

O böyle söyledi, ve solgun korku hepsini sardı. Ve geçmiş ve gelecek şeyleri bilen ihtiyar kahraman Mastor oğlu Haliterses, büyük bir basiretle, onlara şöyle söyledi:

— İtakyalılar, ne söylersem söyleyim, beni dinleyiniz. Sizin fenalığınız yüzündendir ki bunlar oldu. Filhakîka siz ne bana ve ne de hükûmdar Mantor a itaat ettiniz ve hiç gelmeyeceğini söyledikleri mert bir adamın karısına hakaret ve mallarını yeyerek tehevvürle fena hareketlerde bulunan oğullarınızın şiddetlerine mani' olmadınız. Ve mademki şimdi olan oldu, size söylediğimi yapınız: gitmeyiniz, yoksa başınıza bir felaket gelebilir.

O böyle söyledi, ve bâzıları büyük gürültü ile koşuştular, ve pek kalabalık olan diğerleri kaldılar, çünkü Haliterses in sözleri hiç hoşlarına gitmemişti ve onlar Öpeytes e itaat ettiler. Ve derhal silahları başına koştular, ve muhteşem tunçla örtündükten sonra, birlikte büyük şehri baştan başa geçtiler. Ve Öpeytes bu gafillerin reisiydi, ve oğlunun intikamını alacağını ümid ediyordu; lakin kaderi, dönmesine müsaade etmeyecekti.

O zaman Minerv Jüpiter e dedi ki:

— Babamız, Jüpiter, hükümdarların en büyüğü, bana cevap ver: zihnin ne saklayor? Acıklı muharebeyi ve haşin mücadeleyi teşvik edecekmisin, yoksa iki taraf arasında ittifak husule getirecekmisin?

Ve Jüpiter ona cevap verdi:

— Çocuğum, beni neden bu hususta isticvab ediyorsun? Ülis in dönüşünde düşmanlarından intikam almasına bizzat sen karar vermedinmi? İstediğin gibi yap; lakin sana muvafık olanı söyleyeceğim. Şimdi ki Ülis talipleri cezalandırdı, artık samimi bir ittifakla daima hükm etsin. Biz onlara oğullarının ve kardeşlerinin katlini unuttururuz ve onlar, eskiden olduğu gibi, sulh ve bolluk içinde birbirlerini seveceklerdir.

Böyle söyleyerek esasen icraata müheyya olan Minerv i teşvik etti ve o Olimp dağının tepesinden ileri atıldı.

Ve yemek yiyenler açlıklarını giderdikleri zaman, sabırlı ve ilahi Ülis ilk önce sözè başlayarak onlara dedi ki:

— İçinizden biri çıksın ve gelmesi îcab edenler yaklaşıyorlarmı, baksın.

O böyle söyledi, ve Dolyos un oğullarından biri, emr ettiği gibi, çıktı; ve eşikte ayakta durarak yaklaşan kalabalığı gördü. Ve derhal Ülis e şu sözleri söyledi:

— İşte geliyorlar, derhal silahlanalım.

O böyle söyledi, ve Ülis ve üç arkadaşı ve Dolyos ün altı oğlu, hepsi silahlarına koştular. Ve onlarla beraber Laert le Dolyos da beyaz saçlarına rağmen cenge hazır olarak silahlandılar.

Ve, muhteşem tunçla örtündükten sonra kapıları açtılar ve çıktılar ve Ülis onları idare ediyordu. Ve Jüpiter in kızı, Minerv, yüzü ve sesi Mantor a benzer olarak onlara geldi. Ve sabırlı ve ilahi Ülis onu görünce sevindi, ve derhal sevgili oğlu Telemak a dedi ki:

— Telemak, cengâverlerle bizzat cenk ederek kendini göstermek zamanı geldi. En cesurlar burada tanışırlar. Ecdadımızın yer yüzünde kuvveti ve cesareti sayesinde elde ettiği şerefi lekelemeyelim.

Ve basiretli Telemak ona cevap verdi:

— Sevgili baba, mademki isteyorsun, ırkının şerefini lekelemeyeceğimi göreceksin.

(Devamı 76 ncı sahifede)

ŞİİRLER

AY DOĞARKEN

Rüzgârın nefesleri köyü gezdiği bir an,
Boşluklar boyun eydi, gelecek deye sultan,
Kayaların yüzünü kapladı bir kırışık...

Yıldızlar küme küme göğe mine işlerken
Karanlık kat kat olup etraf genişlerken
Üzandı ovalara altın saçlı bir ışık...

Bir ilahi güzellik nakş olurken göklere,
Ağaçların, evlerin aksi vururken yere,
Göründü bulutlardan firar eden bir alay.

Sularda kırılırken boyları şuâların,
Bulutlarla öpüşen noktasından dağların,
Prenses haşmetiyle gülerek yükseldi ay

EMİN HALİL

HATIRALAR

İçimin yandığı günlerde ne var:
Zihnimde dizilen o hatıralar
Yeni bir dert ile zenginleşiyor...

Deli gönlüm yine dağlar aşarak,
Yine ummam gibi coşkunlaşarak
Neye bilmem bugün enginleşiyor?..

H. SIDDIK

GURUPTAN TAHASSÜSLER

Süzülmekte gün ufka.. semalar alçalıyor.
Rüzgâr gene bir hazin maceraya dalıyor.
Her şeyde bir hüzün var, dalgalarda inleyiş..
Yalnız güneş gülüyor gamsız, elemsiz, geniş...

Ne kadar hoş bir tablo.. dikkat edip bakınız:
— Gönlünüzde vüsletin ateşini yakınız!—
Güneş dudak dadağa denizle öpüşüyor..
Yahut ipek saçları etrrfına düşüyor...

Kara yüzlü gölgeler birdenbire durdular..
Görünmeyen oklarla — Ah! — güneşi vurdular!..
Güneş yanık bağrına yuvarlandı denizin..
Son bir defa inledi dalgalar hazin hazin...

Şimdi sessiz her taraf.. deniz sanki bir ölü..
Zavallının bağrında sevgilisi gömülü...
Yükseklerden acaba şu sırıtanlar kimdir?
Yalnız bu sessizliğe şimdi onlar hâkimdir.

Ö. NADİR

ONUN ACILARI

Acıma ortak olan göz yaşlarım olmasa,
Şimdi çoktan bir avuç toprak idim yerlerde.
Kalbimin yaslandığı bu hislenmiş tek asa,
Gurbetlerde yol açtı önüme perde perde..

Bazan bakar dalarım, ufukta gün ölürken,
Gurbeti kilitliyen dağların başlarına.
İçimdeki hasretin, daha zalim bir diken
Gibi, batar bakmadan gözümün yaşlarına.

Ben artık ne ölüyüm ne yaşayan bir insan,
Yılların mezarında onun kitabesiyim.
İçime acılardan her gün bir çelenk asan
Dertlerimin boğulmuş ve dilsiz bir sesiyim.

SAİM NEZİH

ADSIZ ŞİİR

İlhamımın üstünde her semavî vücudun,
Kolları halkalanıp bir çelenk örüyorlar.
Melekler, bu çelenkle yürüyor, yürüyorlar,
Gufran serpip üstüne her bir hâki sücudun.

Pembe tenli periler gümüş kanatlariyle
Uçarak hep semaya, yükselen maha doğru;

Koşuyorlar göklere uzanmış ruha doğru,
Pembe tenli periler gümüş kanatlariyle.

Bin niyazla bir emel dileyen gönüllere,
Göz yaşından yapılmış inciler serpiliyor.

T. E.

SEVİNÇ

Uçuyor sevinçle kalbim göklerde,
Ruhumda çırpınan bir kelebek var.
Gölgemden başka şey kalmadı yerde,
İçimde herşeyden hafif bir rüzgâr.

Gökyüzü göğsüme açık bir saray,
Orada çarpıyor ruhumun kalbi.
O kadar yakın ki yıldızlar ve ay,
Ellerim uzansa tutacak gibi...

VAHDET GÜLTEKİN

Hawaii Adasında Mauna-Loa Volkanı Feveran Halinde.

200 mil uzaktan görülebilen dumanlar.

Kilauea volkanından dalmlı surette akan lavlardan kıvrımlı dumanlar yükselir.

Kaynar lav'ların hucumiyle düşen ağaçlar.

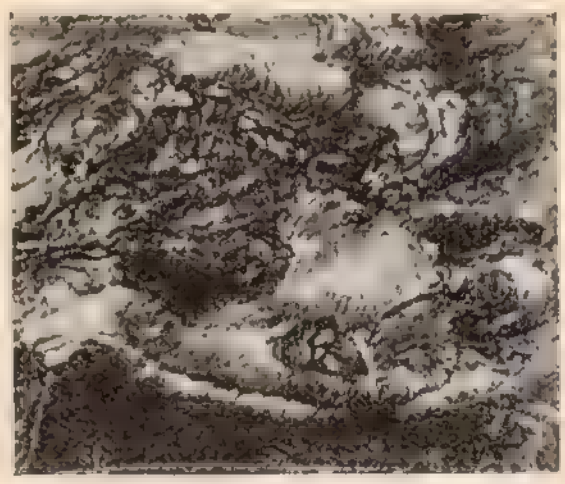

Lavlar gölünde bir kaynar mâyiler fırtınası. Yerliler buna (Tükenmez ateş çukuru) derler

Kızıl sıcaklıkta lavalar; volkndan denize fışkırıyor. Erimiş kaynar mâdenlerin suya karışmasiyle bulutlar hasıl olmuştur

Mauna-Loa volkanının fırlattığı kızıl sıcak kütleleri: rasgeldikleri şeyleri tahrib edrler.

Hawaii adasında Manua-Loa volkanı 4400 metre yüksekliğindedir. İngilterenin meşhur filim şirketlerinden British Movieto-e tarafından büyük fedakârlıklarla bu volkanın, feveran halinde, seri seri fotografları aldırılmıştır.

Baytar Kâmil Bey Evi Üsküdar.

Mimar Mecmuasından :

Mimar ZEKİ SELAH

Baytar Kâmil B. evi —Üsküdar. Esas cephe Mimar. Zeki Selah.

ÜSKÜDAR DA Divitçiler de, baytar Kâmil Beye ait olan bu ikametgâh, yanmış bir bina arsası üzerinde ve köşe başında inşa edilmiştir. Bu suretle eski binanın bir kısım temellerinden istifade edilmiştir. Vaziyet planında görüldüğü veçhile arkasında, meyve ve çiçek bahçesini havidir. Arsanın meyilli olmasından hasıl olan bodrum katının nısfından istifade edilmiş, ve diğer nısfı dolu olarak brakılmıştır. İki kattan ibaret olan binanın zemin katı dıvarları kâmilen taştan ve birinci kat tuğladan, döşemeler, beton arme olarak inşa edilmiştir. Zemin kat: Tulani cephe üzerinde olan antreden ufak bir hole girilir. Burada birinci kat merdiveni, servis kısmı, yemek odası, ve diğer odaların methalleri toplanmıştır. Mutfak, kiler ve yemek odası aynı cihette tertib edilerek bu suretle servis aynı yerde toplanmıştır. Diğer tarafta holdan bir kabul odasına gidilir ve bu oda, yanındaki odaya bir kapı ile merbuttur. Yemek salonu, bahçe üzerinde; ve müdevver bir şekilde tertib edilmiştir. Merdiven sahanlığı altına lesadüf edilen bir kapıdan bahçeye çıkılır.

Birinci kat:- Burada da bütün odaların methalleri ufak kir sofa üzerine toplanmıştır.

Bu katta, üç yatak odası, bir salon, banyo ve hela vardır. Bahçe üzerindeki cephede, yemek salonunun üstünde, dairevi bir teras vardır. Bu teras cephe istikametinde tahdid dilmiştir. Terastan, Boğazın Dolma bahçe istikametinde, bir kısmı görülmektedir. Bu ikametgâhın inşasında tamamiyle iktisadi hareket edilmiştir. Plan, sahası itibariyle, mümkün olduğu kadar (ütiliser)edilmiştir. Mevcut taştan istifade edilerek zemin kat tamamen bu suretle inşa edilmiştir. Birinci evsafta malzeme istîmal edilmiştir. Binanın maliyet fiatı (6000) Türk lirasıdır.

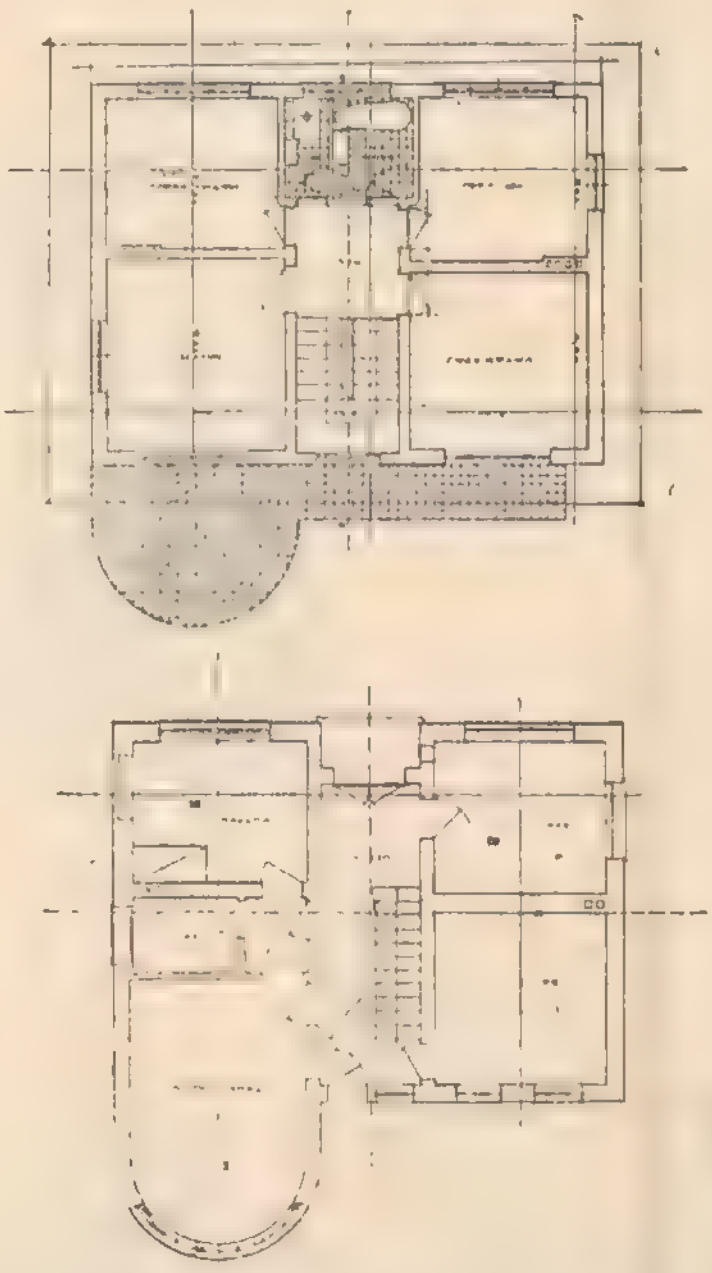

Baytar Kâmil B. evi-Üsküdar. Sağ yan cephe ve kat planları.—Mîmar Zeki Selah.

Silahları Atmak Arzusu

Ve Teşebbüsleri

Cenevre Konferansı

Büyük muharebeden evvel sulh için çalışanlar silahlanmayı tavsiye ediyorlardı. İşte bâzı meşhur sözleri :

Müsellah kuvvet sulhu hazırlayan amillerden biridir...

Betmann Hollweg 1913

Bir millet için, daima muharebeye hazır olmadıkça müessir surette sulha hizmet etmek mümkün değildir.

Poincare, 1913

Sulhu isteyen muharebeye hazır olmalıdır.

Suhomlinof, 1914

Silahlar çoğalmada berdevamdır, Avrupa müsellah bir ordugâh haline gelmiştir... Halbuki Avrupada sulh her zamandan daha emin ve sağlam görünüyor.)

Lord Haldam, 1914

Murahhasımız Tevfik Beyefendi.

Sulha inanıyorum, çünkü sulh kuvvetle silahlanmıştır.

Andro Tardieu, 1913

Bu umumi kanaate rağmen muharebe patlak vermiştir.

Şimdi, dehşetli muharebeden alınan derslerden sonra, bütün devletler murahhaslarını Cenevre konferansına gönderdiler. 1914 den daha ziyade silahlanmış bulunduklarına şüphe yoktur. Fakat en ziyade ehemmiyet verilmesi lazım gelen nokta: askerî şekil ve mahiyette görülmeyen silahların ve muharebe vasıtalarının inkişafıdır: boğucu gaz, bomba ve saire îmal edebilecek fabrikalar, ticarî ve sivil tayyareci

M. Paul Boncour (Fransa) M Henderson (İngiltere) M. Grandi (İtalya) M. Zaleski (Lehistan) General Groener (Alman.)

Şeker hastalarına mahsus

Hasan Gulten Mâmulâtı

Hasan gluten ekmeği, bademli Hasan gluten ekmeği, Hasan gluten gevrekleri, Hasan gluten makarna ve şehriyeleriyle unu ve Hasan diyabetik çıkolatasını bilcümle gluten mustahzaratına tercih eylemeniz lazımdır. Çünkü Hasan gluten mâmulâtı yerli ve saf unlarla yapılmış e Etıbba kongresinin kabul eylediği formülde istihzar edilmiş olup etıbbayı-muktedire ve meşhurenin takdiratını ve yüzde 60-80 miktarında saf gluteni havi olduğu kimyagerlerin raporları ile sabittir.

M. Tardieu (Fransa)

lik, ticaret gemileri v. s. bu vasıtalardandır.

Millî müdafaa bütçeleri seneden seneye her memlekette artmaktadır. Altı büyük devletin harp bütçeleri şunlardır (Fransız Vu mecmuasından):

Fransa : 13.600.000.000 Frank
Almanya: 6.000.000.000 "
İngiltere : 16.100.000.000 "
Amerika: 18.320.000.000 "
İtalya : 8.227.000.000 "
Sovyetler: 1.390.000.000 Ruble.

Frank hesabiyle, muhtelif devletlerin umumi bütçelerinde harp bütçesinin yüzdesini gösteren grafiği de aynı mecmuadan alıyoruz.

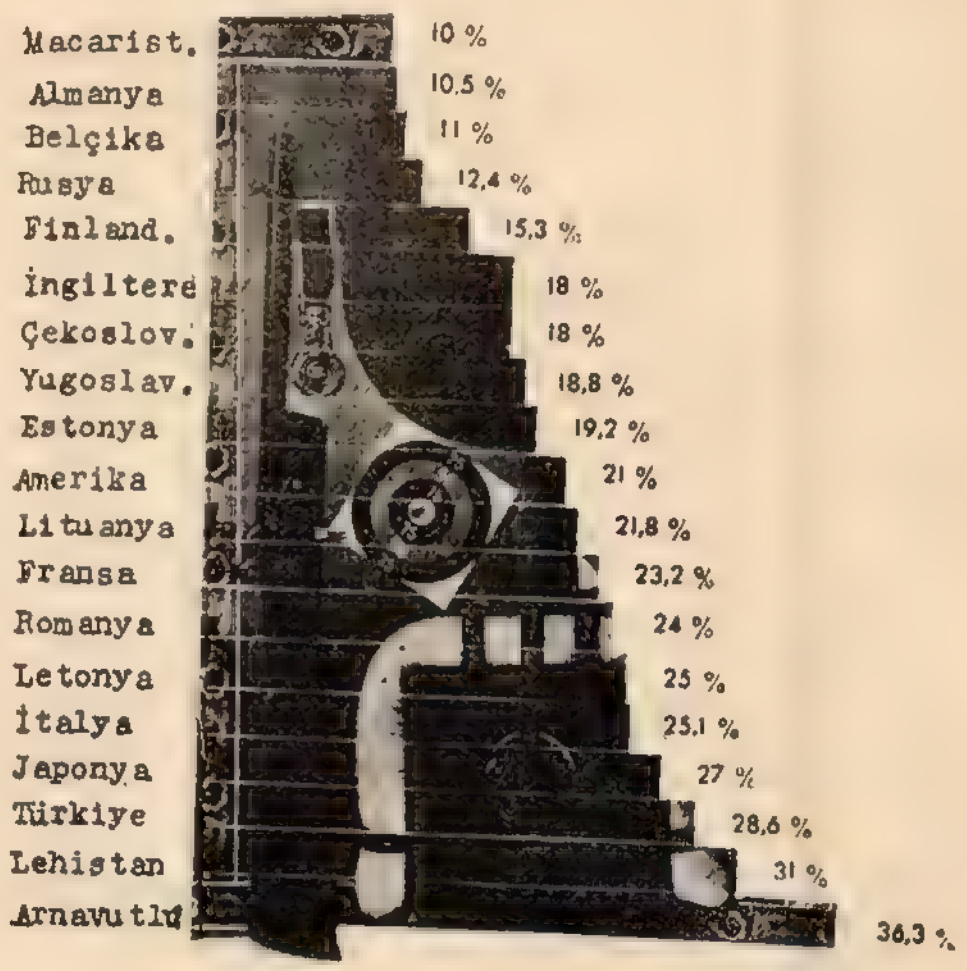

Devletlerin askerî masraflarından kilometre başına düşen miktarlar (frank olarak)

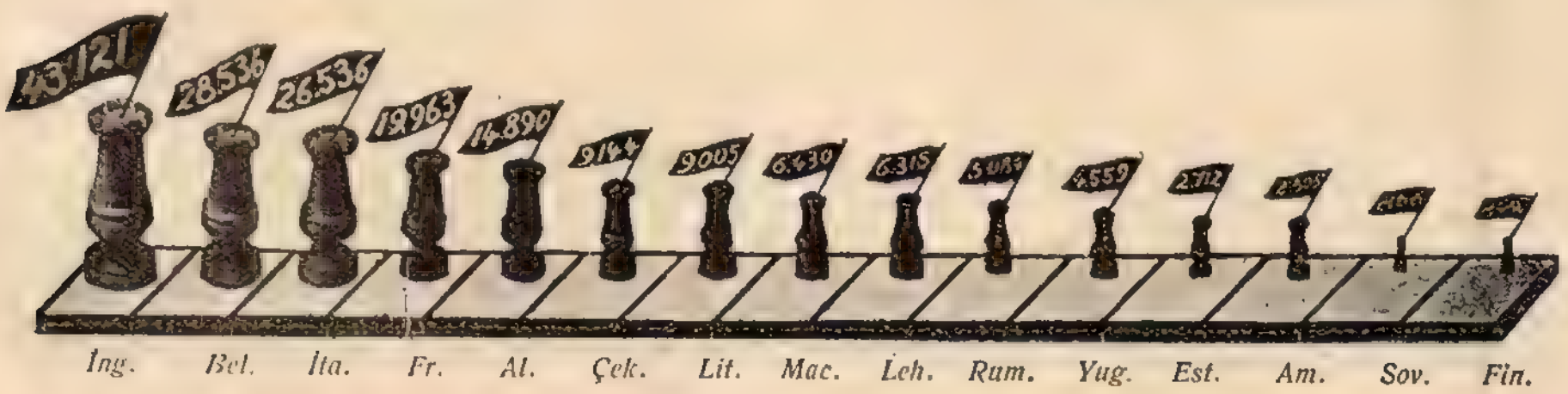

Asri Satranç Muallimi

(Geçen nusha'dan devam)

4. Af6 X e4

Bu hamle yerine Ab8 — c6 oynamak daha muvafıktır. Fakat beyazlar rok yapmak suretiyle daha eyi bir vaziyet alır.

5. d4 X e5 5. Td6 - c5

6. Vd 1 - d5 Bu hamle ile vezir f7 den mat ile tehdid etmekte olduğu gibi aynı zamanda hasmın At ve tayyaresine de taarruz etmektedir.

Buna müşabih hareketler ekseriya vakî' olacağından müptediler bu vaziyetteki tarzı-hareketi hutırdan çıkarmamalıdır.

6. Te5 X f2 +

7. Şe 1 - e2

Oynamak suretiyle beyazlar bir silah kazanır.

* * *

Siyahların 2. f7 - f5 hamlesiyle e4 piyadesine mukabil taarruz yapılmasını tavsiye edemeyiz. Bu usuldeki oyunlara "gambi" namı verilir ki bunların idaresi çok müşküldür. Bu sebeple müptediler evvel -emirde atide gösterilen usulleri öğrenmedikçe bu oyunlara geçmemelidir.

3. Af3 X e5 Çok güzel bir hamle. Bu hamle yerine 3. Tf 1 - c4 yahut 3. e4 X f5 hamleleri için aşağıdaki (A. ve B.) bakınız.

3. Vd8 - f6

Bu hamle yerine 3. Vd8 - e7 hamlesinin oynandığını nazarı-itibara alırsak oyun şu şekli alır:

4: Vd 1 - h5 +, g7 - g6. 5. Ae5 X g6, Ve7 - f7. Siyahlar bir piyade noksan olmasına rağmen güzel bir oyun elde eder.

Siyahların üçüncü hamlede 3. Ab8 - c6 oynaması faydasızdır. Beyazlar 4. Ae5 X c6 hamlesiyle bir piyade kazanciyle eyi bir vaziyet elde eder.

4. d2 - d4 4. d7 - d6
5. Ae5 - c4 5. f5-X e4
6. Ab 1 - c3 6. c7 --c6

Diğer bir sureti-müdafaa için (b. bakınız.)

7. Ac3 X e4 7. Vf6 - e6
8. Vd 1 - e2 8. d6 - d5

Siyahlar 6. c7 - c6 hamlesini bu vaziyeti ihdas etmek maksadiyle oynamıştır. d5 piyadesiyle iki silaha birden taarruz etmekte ise de beyazlar buna mâni olmakla beraber kazandığı piyade tefevvukunu da muhafaza edebilir.

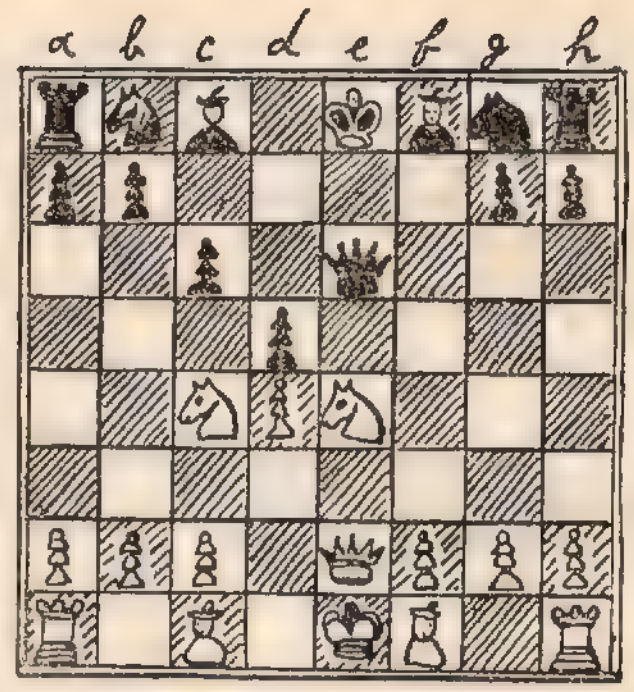

9. Ae4 - d6 + 9. Şe8 - d7

Şahın d8 hanesine oynandığını kabul edersek atideki tebeddülat husule gelir. (a. bakınız.)

10. Ad6 - f7

Vezirin Atı alması caiz değildir. Zira beyazlar Ac4 - e5 + hamlesiyle veziri alır.

15. d5 X c4

Eğer siyahlar bu hamle yerine Ve6 X e2 + oynarsa beyazlar 11. Tf 1 X e2 hamlesiyle mukabele eder ve müteakîben h8 deki kaleyi alır ve kazandığı "anı" muhafaza etmekle beraber h8 deki Atı da tekrar oyuna iştirâk ettirebilir.

11. Ve2 X e6 + 11. Şd7 X e6
12. Tf 1 X c4 + 12. Şe6 - e7
13. Af7 X h8 13. Tc8 - e6

Verdiği kaleye mukabil iki silah alabilmek için siyahlar h8 deki Atı almak planını tâkîb ediyor.

14. Tc4 - d3 14. Ag8 - f6
15. Tc 1 - g5 15. Te6 - g8

Beyazlar Td3 X h7 hamlesiyle Atı kurtarmakla beraber bir nefer rlmak planını tâkîb ediyor.

Bu vaziyette beyazlar verdiği ata mukabil bir kale ile iki piyade kazanmış bulunuyor. Fakat oyunun devamında h8 deki Atın kurlulması mümkün olmadığından beyazlar iki silah zıyaına karşı bir kale ile iki piyade kazanmakla beraber eyi bir vaziyet elde etmiş oluyor.

A.

9..... 9. Şe8 - d8
10. Ad6 X b7 + 10. Şd8 - c7

Tayyare Atı alamaz. Zira vezir istinatsız kalacağından beyaz vezir tarafından alınmak tehlikesine mâruzdur.

11. Ve2 X e6 11. Tc8 X e6
12. Ac4 - a5 12. Ab8 - d7

Siyahlar bu hamle yerine Şc7 - b6 oynarsa beyazlar 13. Tc 1 - d2 ve müteakîben b2 - b4 oynar.

13. a2 - a3

Beyazlar bundan sonra b2 - b4 ve müteakîben Ab7 - c5 oynayarak daha istifadeli bir vaziyet alır.

B.

Siyahlar altıncı hamlede c7 - cö yerine 6. Ag8 - e7 oynarsa 7. Ac8 X e4, Vf6-e6. 8. Vd 1 - e2, d6 -d5 hamlesiyle yaptığı çatal ile bir silah kazanır.

Siyahların 6. Ag8 - e7 hamlesine beyazlar e4 piyadesini almayarak 7. d4 - d5 hamlesiyle mukabele edebilir.

Siyahlarr için 6. Tc8 - f5 hamlesiyle e4 piyadesini müdafaa etmek faydasızdır. Zira 7. g2 - g4, Tf5-g6. 8. Tf 1 - g2 hamlesiyle beyazların e4 piyadesine yeni bir taarruz kuvveti çıkarmasına sebebiyet verir.

Eğer siyahlar altıncı hamlede 6. Vf6 - g6 oynarsa beyazlar şu suretle mukabele eder:

7. f2 - f3 7. e4 X f3
8. Vd 1 X f3 8. Ag8 - f6
9. Tf 1 - d3 9. Vg6 - f7
10. 0 - 0

oynamak suretiyle faik bir oyun elde eder.

A.

3. Tf 1 - c4

Oyunun bu tarzda devamı vaktiyle en emin ve kuvvetli olarak telekkî edilirdi. Fakat yeni usulde bu tarzıhareket yanlış telekkî edilmektedir.

3. f5 X e4

Eğer bu hamle yerine 3. d7 - d6 oynarsa o halde 4. d2 - d4, e5 X d4. 5. Af3 - g5, Ag8 - h6. 6. Vd 1 X d4, Ab8 - c6. 7. Vd4 - d 1 hamlesiyle siyahlar ziyanlı olduğu gibi kendi roku da men' edilmiş olur.

Eğer dördüncü hamlede siyahların 4. f5 X e4 oynadığını farz edersek 5. Af3 X e5. 6. Vd 1 - h5 + hamlesiyle beyazlar için faydalı olur.

4. Af3 X e5 4. Vd8 - g5

Tehlikeli bir mukabil taarruz ise de eyi bir müdafaa ile bu çökertmeye mani' olmak mümkündür.

Siyahlar için daha istifadeli ve kuvvetii olan 4. d7-d5 hamlesi aşağda (a.) tebeddülatına bakınız.

5. d2 - d4!

Çok güzel bir hamle. Burada bu oyun tarzına müsavi olan atideki tarzda da devam edilebilir: 5. Tc4 - f7 +, Şe8 - e7. 6. Tf7 X g8, Vg5 X g2. 7. Vd 1 - h5, Vg2 X h 1 +. 8. Şe 1 - e2, Kh8 X g8. 9. Vh5 - f7 +, Şe7 - d6. 10. Vf7 X g8, Şd6 X e5. 11. Vg8 X f8, Vh 1 - f3. + İla...

a. Atideki tarz beyazlar için zararlıdır: 5. Ae5 - f7, Vg5 X g2. 6. Kh 1 - f 1, d7 - d5. 7. Af7 X h8, Ag8 - f6! (Şah üstatlarından Behting in tavsiye ettiği faydalı bir hamle) 8. Tc4 X d5, Tc8 - h3! (Eğer siyahlar bu hamle yerine Af6 X d5 oynasaydı hata ederek beyazların dokuzuncu hamlesinde Vd 1 - h5 + taarruzuna mâruz kalırdı.) 9. Td5 - f7 + (eğer beyazlar bu hamle yerine 9. Td5 - c4 oynarsa Ab8 - c6. 10. c2 - c3, Ac6 - e5. 11. Vd 1 - a4 +, c7 - c6. 12. d2 - d3, e4 X d3. 13. Ab 1 - d2, Ae5 - f3 + siyahlar kazanır.) Şe8 - e7! 10. Tf7 - c4, (beyazlar bu hamle yerine 10. Vd 1 - e2 oynarsa siyahlar Ab8 - c6 hamlesiyle daha faydalı bir vaziyet elde eder.) Ab8 - c6! 11, c2 - c3, (Bu hamle d2 - d4 oynayarak siyahların Ka8 - d8 mukabelesine mâruz kalkmaktan daha eyidir.) Ac6 - e5. 12. Vd 1 - a4, Ae5 - d3 +. 13. Tc4 X d3, e4 X d3. 14. Va4 - b4 +, Şe7 - e6. 15. Vb4 - c4 +, Af6 - d5. 16. Vc4 X d3, Ka8 - e8. 17. Şe 1 - d 1, Vg2 X f 1 +. 18. Vd3 X f 1, Th3 X f 1 ve siyahlar kazanır.

(Bitmedi)

Dam Bahçeleri

AMERİKA Müttehid Devletlerinin büyük şehirlerinde hava ve ışık cereyanına mani' olan gök-süpüren binalarında tabiî bir ihtiyaç sevkiyle damlarda bahçeler ve o bahçeler ortasında sayfiyeler yapmaya başlanıldı.

Bir kaç seneden beri bu âdet o kadar taammum etti ki bütün yeni binaların, hattâ eski binalardan buna elverişli olanların damlarında bahçeler tarh ediliyor, yalınız çiçekler değil ağaçlar da dikiliyor,

Damda bir köy evi inşa edilmiş. Bahçenin etrafı da çit ile çevrilmiş.

Kapu açılınca mükemmel nezareti havi bir taraşaya çıkılır. Bir tarafında tenis-kort tertib edilmiş.

çeşmeler, derecikler akıtılıyor. Her yerde sport hâkim olduğu için yüzmek, hattâ dalmak için elverişli havuzlardan başka tenis ve golf yerleri hazırlanıyor.

Dam üzerindeki apartmanlara rağbet arttıkça fiatlar o derece yükseldi ki tek bir oda için senede 1500 dolar (3000 lira) kira verildiği vâkıdır. Mamafih bunların ucuzlarına da tesadüf olunur.

Şarkta binlerce seneden beri cari olan dam hayatı şimdi garba intikal etmiş oluyor. Fakat buradaki dam hayatı semiramisin asma bahçelerinden daha muhteşem cennetler içinde cereyan ediyor.

Ayva ve Elma Pelteleri

EVDE yapılan reçel ve pelteler daha leziz ve her halde bereketli olur. Pelte yapmağa en elverişli meyvalar elma ve ayvadır. Meyvalar evvela eyice yıkanıp dörde bölünmeli, kabuk ve çöpleriyle beraber yumuşayıncaya kadar kaynatılmalıdır. Tülbentten süzülen suları tekrar kaynatılıp müsavi mîktarda şekerle pişirilerek pelte yapılır. Şeker kaynarken peltelenme derecesi geçirilirse âdeta şurup olup kalır. Buna pek dikkat etmek lazımdır.

Şeker az gelirse kıvama getirmek için fazla kaynatıp suyu tebahhur ettirmek lazımdır ki bunun ihmali vakît ve emek israfı demektir. Gerek reçel, gerek şurup ve pelte kaynatırken tencerenin ağzı daha evel zeytin yağına batırılmış bir parmakla sıvanırsa muhteviyatının kabarıp taşmasına mani' olur. Peltenin olduğunu anlamak için soğuk bir tabağa biraz damlatıp top halindemi kaldığına veya yayıldığına dikkat etmelidir. Şurup peltelenme derecesine yaklaşınca köpükleri gayet kesifleşir. Pelte için hamca meyveler intihab etmelidir. Pelte olur olmaz sıcak su ile doldurulmuş olarak bekleyen kaplar boşaltılıp içine konmalı ve uzun müddet saklanmak isteniliyor ise hemen üzerine bir tabaka eritilmiş beyaz balmumu akıtılmalıdır. Soğuyup mum donduktan sonra bir kat daha mum akıtılıp şişe de biraz çalkalanarak ilk mum tabakasının kenarlarının tamamen yapışarak hava geçmez bir hale gelmesine iytina etmelidir.

Haşlanmış meyvaların suyu ile pelte yapıldıktan sonra kendileri ayıklanıp doğranarak veya ezilerek kestirilmiş şekere atılıp kaynatmak suretiyle reçel yapılır. Şekeri kaynatırken evelce meyvanın içinde kaynadığı sudan biraz ilave etmek şurubunun koyulaşmasına yarar. Elma reçeline vanilya veya tarçın, ayvanınkine ıtır yaprağı güzel bir koku verir. Elmayı çiy iken soyup rendeleyerek kestirilmiş şeker içinde kaynatıp reçel yapmak, kabuk ve çekirdeklerini ayrıca kaynatarak pelte için kullanmak mümkün ise de ayvanın bu surette yapılan reçeli sert olur; evelden kaynatmak daha münasiptir.

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. *Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvvetli* **ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır.** Salatada, mayonezde, yemeklerde, hattâ tatlılarda pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yemeklerde yalınız Hasan zeytin yağını istîmal eylemelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musaddaktır.

Mükâfatlı Anketimiz

MUHİT ile okuyucuları arasında daha sıkı bir münasebet tesis edebilmek için bir anket açıyoruz. Bu anket vasıtasiyle okuyucularımızın en doğru takdirini ve en doğru ihtiyaçlarını anlamak ve bu sayede MUHİT i onların daha ziyade beğenecekleri ve daha ziyade istifade edecekleri bir hal ve şekle koymak imkânlarını aramak isteyoruz. Bunun için kendilerine soruyoruz:

1) MUHİT in son dört nushasında (37, 38, 39, 40) ki yazılardan hangilerini daha ziyade beğendiniz ve niçin?

2) Aynı nushalardaki yazılardan hangilerini luzumsuz, faydasız buldunuz ne niçin?

3) MUHİT ten daha ne gibi yazılar isteyor ve hizmetler bekleyorsunuz?

Maksatlarını sarih ve mukni' olarak yazmalarını okuyucularımızdan rica ederiz.

Cevaplar nihayet Martın 10 una kadar gönderilmelidir. Mükâfatlar Nisan nushasiyle ilan otunacaktır. En eyi cevaplar tasnif edilerek mükâfatlar onlar arasında tevzi edilecektir.

1	inci	mükâfat :	15 lira
2	nci	„ :	10 „
3	üncü	„ :	8 „
4	„	„ :	7 „
5	inci	„ :	5 „
6	ncı	„ :	4 „
7	nci	„ :	Bir senelik MUHİT abonesi
8	inci	„ :	Altı aylık „ „
9	uncu	„ :	Üç „ „ „
10	„	„ :	Neşriyatımızdan ciltli bir kitap

Abonelerimize Kitap Hediyelerimiz.

Bu hediyeleri alan abonelerimize
"Muhit" in nushası yalnız 15 kuruşa gelir.

Hediye ettiğimiz kitaplar

Kuruş		Kuruş	
175	Sefiller	60	Cesur Kaptanlar
175	Küçük Erkekler	60	Kutu Kitabı
150	Eyi Zevceler	60	Kölelikten Kurtuluş
150	Küçük Kadınlar	50	Spor Ruhu
85	Abraham Lincoln	50	Zindelik Atlası
75	Sevgili Düşman	30	Monna Vanna
75	Mütareke Acıları	40	Odise (çıkmak üzre)

İstediğiniz kitapları seçerek bize bildirirsiniz.

İsteyeceğiniz kitapların fiatı abone bedelini geçecek olursa aradaki farkın yalnız yüzde 50 si abone bedeline ilave olunur.

Kitap hediyesiyle abone olmak şartları

480 kuruş ile: Bir senelik abone ve 300 kuruşluk kitap

240 kuruş ile: Altı aylık abone ve 150 kuruşluk kitap

125 kuruş ile: Üç aylık abone ve 75-80 kuruşluk kitap

MÜHİM: İsteyenlere meccanen bir numune nushası gönderilir.

MUHİT KOLONYASI

Abonelerimizin için yaptırdığımız kolonyalar pyasadaki kolonyaların en kuvetlilerindendir (80°).

Kolonya hediyesiyle "Muhit" e abone olmak şartları

520 kuruş ile bir senelik abone ve bir kilo kolonya.

270 kuruş ile altı aylık abone ve 400 gr. lık bir şişe kolonya.

140 kurus ile üç aylık abone ve 150 gr. lık gayet zarif bir şişe kolonya.

Abone olmak için kuponu doldurup bize göndermek kâfidir.

Muhit in Abone Koponu

Gönderilen para : .....

İstenilen hediye : .....

Abonenin ismi : .....

Adresi : .....

Şehri : .....

Pijama Kalıbımız

BU pijama kalıbı ile altıdan onüç ondört yaşına kadar çocuk ve gençler için pijama dikmek mümkündür. Bunun için îcabına göre kalıbın her tarafından çepeçevre birer, ikişer parmak fazla veya eksik alarak istenilen büyüklükte bir pijama ceketi meydana gelir. Ceketin önü üç parmak içeri katlanmak üzere hesab edilmiştir. Yaka için ayrıca kalıp vermeyoruz.

Bunun için îcab eden boyda ve istenilen ende bir düz parça kesmek kâfidir. Arka, ön ve kol kalıplarını ikişer kat olarak biçmek luzumunu ihtara hacet yoktur, fakat artık âdet yerini bulsun deye söyleyoruz. Gelecek ay nushamızı sabırsızlıkla bekleyiniz. Çünkü o zaman da bu pijamanın pantalon kalıbını alacaksınız.

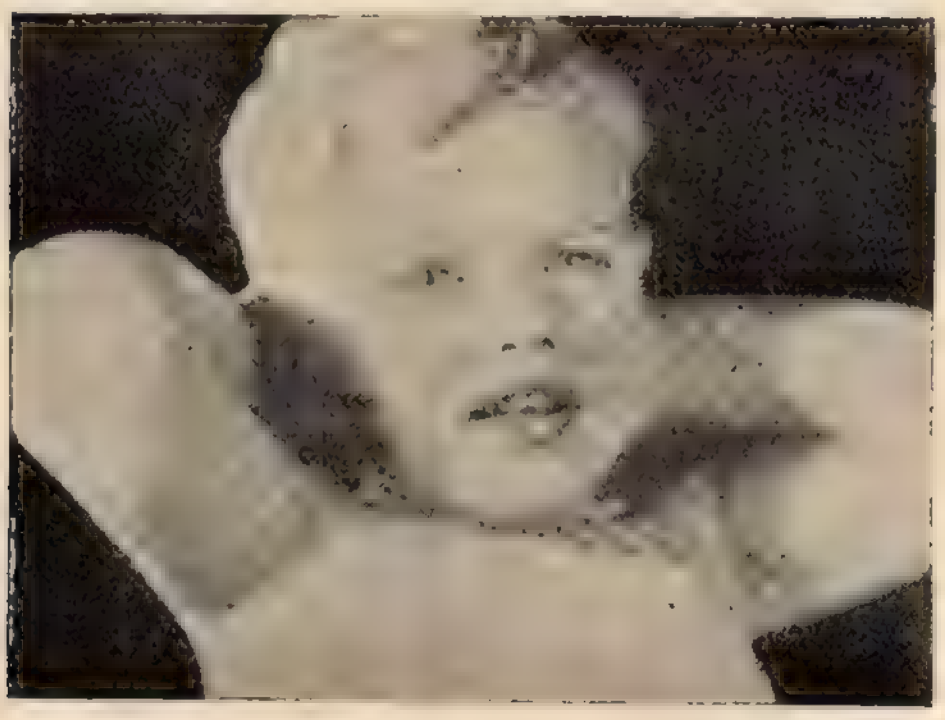

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemezmisiniz?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvvetlir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs, damar, ademi-îktidar, sinir hastalıklarına karşı koyduğunu bütün DOKTORLAR tasdîk ederler.

Hasan Ecza Deposu.

Sıhhat ve hayatın yegâne ilacı

Dantos

Hasan Diş Mâcunudur!

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her hastalıklara mani' olur. DANTOS diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avrupada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. HASAN ECZA DEPOSU nda yirmi Kuruşa satılır. Her yerden Dantos Hasan diş mâcununu musirren isteyiniz.

Manto Altında Giyilecek Elbiseler

Artık ilk bahar esvapları düşünülecek aya giriyoruz, fakat tamamile kıştan da çıkmış olmayoruz. Bu iki elbise, tam mevsimin her ihtiyacına tekabül edecek hassaları haizdir:

Manto altında kışınızın son günlerine bir bahar neşesi verebilir, mantosuz da ilk sıcak günlerinizi geçirmeye müsaade eder.

Zevkinize göre çiçekli kreplerden veya düz renk ipeklilerden yaptırabilirsiniz.

Düz renklere eşarp ile, kravatla, kuşakla bir az kontrast karıştırabilirsiniz.

Çocuğun Sıhhatı

BİZ çocuklarımıza sıhhat verelim de, geriye kalan şeyleri kendi yumrukları ile hayattan koparsınlar.

Çocukların hastalık başlangıçları bâzan hiç göze çarpmaz. Hattâ bâzan yaramazlık zann edilerek yavrucak ceza bile görür. Çocukların, ehemmiyetli olsun olmasın, her hastalığında bir defa olsun doktor görmek farzdır. Bâzan en basit görünen bir nezle veya baş ağrısı büyük dertler tevlid edebilir. Tıpkı bir dev tarafından muhasara edilmiş bir kalenin anahtar deliğinden içeri süzülen mini mini bir cin gibi, bâzı âfetler sessizce bünyeye girdikten sonra içerden dev ordusuna kapıyı açmasını pek a'lâ becerirler, ve dikkatsizliğimiz bize pek pahalıya mal olur. Çocuk ölümü veya sakat kalması o kadar feci'dir ki bundan daha elîm bir acı olarak ancak vaktiyle işin önünü almak imkânından istifade edilmemekten doğma nedametten başka bir şey tasavvur edilemez.

Çocuğa ders ve Nasehat.

ÇOCUKLARA hiç bir zaman söylenmemesi iycab eden bir şey varsa o da: "Bu sana göre değildir, yapamazsın" yahut "Senin elinden böyle şey gelmez, uğraşma" veya "Bu çok zor, öğrenemezsin" tarzındaki sözlerdir. Böylelikle bidayette çocuğun şevki kırılır, ve muvaffak olamayacağı kanaati kendisini tecribe etmeden yorar. Her çocuk zekâ ve çalışkanlık noktai-nazarından aynı seviyede olamaz. Binaenaleyh kardeşinin veya komşu çocuğunun mârifetlerini misal getirerek çocuğu küçük düşürmek mânasızdır ve mâkûs netice verir.

En eyisi her çocuğun mizaç ve kabiliyetine göre kendisine yardım etmek ve daima muvaffakîyet hakkında ümitvar görünmektir. Herkes çocuğunun mektepten parlak notlar getirdiğini ister. Fakat bu ümit boşa çıkınca biraz da mahcubiyetle eve dönen yavrunun haleti - ruhiyesini düşünerek, kendisini güler yüzle ve hadisenin muvakkat bir muvaffakîyetsizlik mahsulü olduğuna kendisini inandıracak sözlerle karşılamalıdır. Bu surette küçük adamın iytimadı kazanılır ve kendisine yeniden cesaret verilir.

E. Safet

Nezlei Sadriyenin Önünü Alınız.

Sloan Mahlûlünü Kullanınız.

Ovuşturmaya hacet kalmamaksızın, ihtikanın merkezine kadar nüfuz ve oraya taze kan hücum ettirerek ağrıyı tahfif eder. Bütün bir gün şedaidi hava altında çalışıldıktan sonra, ağrıyan adaleler ve mafsallar için Sloan Mahlûlünden daha müessir mukavvi yoktur. Sloan mahlûlünü bilcümle bere ve adale ağrılarına karşı kullanınız.

Sloan's Liniment — Ağrıları Keser

Halk Evleri

(16 ncı sahifeden devam)

iazımdır. İşte Halk Evleri teşkilatı o eski ve umumi içtimai ihtiyacın yeni şeraite uygun inkişaf cihazı olacaktır. Bu cihazı da ana hatlarile yaratan yine Büyük Mustafa Kemal oldu; Türk Ocaklarının isimlerinden başlıyarak bütün çerçivelerini genişletmek ihtiyacile Halk Evlerine çevrilmesi yeni telekkînin ilk işareti idi. Halk evleri için esaslı bir talimatnamenin hazırlanması ve nihayet hükûmet merkezinde, istanbulda ve yirmiye yakın vilayet merkezlerinde, birden, Halk Evlerinin açılması, bunlara eyiliği ve samimiliğt duyan Halkın candan bir tehalükle koşması çok kuvvetli, çok ümit verici bir başlangıçtır.

Geniş bir içtimai tekâmül geçiren başka milletlerin buna benzer teşkilatlarından örnek alarak ve millî şeraite adapte edilerek yaratılan Halk Evleri bizi saltanetin hediyesi olan ferdî dağınıklıktan kurtaracaktır. Bu yüksek tarihî misyonu anlayan münevverlerin lüzumu kadar bulunduğuna ve anlayacak geniş gençlik kütlelerinin yetişeceğine îmanımız vardır. Muvafakıyetli bir yükselişe doğru gidildiğinden emin ve müteheyyiç olarak, Kemalizmin bu büyük teşebbüsünü alkışlar, Mastafa Kemalin kurtarıcı dehasını bir kere daha hayranlıkla anarız.

* * *

Cevdet Kerim Beyin Nutkundan

İstanbul Halk Evinin açılma merasiminde, Vilayet Fırka Reisi Cevdet Kerim Bf. gayet canlı, gayet samimî bir hitabe söylediler. Bu hitabenin güzel sonunu nakl ediyoruz:

«Halk Evleri Türk milletinin hars sahasının her şubesinde ilerilemesi ve yükselmesi için canla başla çalışacakların evidir. Onların yorulmaz çalışmalarından büyük yarının doğacağında şüphe yoktur. Türkün tarihini aydın, dilini temiz ve pürüzsüz, edebıyatını özlü ve uyanık, musikîsini derin ve canlı, vücudünü kuvvetli ve dayanıklı yapmak için Türk halkının hasret çektiği irfan nurunu herkese en büyük kolaylıkla yaymak, muhtaç olduğu içtimaî yardımı her ferde ayrı ayrı vermek için Türk köylüsünün ufkuna medeniyetin ışığını ve gönlüne münevver gençliğin kardeş sevgisini getirmek için çalışmak, uğraşmak isteyenlerin büyük karargâhı Halk Evleri olacaktır. Bu büyük ve yeni seferbeylikte her vatandaş vazifesini elbet yapacaktır.»

Yusuf Ziya Beyin Şiri

Bu güzel şiir açılma merasiminde Celal Sahir Bf. nin kızı Nüveyre Hanım tarafından inşat olunmuş ve samimî alkışlara boğulmuştur:

Gazi, Nutuk isimli kitabında diyor ki,
Gençliğe, îman dolu hitabında diyor ki:

"Cumhuriyet, istiklâl, hepsi sana emanet,
Ey Türk genci, bunlara varlığını siper et!
Sana bel bağlayanlar inancında haklıdır,
Bir damla genç kanında bir yıldırım saklıdır!
Bu emanet içindir öğrendiğin ilim, fen!
Bu büyük emaneti korumaktır vazifen!"

Bu ses, yoktan bir vatan yaratanın sesidir,
On dört milyon ağızlı bir vatanın sessidir!
Vatan demek, o demek... O demek, vatan demek!
İnkılâbı yaratan, yurdu yaratan demek!
İçli, dışlı düşmandan o kurtardı bu yurdu
Bir mağlûbun sesini on galibe duyurdu!
O güneş-baş yuğurdu ne varsa yeni, güzel;
En uzak rüyaları yakınlaştıran o el!
Güneşten birer oktur ondan gelen her emir,
Bu okların önünde yığılır dağ, taş, demir!
Bu güneşe geceler ne kadar etse haset,
O nur çağlayanına zulmetler çekemez set!
Birer birer toplayıp halkın her emelini,
Bir büyük istikbalin kuruyor temelini!
İşte bu o..... Halk Evi, milletin öz evidir,
Bu evi ısıtacak gençliğin alevidir!
Bu evler, inkılâbı her kalbe işleyecek,
Dokuz penceresinden nuru genişleyecek!
İlim, san'at doğacak bu evin beşiğinden;
Karanlık girmeyecek bu evin eşiğinden.
Çekiç, sapan, el, ayak... kalem, kılıç, gönül, baş
Bu çatının altında olacaklar arkadaş!
Bu evler duracaktır, mutlak dünya durdukça
Dünya yüzünde tek bir Türkün kalbi vurdukça!
Ey büyükler büyüğü, bu gece rahat uyu!
İlk defa yüreğinden üzüntüyü at, uyu.
Bu evlerde yaşarken Gazinin çocukları
Bir daha görmeyecek memleket ufukları,
Bir daha görmeyecek inkılâbın bânisi:
Ne bir şehit Kubilay, ne Menemen cânisi.

Darülbedayi'de

(11 inci sahifeden devam)

Klasik Garp trajedileri mevzularını Roma tarihinde ve eski Yunan esatirinde aradılar. Biz de henuz yazacağımız klâsik trajedilerin mevzularını Türklerin muhteşem ve zengin tarih ve esatirinde bulabiliriz. Şimdiye kadar ihmal edilmiş olan ve Faruk Nafiz in Akın iyle başlayan bu cereyan zannederim ki türk edebiyatında bir iz bırakacak kadar kuvvetli olacaktır.

AKIN ın mevzuu çok güzeldir, ve güzel olan vak'adaki küçük entrikadan ziyade asırlarca dünyayı dehşete düşüren Orta Asya Türkleri akınının hakikî sebebini anlatmasıdır. Biz bu sebebi zamanın hakanı İstemi Hanın ağzından dinleyoruz. Türk ırkı Orta Asyada seneden seneye çekilen denizle beraber kesilen yağmurları, kuruyan selleri dehşetle seyretmektedir. Ekinler başak vermeden kuruyor, davarların otlakları kavruluyor ve memleket açlık tehlikesine mâruz bulunuyor. Bu semavî afete karşı yegâne çare olarak gençlerin su ve yeşillik beldelerine göç etmesini tavsiye eden hakan yeşile hasretini şöyle anlatiyor:

Yeşil bu, varlık dolu, gök dolu, ummam dolu!..
Bir ucu gözlerinde, bir ucu engindedir,
Meyva veren ağaçlar bu çini rengindedir,
Bu çini rengindedir bahar, deniz, kır, orman,
Bana tanrım görünür yeşil dediğim zaman.

Ve kuraklığın felâketlerini anlattıktan sonra ilâve ediyor:

Çölde ölen bahara bir mezar olsun diye
Yeşillik hasretini Türk işledi çiniye.

Akın ın mevzuu Muhit in geçen nüshasında hulâsa edilmiş olduğu için tekrar etmeyeceğim.

Piyes tekniği itibariyle eser kuvvetli değildir: Evvelâ çok kısadır. Üç perde ancak üç çeyrek saat devam etmektedir; saniyen hakanın kızı Suna sonunda Demirle evlendiği ve birbirlerini sevdikleri anlaşıldığı halde bu sevgiye eserde hiç yer verilmemiştir; sonra bazı tiratlar lüzumundan çok fazla uzundur ve İstemi Hanın söyledikleri bütün diğer eşhas hisselerine düşen sözlerden fazladır.

Yazılış tarzına gelince, Faruk un manzum piyes üslubunu Canavarda da görmüştük. Uslup burada da aynidir, kelimeler sert, mısralar kuvvetli ve kafiyeler tamam. Mısra sonlarının daima cümle durağı olması aktörleri mecburî bir inşada sevkediyordu. Canavarda şairi mevzuu daha fazla benimsemiş buluyorduk. Akın ın da çok güzel parçaları vardır, bilhassa İstemi Hana söyletilen susuzluk afeti nin anlatılışı çok güzel bir şiirdir.

ERTUĞRUL Muhsim bu sene ilk defa olarak sahneye çıktığı İstemi Han rolünde bütün gayretiyle, bütün varlığiyle oynadı. Bu rolün başka bir san'atkâr tarafından temsili eserin muvaffakiyetini yarı yarıya azaltırdı. Muhsin yerine göre hakan, kumandan, insan ve baba olmasını bildi ve deruhte ettiği vazifeyi büyük bir muvaffakiyetle başardı.

Suna rolünde Neyyire Neyyir de iyiydi, lâkin acaba bu rol Bedia Muvahhide daha yakışmazmıydı diye düşünüyorum. Üç başbuğ oğlu rollerinde Talât, H. Kemal ve Sabih beylerden en muvaffak Sabih beydi; bu genç çok ümit vericidir. H. Kemal bey manzum eserde rol alamayacağını bir defa daha ispat etti. Diğer eşhasın rolleri çok ehemmiyetsiz olduğu için geçiyoruz. Muhsin in Hazreti İsayı taklît eden kıyafet ve makiyaji göze çok güzel görünüyordu.

Yeni Kitaplar :

Kooperatif Hareketi

Muharriri: REMZİ SAKA

Remzi Saka Beyin bu kitabında bilhassa muhtelif kooperatif sistemlerine ait teşciye ve tenkîtler, iktisad hareketlerinin devletleşmesi, kooperatiflerin tekâmülü bahisleri, mühim ve lisanımızda yenidir. Bu kitapla kooperatifçilik edebiyatımız hakîkaten büyük bir zenginlik kazanıyor. Eseri mütahassıs kooperatifçilerimize tavsiye, Remzi Saka Beyi de muvafakıyetinden dolayı tebrik ederiz.

Remzi Beyin bundan evel yazdığı sermaye hareketi de çok kîmetli ve mutahassıslara tavsiyeye layık bir eserdir.

Kaptanın Kızı

(15 inci sahifeden devam)

idi. Bir ses onu vazifeye dâvet ediyordu. Bir anda, Vedianın söylediğt gibi, şuurunun altında, fedakârlık hisleri uyanmıştı. Ayakları, bu hislerin rehberliği altında, çok geç kalmaktan doğan bir üzüntü ile iskele yoluna koşuyordu.

Yat klübüne girdiği zaman mâhut odada Adnan ın takımı yine poker oynayordu. Uyuklayan garsona bakmayarak, kapıda, dağlardan inmiş, mezardan fırlamış bir dev cenazesi çehresiyle göründü. Beden terbiyesi muallimine: "Kurtaracak insan hayatı var. Bir gemi dalgalarla alevler arasında mahv oluyor" dedi ve derhal çekildi. Herkes çıldırdığına hükm ediyordu...

Garson, iki dakika sonra, haileyi têyid etti. Herkes gemi yangınının göründüğü balkona koştu. Burhan, yalnız o, klübün iskelesinde bağlı duran motöre atlamış, ateşçisini uyandırmıştı. Makinist Laz Mehmet, gözlerini uğuşturarak, uyku sersemliği içinde meseleyi anlamış, itiraz ediyordu:

"— Beyefendi, şu denize bak, böyle bir limon kabuğu ile can kurtarmağa gidilirmi? Ben canımı gübrelikte bulmadım ya" diyordu.

Burhan ın: "Canlar kayb olurken biz elimiz bağlı durabilirmiyiz?" gibi sözleri ateşçinin görgülü ihtiyatkârlığına têsir etmeyordu. Mimar daha ziyade beklemeyerek, motorün içine girmiş, benzinle makineyi işletmeğe başlamıştı bile. Adama da:

"Beraber gelirsen işte bir yüzlük kâğıt var sana" demişti, "yok, korkuyorsan çık dışarı, ben kendim gidiyorum."

Laz Mehmet için bu yüz liralık kâğıt en müessir teşcii' vasıtası oldu.

"Biz karadenizliyiz, korku da neymiş? Taka ile biz Moskofu vurmağa gideriz..." deyerek uzatılan yüz liralığı ıslanmayacak emin bir yere yerleştiriyordu. İki dakîka içinde hareket etmişlerdi...

Balkondan Adnan ve yanındakiler dehşet içinde bakıyorlardı. Terbiyei-bedeniye muallimi korkaklığını örtmek, belki de vicdanının bir sesini bastırmak için hızlı hızlı tenkîd ediyordu: "Hay aklına şaşayım onun... Aklı sıra can kurtarıp kahramanlık taslayacak... Kendi pöstekisi elden gitmezse yine Allahına şükr etsin..."

Obürleri susuyorlardı. Bu sükût hiç de Adnan ın fikrine iştirake delalet etmeyordu. Anika düşündüğünü asikâre söylemekten çekinmedi:

"Doğrusu palikari bu Adnan Bey... dedi, sağ dönerlerse ben onu dost tutacak..."

Korkunç düdük sesi gecenin karnını deşen bir feryat halinde işitiliyordu:

Duuuuuul... Duuuuuul...

DAKİKALAR yelda geceleri uzunluğunda görünüyordu... O fevkalade düdük seslerinden uyanan, deniz yangınını görüp sokağa fırlayanlar çoğalmıştı...

Nihayet motör dönüyordu...

Tan yeri ağarır, rüzgârın kızgınlığı kırılırken motör iskeleye yanaştı. Halk gelenlerin yardımına koşuşuyordu. Bir taraftan arabalar yanaştırılıyor, diğer taraftan, hattâ kadınlar, motörden çıkanların koltuğuna girerek arabalara rahat binmelerine çalışıyorlardı. Yedi kişi idiler: Kaptanla karısı, beş de tayfa. Geminin iri köpeği Bob bile kurtarılmıştı. En arkada, - yüzü, saçı, kaşı yanmış, sol kolu hareketsiz - Burhan çıkıyordu. Adnan ilerledi, Anika yanından ayrılarak Burhan ın koltuğuna girdi. Rum kızı heyecanla: "Palikari, ask olsun vre, Palikari.." diyordu. Adnan kekeleyerek tebrik ediyor: "Kolunuz incinmiş, galiba, birader..." deye ilave ediyordu. Evet, kolunu, yüzünü, başını sarmak lazımdı. Esasen Peristera dan (kazaya uğrayan Yunan gemisinin ismi Peristera idi) çıkanların cümlesi pansımana, tedaviye muhtaç idi. Hele kaptanın karısı baygın bir halde alevler arasından çıkarılmıştı. Arabalar sıra ile dizildi; bir cenaze alayına da benzetilebilen küçük kafile yavaş yavaş mâdene doğru ilerledi. Bir cenaze kafilesi ki ahretten dönüyordu...

SANATORYOMDA, Burhan, pansımandan sonra, başı yüzü beyaz sargılar içinde, aynaya bakarak tebessüm etti. Hakikî saadet o anda içinde duyduğu ferahlık olmalı idi...

Kapıdan; uzun boyu, beyaz tuvaleti, kucağındaki çiçek demeti ile perilere benzeyen bir genç kız içeri girdi. Bu, Vedia idi. Çiçekleri masanın üstüne koyuyor, şanlı yaralıya; "Ne güzelsiniz, böyle, Burhan Bey." diyordu Sargıların üstünden alnına en hararetli, en samimî pusesini veriyordu.

Balık Yağı

Norveçyanın halis Morina balık yağının baş mahsulünü yalnız HASAN ECZA DEPOSU nda bulursunuz. Bu balık yağı gayet nefis ve taze olup suhuletle içilir. Ve miydeye dokunmaz. Hazmı kolay olup kuvvet ve iktidara muhtâç olanlara, romatizmaya, zâfiyeti-umumiyeye, vereme ve kansızlığa, sıraca ve kemik hastalıklarına karşı hem ilaç hem gıdadır. Deposu: HASAN ECZA DEPOSU. Kilosu 100, yarım kilosu 60 kuruştur.

Sulhu Tehdid Eden Hahiseler.

(41 üncü sahifeden devam)

medeniyetin mevcudiyetini teklikeye sokan Bolşevikliğin kökünü sökmek arzu ediyor.

Nasyonal sosyalistler bu büyük tarihî vazifeyi yapmak isteyorlarsa - îlan etmeleri de bir namus borcudur - harp borçlarına ait mali mecburiyetleri kabul edeceklerini vâd edemezler, istismar edilmiş ve fakîrleşmiş Alman milleti memleketin yeniden îmarına mâni olan bu borçları ödeyemez. Fakat Hitler fırkası hususi borçları tasdîk ve kabul eder. Hakîkat budur... Şuna kaniiz ki bütün Avrupanın sulh ve asayişi millî sosyalist rejiminin muvaffakiyetine tâbidir ve şimdiki sistemin devamı doğrudan doğruya bizi uçuruma sürükleyecektir.

Millî sosyalizm muharebeye hazırlanmayor, ve kendimizi memleketin îmarına hasr edebilmek için samimî olarak sulhun taraftarıyız. Bununla şunu da hatırlatmayı namus borcu biliriz ki, tâmirat matalibi ile mütemadiyen sarsılan temeller üzerine de sulh binasını kurmanın imkânına inanmak deliliktir. Bu tehlikeli yanlış zihap ile, Avrupanın ta kalbgâhında, hayat dolu büyük bir milletin mahvine yürünmektedir. Gerçekten sulhu isteyenler her şeyden evvel milletlere asayiş içinde yaşamağa yardım etmeli ve onları infilaka sevk etmekte olan kuvvetlerin tesirini kaldırmalıdır. Millî sosyalist hareketi inanıyor ki, Almanyayı zincirleyen siyasi muharebeler fesh ve tâdil edildiği takdirde Avrupada sulh daha eyi temin olunabilecektir; çünkü fransızların teslihat cinneti dünyanın emniyetini tehlikeye koyuyor.

Prusyada yapılan *plepisit* in (rêyi-amm) neticesi, bâzı memleketlerde millî nasyonalistlerin bir mağlubiyeti gibi telekkî olunmuş ise de, iş muhasımlarımızın ileri sürdüğü gibi değildir, bu netice asla bizim hareketteki hakim fikrin iflası sayılamaz. Bilakis, bu netice, Almanyada sosyal demokratların fena idaresiyle mücadele edebilecek yegâne hareketin millî sosyalizm olduğunu ispat etmiştir.. Kadroları dahilindeki metin tesanüt ruhundan ve ilham aldıkları canlandırıcı fikirden kuvvet alan millî sosyalistler milletin cesim kütlelerini Prusyanın «siyah ve kırmızı» hukûmeti aleyhine teşkilatlandırmağa muvaffak olmuşlardır. Bu hukûmet aleyhine rêy veren on milyon nufustan hiç olmazsa altı yedi milyonunun millî sosyalist fırkasına teveccühü vardır. Böyle bir netice karşısında biz hadiseyi fırkamızın kat'i bir zaferi olarak mülahaza ediyozuz. Hukûmet sarih olarak akalliyettedir, intihabatın mûtat kaideleriyle hüküm verilecekse.

Plebisitten çıkan neticeler ispat etmiştir ki yeni intihabat olacak olursa Hitler fırkası Prusyada en kuvvetli fırka ve imparatorluğun müstakbel kuvveti olacaktır. Fırkamıza bir takım esassız taarruz maksatları isnad edileceğine Hitler hareketinin hedeflerini daha eyi anlamağa ve Avrupanın istîkbalini organize etmeğe çalışılsa daha eyi hareket edilmiş olur. Avrupanın istîkbali öyle tanzim edilmeli ki Almanya hiç olmazsa bugünkü bedbaht vaziyetinden çıkabilsin ve Avrupanın îmarına o da serbestçe iştirâk edebilsin.

Millî sosyalistlerin kazanması ve öne geçmesi tarihî vetirenin kaçınılmaz inkişafıdır. Alman milleti, Hitler hareketinin izlerini, ecnebi memleketlerde zann olunduğundan daha derin taşımaktadır. Tarihte genç bir neslin, feci mukadderatiyle yüz yüze geldiği vaki' olmuşsa Almanyada ve zamanımızda vakî' olmuştur; fakat biz de kararımızı vermiş bulunuyoruz, ve istikbali - bize sakladığı tehlikeler ne olursa olsun - korkusuzca bekleyoruz.

HASAN KOLONYASI

Halis limon ve turunç çiçeklerinden müstahzar bir harikai-san'at olup 90 derecedir. Hastalara şifa ve hayat bahş eder. Sinir, baygınlık, helecanı-kalb, nezle, baş ağrısı zamanlarında bir hayat arkadaşıdır. İnce kadınlar, ihtiyar nineler için ebedi bir ihtiyaçtır. Tuvalet âleminde büyük şöhreti olup bir defa istîmal etmekle anlaşılar. Memleketimizin büyük ricali, ecnebi mahafil Hasan Kolonyası istîmal etmekte olup bu ruhnuvaz Kolonyanın sahibini tebrik ve takdir etmektedirler.

Hasan Kolonyasının namından istifade etmek isteyen bâzı kimseler aynı namda başka bir Kolonya çıkarmışlardır. Dikkat ve ihtiyat ile hareket edilmesini, aldanılmamasını ve taklitlerinden sakınılmasını tavsiye ederiz. Hasan Ecza Deposu.

Odise

(58 inci sahifeden devam)

O böyle söyledi, ve Laert bundan memnun oldu ve dedi ki:

— Benim için ne mes'ut gün, dost ilahlar! Şüphesiz, sevinç içindeyim; oğlum ve torunum fazilet yarışına çıkıyorlar.

Ve açık mavi gözlü Minerv yaklaşarak ona dedi ki:

— Arkeiz oğlu, dostlarımın en azizi, Jüpiter baba ile açık mavi gözlü kızına yalvar, ve, derhal, kuvvetle sallayarak uzun mızrağını ileri at.

Böyle söyleyerek Minerv ona büyük bir kuvvet ilham etti, ve o büyük Jüpiter in kızına dua etti, ve kuvvetle salladığı uzun mızrağını ileri attı. Ve mızrak Öpeytes in tunç miğferine çarptı, miğfer mukavemet etmedi ve tunç onu deldi. Ve Öpeytes gürültüyle düştü ve silahları üzerinde ses çıkardılar. Ve Ülis ve şöhretli oğlu ilk cengâverlerin üzerlerine atıldılar, ve onları kılıçları ve iki uçlu mızraklariyle vurdular. Ve onların hepsini öldürerek dönmekten men' edecektiler, lakin Jüpiter in kızı Minerv haykırarak hepsini durdururdu:

— Acıklı muharebeyi bırakınız, İtaklılar, ve derhal kitalsiz ayrılınız.

Minerv böyle söyledi, ve solgun korku onları sardı, ve ilahenin haykırması üzerine silahları ellerinden kurtularak yere düştü; ve hepsi canlarını kurtarmak için şehre doğru kaçıştılar. Ve sabırlı ve ilahi Ülis, dehşetli haykırışlarla yükseklerde uçan kartal gibi hucum etti. O zaman Jüpiter tutuşmuş yıldırımı fırlattı ve yıldırım kavi bir babanın açık mavi gözlü kızının önüne düştü. Ve, o aman, açık mavi gözlü Minerv Ülis e dedi ki:

— İlahi Laert oğlu, mahir Ülis, dur, dahilî muharebenin ihtilafını kes, uzakta gürleyen Jüpiter sana kızmasın.

Minerv böyle söyledi, ve o sevinçle itaat etti. Ve kadir Jüpiter in kızı ve yüzü ve sesi ile Mantor a benzeyen Minerv iki taraf arasında ittihadı ebediyen tesis etti.

Son

Düşünce ve Duygu Çiçekleri

(25 inci sahifeden devam)

ruhunda o hadiseye tekabül eden meleke henüz faaliyete geçmemiştir. Derin ve karanlık sulara benzeyen meçhulata insanın dinî bir nazarla bakması şaşılacak bir şey değildir.

Şirin güzelliği mânanın ehemmiyetini ispat eder: bu, şair için de, diğerleri için de öyledir. İsterseniz şöyle de söyleyebiliriz: herkes tabiatın sihirlerine kabiliyeti derecesinde şairdir. Ben sihrin tesirini timsal «Simbol» de görürüm. Tabiatı kim sever? Kim sevmez? Yalnız şairler ve kültürü yüksek olanlarmı severler? Hayır: avcılar da, çiftçiler de, suvariler de... severler, ancak iptilalarını hayatlarının tarzını intihap ile ifade ederler, sözlerini seçmekle değil. İnsan bir suvarinin veya bir avcının atlara ve köpeklere olan iptilası karşısında hayret eder. Onların söyleyecek târifleri yoktur, fakat bunlarda hiss ettikleri canlı kuvvetlere karşı kendilerinde bir perestiş, ibadete benzer bir muhabbet doğmuştur. Öyle bir muhabbet sathi bir kalite değildir. Bu şeylerde taklit, oyun, ruhu memnun etmez. Basit insanın şimal rüzgârına, yağmura, ağaca, hayvana, taşa, demire muhabbeti çok gizlidir. İzah edilemeyen güzellik anlayabildiğimiz güzellikten daha azizdir. Timsal tabiattır, tabiattan üstünü ispat eden tabiattır; kendisinden hayat taşan şeydir; bizim ona tapınışımız kaba, fakat samimidir.

Şüphe

(29 uncu sahifeden devam)

— Hami ne oluyorsun.. Bu ne biçim çekiş? dediğini, bile,hattâ biraz sonra da kocasının göre göre bile, bile üzerine doğru gittiği kayalıklardan korkarak:

— Nenecim.. nenecim.. çarpacağız.. Arkana bak, arkana bak! deye bağırdığını bile işitmedi.

Hami nin kafasında bir şey, bir tek şey vardı. Haykıran, homurdayan, uluyan yalnız bir tek şey!

Münire nin Sacit le eskiden kalma bir gönül alâkası vardı.

Münire nin yalan söyleyen kirli bir ağzı, gizli hazırlıklar yapan kara bir gönlü, kocasından korka korka gizlenerek "onu", "ötekini" okşayan iğrenç elleri vardı..

Hami içine taşa taşa biriken bu şüpheye kendini kaptırmış, var kuvvetiyle küreklere asılıyordn.. Karısının haykırarak ayağa kalktığını, Sacid in, dolaşık dümen iplerine telaşla asılmak istediğini görür gibi oldu. Boğuk bir çatırdı duydu, kendini başında acı bir sızı ile suyun içinde buldu. Gözlerinin önünde kırmızı sarı benekler uçuşarak derin bir kuyuya düşer gibi oldu.

Başındaki sızı, kollarından bacaklarından değil yüzmek, hattâ çırpınmak kudretini bile alıyordu.

İki sene evvel apandisit ameliyatı olurken narkozun altında duyduğu acip hisle, sanki bu üzerine gelen uyuşturucu hale, karşı konulamayacağını bilir gibi, âdeta tevekkülle kendinden geçti..

Deniz, ölüm onu istememiş olacak ki göz kapaklarının birden, ta göz bebeklerine kadar işleyen kıpkırmızı bir ışıkla yıkandığını hiss etti. Gözlerini açtı. Baktı! etrafına bakındı.

Sudan sinsi küçücük sivri tepelerini çıkaran, hattâ deniz biraz dalgalanır gibi olunca büsbütün gözden silinerek sandallara tuzak kuran kayaları, gördü.. Biraz ötede batıp batıp çıkan Sacid in başını gördü.. Birden çılgınlığını bütün korkunçluğu ile hatırlayarak:

— Nenem.. Nenem.. Münirem.. deye haykırmağa savaşarak arandı.

Şu kısa anda duyduğu dayanılmaz, taşkın ıztırabı Allah bu zavallı kuluna kâfi görmüş olacak ki Sacit biraz sonra kolunda kıvırcık siyah saç yığını ile tekrar göründü.

Hami karısını deli gibi kaptı, bir iki kulaçla biraz ötedeki büyük kayalardan birine yaklaştı, tutundu, kendini çekti, Münire yi sudan çıkardı, yanına yatırdı, şuursuz hareketlerle ona can vermeğe başladı.

Sacid in yüze yüze sahile doğru, bir sandal bulup getirmeğe gittiğini pek fark bile etmedi.

Münire biraz sonra:

— Beni brak kardeşim, beni brak, Hami yi kurtar, onu kurtar! deye sayıklayarak gözlerini açtığı zaman üzerine eğilen hıçkırıklı başı, kadınların - bütün canlariyle sevdikleri zaman - o her tırmalanıştan sonra bile göstermekten çekinmedikleri şefkat ve sevgi taşkınlığı ile bağrına çekti.

Sacid in gayreti ve soğuk kanlılığı sayesinde bulunan bir balıkçı sandalı ile yuvalarına kavuşan Hami ile Münire, daha bir zaman, konuşamadan birbirlerinin göğüslerinde işitilmeyen içli hıçkırıklarla sarsıldılar.. ürperdiler..

Gözlerinden akan yaşlarla başını ilk kaldıran Münire oldu:

— Hami. dedi, dünden beri neler çektiğini şimd artık anlayorum. Halbuki ben her şeyi senin için, seni birden sevindirmek için yapmıştım. Eğer karına olan îmanını sarsmasaydın kendine de bana da bu yarayı açmamış olacaktın. Mademki hazırladıklarımı şüphenle alt üst ettin, bari dur da, daha sen sormadan ben anlatayım.. Akşam yemeğine kadar sabr etmiş olsaydın, kend elimle, denize çıkmadan devşirdiğim peçetenin arasında her şeyi bulup öğrenecektin. Dün Sacid den bir mektup aldım, Hami. Zarfın üstünde Maarif Vekâletinin damgası vardı. Hami ile hiç mektuplaşmadığımız için Vekâlete geçtiğini sen de bilmeyordun değilmi? Eserin hakkında belki istemediğin bir haber çıkar da üzülürsün deye açtım okudum. Meğerse Sacit ilk müjdecimiz olmak istemiş. "Kan ve ateş" müsabakada birinciliği kazanmış ve sana 2000 lira nakdi mükâfattan gayrı Gazimizden de bir tebrik ve memnuniyet mektubu gelecekmiş. Vekâlet erkânı arasında söylenen bu haberin sana resmî bir şekilde bildirilmesini beklemeden tutmuş kendisi bütün bunları bize yazmış ve o gün bir iş için Ankara dan hareket etmek üzere olduğunu, belki hemen bize geleceğini de ilave etmiş.

Sana bunu nedenmi söylemedim nenem? Bugünü, bu akşamı nedenmi bekledim? Nedenmi türlü hazırlıklarla bu yemeğimizi süslemeğe savaştım?

Hiç takvime bakmadınmı bugün canım benim? Bu akşam, bu akşam, seninle birbirimize gönüllerimizi ilk açtığımız günün tam yılı değilmi idi, nenem? San'at hayatındaki bu eşsiz muvaffakiyet haberini, sevgimize can veren bir akşamın yılına düşürmek için sana birazcık yalan söylemem bu kadar büyük bir günahmı idi canım benim?

Bülbülünün bütün bu sözlerini titreyen dudaklar, yaşaran gözlerle dinleyen Hami yaralı başını karısının dizine kapadı, yersiz kıskançlıkları, boş şüpheleri yüzünden ölen, yıkılan bu akşama artık can veremeyeceğini bilmenin azabı ile:

— Beni aff edeceksin değilmi? Ama kim bilir... Artık eskisi kadar, deye kekeledi, devam edemedi. Kafasının içindeki korkunç ihtimali dili söylemeğe varmadı.

"Nar Bülbülü" kocasını anladi. Ona, duyduğunun, yalnız bir sevgi, yalnız bir ihtiras, yalnız bir et ve gönül oyunu olmadığını haykıran bir eşsizlikle:

— Seni her şeye rağmen ne kadar mı..? dedi. Ne kadar mı, canım..? Yine de her vakîtki gibi: dünden çok.. yarından az!

Ankara: İkinci Kânun

MEB.

Sıhhat-Muvaffakiyet-Saadet

(45 inci sahifeden devam)

lamayorsun, beceriksizsin deme. İhtimal ki hakîkaten böyle, söylendiği gibi, olduğuna inanır. Ona her münasip vesile ile: Sen eyisin, sevimlisin, çalışkansın, sözden anlayorsun, beceriklisin de. O bu suretle sizi memnun etmek için çalışmaya, başarmaya, eyi ve sevimli olmaya bütün kuvvetiyle cehd edecektir.»

Çocukluk neş'e ve ferah ister. Bahtiyarlıkla geçen bir çocukluk, mes'ut bir hayatın zaruri esasıdır.

Çocuklar her şeye dikkat ve her gördükleri şeyi taklid ederler. Baba, ana, (büyük insanlar) onların bütün faaliyetine model teşkil eden canlı misallerdir; oyunları daima, hayatımızın minyatür halinde kopyasıdır.

O halde çocuklara, doğru hareketleri, asil hisleri ve alicenap düşünceleri ifade eden misallerle dolu mevzu'lar vermeliyiz.

Onları fena telkînlere müsait vaziyetlerden uzak bulundurunuz. Bilakis onlarda, neş'enin, îtimadın, ümidin, sa'yın, doğruluğun ve şerefin en mükemmel ve en kat'i tezahurlarını tespit ediniz.

Onlarda eyiye ve doğruya muhabbet hislerini inkişaf ettiriniz. Zevklerini tanzim edecek olan bu hisler onlara çocukluklarında, gençliklerinde olduğu kadar, meslek hayatına atıldıkları zamanda da arkadaşlık edecektir. Zira, vaziyetiniz ne olursa olsun, çocuklarınız çalışmak mecburiyetinde kalacaklardır: «Hiç bir iş yapmadan yaşayan insan, içtimai bir cürüm irtikâb etmiş demektir.»

Çocuğu her hangi bir meslekî faaliyete sevk etmek zamanı gelince, ana ve baba bir tereddüt devresi geçirirler. San'at mesleklerinin aşağı tabakaya mahsus olduğu hakkındaki batıl zihniyete kapılarak, çocuklarınızı mutlaka fikrî mesleklere intisapları için zorlamayınız.

«Mesleğin mânasızı olmaz, mânasızlık batıl zihniyetlere saplanan insanlardadır.»

İnsan her hangi meslekte olursa olsun aşk ve alâka ile çalışırsa eyi bir mevkî' sahibi olması mümkündür. Meslek intihabında bilhassa çocuğunuzun bünyevi ve fikrî vaziyetini göz önünde bulundurmalısınız: Eğer bünyece cılız ve zaif ise sıhhatini ve hayatını muhafaza edebileceği bir açık-hava mesleğine veriniz. Eğer fikrî işlerden, okumaktan fevkalade hoşlanıyorsa kabiliyetine göre bir meslek intihabı lazımdır.

Çocuklarınızın bahtiyarlığını isteyorsanız onları parlak zekâlı, pratik, müteşebbis, eyi ruhlu, hayırhah, nikbin birer insan olarak yetiştirmeye çalışınız ve vereceğiniz terbiyede neş'e, şetaret ve îtimadın esas olmasını ihmal etmeyiniz. Onun hayatında ancak bu suretle enerji, metanet ve doğruluk hislerinin kökleşmesini têmin edebilirsiniz.

Böylelikle - emin olunuz ki - namuslu, vicdanlı, kanuna ve nizama riayetkâr, belki de muhteri', büyük teşebbüsleri başarabilen, yâni bütün uzvi ve akli kuvvetlerini işe sarf eden, yüksek bir seviyeye erişmek için durmadan çalışan insanlar hazırlayacaksınız. Ve kelimenin bütün mânasiyle «yaşayan» insanlar yaratmaktan daima iftihar duyacaksınız:

"Yaşayanlar, mücadele edenlerdir."

Kıt'alar Seyyarmıdır ?

(23 üncü sahifeden devam)

uğurda hayatını feda etmiştir. Fakat vuku' bulacağını haber verdiği bir hadise birkaç ay evvel tahakkuk etmiştir: Groenland ın üstünde gayet büyük çatlaklar hasıl olmuştur.

SİMDİ hazırlanmakta olan büyük fen heyeti Amerika bahriyelilerinden Kaptan F. N. Wilyams ın idaresi altında hareket edecektir. En mükemmel rasat aletleri, hava fotoğrafları ve tayyarelerle mücehhez olacak olan bu heyetin seferi iki sene sürecektir. Bu heyet Groenland sahilleriyle karşıki sahiller arasında boyalı işaret noktaları koyacak, bu işaretlerin vaziyetleri her ay rasat edilecek ve fotoğrafları alınacaktır. Bunun neticesi olarak Groenland ın hareket halinde olup olmadığı anlaşılacaktır.. Fakat bu da, şayet Groenland ın hareketi ile tekmil Amerika kıt'asının hareketi aynı sür'atle vukua gelmemekte ise.. Dr. Wegener ve diğer bâzı alimler Groenland ın daha büyük bir sür'atle hareket ettiğini farz etmektedir.

NAZARİYENİN doğruluğuna şehadet eden bir delil de küre üzerinde yaşayan hayvanların dağılışı tarzıdır. Uzun burunlu tapirler merkezî ve cenubi Amerika ile Malay adalarında (Sumatra ve Borneo da) vardır.

Maymunlar, benekli iri kediler, develer de birbirlerinden denizlerle ayrılmış kıt'alar üzerindedir.

Trogon denlien ve sıcak mıntakalara mahsus olan güzel cennet kuşu da Asya, Afrika ve cenubi Amerika kıt'alarında yaşar..

Bu hayvanlar ne suretle kıt'adan kıt'aya hicret etmişlerdir? Kıt'aların milyonlarla sene evvel yekpare bir halde olması ve zaman dahilinde çatlayıp birbirlerinden ayrılmış ve uzaklaşmış olması nazariyesi hakîkat olduğu takdirde bu mesele de vuzuh ile hall olunabilir. Buna nazaran bahs ettiğimiz fen heyetinin pek de boş bir nazariye arkasından koşmadığı aşikârdır.

Deniz Teslihatını Tahdit Münazaaları

(55 inci sahifeden devam)

bir 406 lık top feda etmekle sür'atini 23 milden 28 mile çıkarabilir.

Sonra, 35000 tonluk gemiler inşasına bütün devletler mütemayil değildir. Bu cesamette gemiler ancak Amerika ile Japonyanın işine yaradığı halde İngiltere 20000 : 25000 tonluk gemilerin kendisine kâfi geleceğini söylemiştir. Hattâ İngilterede 10000 tonluk zırhlıların inşasiyle iktifa etmek luzumuna kani' mutahassıslar vardır. Fransa da şimdiki halde ancak 23000 tonluk Dünkerk zırhlısının inşasını arzu etmektedir. Bu gibi gemilerin ise âzami kalibrede silahlarla teslihleri mümkün değildir. Demek ki âzami tahdidat fîlen her devletin menfaatına, ihtiyacına ve mali imkânına mutabık gelmemekte ve emniyetini têmin etmemektedir.

Tayyare gemileri devletlere muhtelif tecrübeler kazanmağa müsaade etmiştir. Fakat Hermes (İngiliz) ve Hoşo (Japon) tayyare gemilerinden başkaları hep eski saffiharp gemilerinden tâdilat ile vucuda getirilmiştir. Tecrübe mahiyetinde olan bu gemiler şimdiki halleriyle muhafaza ve istîmal edilemez, yenilerini yapmak lazımdır. Halbuki ancak Amerika ve Japonya yeni tayyare gemileri inşasına imkân bulabilmiştir.

10000 tonluk gemilere karşı itirazlar.

Beş altı sene evvel ideal tip olarak kabul edilen 10000 tonluk kruvazörlere karşı bariz bir aksülamel uyanmıştır. Vakıa bu gemiler çok sür'atli (32 : 36 mil sür'atinde) dir, fakat bu sür'ati elde etmek için müdafaa vasıtaları feda edilmiştir. İnşa masrafları da gayet yüksektir, her biri 200.000.000 dan 300.000.000 franga kadar mal olmaktadır. (Bizim para ile 16 milyondan 24 milyon liraya kadar). Halbuki istikşaf ve uzak yerlere taarruz vazifeleri için kruvazörlerin bu derece cesim olmasına da fennen luzum görülmemektedir. Son zamanlarda, eski taraftarları olan İngilizler bile bu kruvazörlerden memnuniyetsizlik göstermeğe başlamışlardır, ve şimdiki halde fîlen muhtelif devletler 6000 - 7000 tonluk kruvazörler inşasını daha muvafık bulmaktadır.

Hasılı her nevi gemilerin hacmını ve silahlarını tahdit hususunda verilecek kararlar, pek küçük bir zaman sonra, tamamiyle têsirsiz ve faydesız kalmaktadır. Mütekabil emniyet meselesi bu gibi tahditlerle hall olunamayacaktır.

İnsanımsı maymunların insan oluşu

(48 inci sahifeden devam)

fosil kemiklerdir, ihtimal şimdiye kadar keşf olunmuş olan fosil insan kemiklerinin en mühimmi de budur. 1929 da Pekin civarında, Dr. Davidson un idaresi altında yapılan hafriyattan iki kafa tası çıkmıştır. Biri erkeğe öbürü kadına aittir. Bu kemiklerin beşerî olduğuna şüphe kalmamıştır. Bu son keşif ile Cava pitekantropusunun da bütün şüpheli pürüzleri silinmiştir.

Pekin insanı Cava ve Piltdown insanı ile Heidelberg ve Neandertal insanı arasında bir mevkî' işgal eder.

Heidelberg insanı Almanyada bulunan bir çene kemiği delaletiyle gelip geçtiği anlaşılan beşerî bir enmuzeçtir; bu da henüz tamamiyle insanlaşmayan bir mahluktur. Don (incimat) devrinin ilk kısmında yaşadığı anlaşılıyor. Eski dünyada dört defa büyük soğuklar oldu, Asya ve Avrupanın geniş mıntakaları buzlarla kaplandı. Sonra tekrar sıcak devirler başladı, buzlar şimale çekilmeğe, hayvanlar da arkalarından yürümeğe başladı; işte Heidelberg insanı don devrinin ilk fasılasında Almanyaya gelmiş ve bu suretle 750-500 bin sene evvel yaşamış oluyor. Bütün alimler bu enmuzecin yine Avrupada yaşayan Neandertal insanı denilen ırkın ceddi olduğunda ittifak ediyorlar. Neandertal insanları ölülerini gömüyorlar ve taştan oldukça ince aletler îmal ediyorlardı. Fakat çobanlık ve çiftçilik Avrupada henüz başlamamıştı.

Bundan yirmi bin sene evvel Fransanın cenubunda yaşayan ve mağara dıvarlarında resimler bile brakan Cromagnon insanları eski taş devrinin en ilerlemiş insanlarıdır. Bununla beraber bunlarda da medeniyet yâni çobanlık ve çiftçilik başlamamıştı. Ve o halde yaşayan insanlar için inkişaf etmiş bir lisan sahibi olduklarına da ihtimal verilmeyor.

Hakîkî medeniyet çobanlık ve çiftçilikle başlar, lisan da bu medeniyetle inkişaf eder.

Hakîkî medeniyet Avrupaya üç istikametten gelmiştir : biri Akdenizden, biri Cenubu-şarkîden, biri de Baltıktan. Bu medeniyeti Avrupaya getiren üç muhtelif ırk hakîkî insanlardır. Her üçü de Asya gelmişlerdir. Ve bugünkü beyaz adamın doğrudan doğruya cetleri bunlardır. Bugünkü Avrupalıların bütün ırklarında onların vasıfları mevcuttur.

HEDİYESİZ
ABONE ŞARTLARI
Türkiye için:
Seneliği 4.5 lira
Altı aylığı 2.5 lira
Üç aylığı 1.30 lira
Ec. Memleketler için
Seneliği 4 dolar
Altı aylığı 2 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası
Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: 24118-Posta Kutusu 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşr olunur.

Hediyeler ve tenzilat yalnız şahıslara mahsustur.
Her nushada: bir elbise kalıbı ve metin harici tablolar bulunur.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair:		
Halk evleri		16
Edebiyat, San'at, Lisan:		
Beynelmilel Klasikler	*Ahmet Cevat*	1
Nasıl yazıyorsunuz?	*Hikmet Feridun*	8
Fransız San'at sergisi (1)		17
Almanyada tiyatro (2)	*J. Giraudoux*	30
İlim ve Fen:		
İnsanımsı maymunların insan oluşu (3)		46
Hikâye, seyahat ve Tiyatro:		
Darülbedayi'de	*Yaşar Nabi*	10
Kaptanın kızı	*Y. K.*	12
Şüphe	*Mebrure Sami*	26
Komedya-Trajedya	*Nahit Sırrı*	36
Tefrika:		
Hüsün ve Aşk	*Şeyh Galip*	4
Odise	*Yaşar Nabi*	56
Şiirler ve Nesirler:		
Gece bir neticedir	*Cahit Sıtkı*	11
Çoban	*Fevziye Aptullah*	25
Mart	*Vahdet Gültekin*	39
Ay doğarken	*Emin Halil*	59
Hatıralar	*H. Sıddık*	59
Guruptan tahassüsler	*O. Nadir*	59
Onun acıları	*Saim Nezih*	59
Adsız şiir	*T. E.*	59
Sevinç	*Vahdet Gültekin*	59

	Muharriri	Sahifesi
Düşünce ve Duygu Çiçekleri:		
Şair	*R. W. Emerson*	24
Sinema:		
Yeni bir muharebe filmi (4)		33
Kadın Sahifeleri:		
Ayva ve elma pelteleri		67
Pijama Kalıbı		69
Moda		70
Çocuğun sıhhati		71
Bebek evleri		72
Müteferrik:		
Öteberi		20
Kıt'alar seyarmıdır? (3)		22
Japonya ve Japonyalılar		34
Küçük çocuklarda şahsiyet (5)	*Cunningham*	40
Tâmirat Meselesi		42
Çocukların ahlakî terbiyesi	*J. Tomine*	45
Dünya Filmi (6)		49
Çinde eski bir el san'atı (6)		52
Deniz teslihatını tahdit münazaaları (7)		54
Mauna-Loa Volkanı (6)		60
Baytar Kâmil B. evi (8)	*Zeki Selah*	61
Genevre Konferansı		62
Asri Satranç Muallimi		64
Dam Bahçeleri (9)		66
Hediyelerimiz		68

(1) L'Art Vivant (2) Conferencia (3) Popular Science (4) Vu (5) Parents' Magazine (6) London News (7) Je sais tout (8) Mîmar (9) Good House Keeping.

Kapak Pictorial Rewiev den. Metn harici tablolar İllustration dan.

İmtiyaz sahibi ve Neşriyat Müdürü: AHMET CEVAT

Selamet Matbaası